

Ročenka / Yearbook 2015

**Ekologické zemědělství
v České republice/**

**Organic Farming
in the Czech Republic**

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Ročenka/Yearbook 2015

**Ekologické zemědělství v České republice
Organic Farming in the Czech Republic**

Redakce/Editor:
Andrea Hrabalová

Fotografie/Photos by:
Veronika Stupková

Vydalo/Published by
Ministerstvo zemědělství
Těšnov 17, 110 00 Praha 1
www.eagri.cz, info@mze.cz

ISBN 978-80-7434-333-9

Praha 2016

ROČENKA 2015

**Ekologické
zemědělství
v České republice**

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

tato publikace byla zpracována za účelem zmapování aktuálního stavu ekologického zemědělství a produkce biopotravin v České republice. Ke konci roku 2015 hospodařilo ekologickým způsobem již více než 4 100 zemědělců, za posledních 10 let stoupl počet ekofarem téměř pětinasobně. Výrazně narůstá také počet výrobců biopotravin, jichž bylo ke konci roku 2015 registrováno na Ministerstvu zemědělství již 542, přičemž téměř 38 % z nich zpracovává a vyrábí tyto produkty na svých biofarmách. Celková výměra zemědělské půdy zařazené do režimu ekologického zemědělství dosáhla v roce 2015 téměř 495 000 ha, což představuje 11,7 % z celkové výměry zemědělské půdy ČR. Průměrná velikost ekofarmy činila 120 ha, čímž se ČR stále řadí mezi státy s největší průměrnou velikostí ekofarmy v rámci Evropské unie.

Nejvíce biopotravin nakupují čeští spotřebitelé tradičně v maloobchodních řetězcích, v menších specializovaných prodejnách a v drogistických řetězcích. V posledních letech se však zvyšuje přímý prodej biopotravin z farem, kdy obrat tohoto prodeje vzrostl od roku 2005 téměř desetinásobně. Celkový obrat s biopotravinami v roce 2014 činil zhruba 3,2 mld. Kč, což je o půl miliardy více než v roce předchozím. Z toho čeští spotřebitelé utratili za biopotraviny přibližně 2 mld. Kč, zbývající objem byl vyvezen do zahraničí, většinou států EU. Na českém trhu se v biokvalitě nejvíce prodávají dětské výživy a jiné hotové pokrmy, mléko a mléčné výrobky, ovoce a zelenina. Průměrná roční

spotřeba na obyvatele, ačkoli setrvale narůstá, zůstává pod hranicí 200 Kč za rok a podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů představuje necelé 1 %. Podíl biopotravin z dovozu na českém trhu se dlouhodobě pohybuje na úrovni přibližně 50 %.

Souběžně s dynamickým rozvojem sektoru ekologického zemědělství v ČR narůstá také počet příležitostí, kdy se s ekologickým zemědělstvím může blíže setkávat široká veřejnost. V září se uskutečnil již 11. ročník informační akce „Září – Měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“, tentokrát s mottem „V souladu s přírodou“ a podtitulem „Příroda by kupovala BIO“. Kampaň byla zaměřena na osvětu řady pozitiv, které ekologické zemědělství a biopotraviny přinášejí nejen pro spotřebitele, ale i pro chovaná zvířata a životní prostředí.

V roce 2015 pokračovala na evropské úrovni příprava zcela nového evropského nařízení o ekologické produkci a označování ekologických produktů, které by v budoucnu mělo nahradit současně platný právní rámec, který je tvořen zejména nařízením Rady (ES) č. 834/2007, nařízením Komise (ES) č. 889/2008 a nařízením Komise (ES) č. 1235/2008. V roce 2015 vstoupilo v platnost nařízení vlády č. 76/2015 Sb., které na národní úrovni definuje zcela nové dotační podmínky pro ekologické zemědělce v rámci implementace Programu rozvoje venkova 2014–2020. Ekologičtí zemědělci tak již měli možnost vstoupit do nových závazků v rámci samostatného opatření „Ekologické zemědělství“.

Ministerstvo zemědělství také dokončilo přípravu nového Akčního plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020, který dne 20. 11. 2015 schválila vláda. Jde o hlavní strategický dokument rozvoje ekologického zemědělství, třetí akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství v pořadí, avšak vůbec první, který schválila vláda, což poskytuje lepší základ pro systémovou snahu o jeho realizaci. Hlavními strategickými cíli tohoto akčního plánu je zvýšení ekonomické životaschopnosti ekofarem, zvýšení podílu domácích biopotravin na trhu, zvýšení spotřeby biopotravin, a to zejména domácích, zvýšení povědomí obyvatel o vysoké kvalitě biopotravin a přínosech ekologického zemědělství pro životní prostředí a welfare zvířat a zvýšení využití poznatků výzkumu a inovací v praxi.

Vzhledem k řadě pozitiv, která systém ekologického zemědělství přináší nejen spotřebitelům, ale i životnímu prostředí a chovaným zvířatům, i vzhledem k jeho dynamickému rozvoji, vnímejme ekologické zemědělství a produkci biopotravin nejen jako nedílnou součást agrární politiky, ale i jako nedílnou součást spotřebního koše a běžného života obyvatel naší vlasti, tedy nás všech.

Ing. Marian Jurečka
ministr zemědělství

Obsah

1.	Současný stav ekologického zemědělství v ČR	6
1.1	Vývoj ekologického zemědělství	6
1.2	Struktura užití půdy v ekologickém zemědělství	9
1.3	Velikostní struktura podniků v ekologickém zemědělství	10
1.4	Vývoj ekologického zemědělství v krajích ČR	11
1.5	Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství	14
2.	Další informace o ekologických farmách	16
2.1	Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2015)	16
2.2	Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2014)	16
2.3	Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2014)	17
2.4	Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách (rok 2014)	19
3.	Struktura produkce na ekologických farmách	21
3.1	Rostlinná výroba a produkce	21
3.2	Živočišná výroba a produkce	26
3.3	Způsoby uplatnění produkce ekologických farem v roce 2014	30
4.	Výroba biopotravin	34
4.1	Počet výrobců biopotravin	34
4.2	Počet faremních zpracovatelů	36
5.	Obchod s biopotravinami	38
5.1	Poptávka po biopotravinách	39
5.2	Způsob distribuce biopotravin	39
5.3	Mezinárodní srovnání	40
6.	Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin	43
6.1	Vývoj finančních podpor ze strany státu v EZ	43
6.2	Základní dotace na plochu	44
6.3	Další opatření PRV	47
6.4	Národní dotace	49
6.5	Finanční podpora činnosti NNO v sektoru ekologického zemědělství	50
7.	Kontroly a certifikace	51
7.1	Základní statistika provedených kontrol v roce 2015	51
7.2	Nejčastější porušení pravidel ekologického zemědělství v roce 2015	52

8.	Věda a výzkum EZ v ČR	53
8.1	Financování výzkumu v ČR	53
8.2	Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (ČTPEZ)	56
8.3	Bionet	56
8.4	Organic Eprints	57

9.	Propagace ekologického zemědělství	58
9.1	Přehled vybraných propagačních akcí	58

10.	Organizace a sdružení působící v sektoru EZ	61
------------	--	-----------

11.	Organic Farming in the Czech Republic	66
11.1	The present state of organic farming in the Czech republic	66
11.2	Pattern of production on organic farms	74
11.3	Organic food trade	78
11.4	Support for organic farming and organic food production	78
11.5	Organisations and associations involved in the OF sector	82

I. Současný stav ekologického zemědělství v ČR

Cílem této části ročenky je prezentovat základní statistické údaje o stavu ekologického zemědělství v ČR (tj. o počtu ekofarem a struktuře půdního fondu v EZ k 31. 12. 2015). Využity jsou výstupy statistického šetření Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) a dále údaje z Registru ekologických podnikatelů (REP). Při rozdělování půdy dle krajů a velikostních skupin farem byla použita pouze plocha z evidence LPIS, v dalších tabulkách byla zahrnuta i půda mimo LPIS.

I.1 Vývoj ekologického zemědělství

Celková výměra ekologicky obhospodařovaných ploch k 31. 12. 2015 činila téměř 495 tis. ha, což představuje podíl 11,7 % z celkové výměry zemědělské půdy v ČR (viz Tab. 1). Za 10 let vzrostla výměra téměř dvojnásobně z původních 255 tis. ha v roce 2005.

Meziročně celková výměra plochy v EZ vzrostla o 690 ha, tedy pouze o 0,1 %. Výrazně se zvýšila výměra orné půdy, a to o více než 8 tis. ha (nárůst o 14,4 %). Tento nárůst byl způsoben zejména zřízením nové kategorie v rámci orné půdy v evidenci půdy LPIS, tzv. travní porost na orné půdě (G) zahrnující výměru trav nebo jiných píceňin pěstovaných po dobu kratší než 5 let. Ostatní kategorie dle užití půdy zaznamenaly pokles ploch. U trvalých travních porostů klesla plocha o více než 5 tis. ha (o 1,3 %), zejména v důsledku přesunu ploch do nové kategorie (G) travní porost na orné půdě. Výrazně se snížila plocha trvalých kultur, a to o více než 900 ha (o 12 %). Jednalo se zejména o pokles ploch sadů (o 860 ha a 12 %). Plocha vinic klesla o zhruba 80 ha (o 7 %) a plocha chmelnic zůstala na 11 ha. Snížila se také výměra tzv. ostatních ploch vedených mimo registr LPIS (o více než 1 300 ha).

Detailní strukturu užití půdy v EZ ke konci roku 2015 zachycuje Tab. 2. Struktura je upravena dle NV č. 307/2014, které zavedlo od 1. 1. 2015 nové rozdělení zemědělských kultur v LPIS. V rámci opatření EZ jsou podporovány tyto kultury: Orná půda – standardní (R), úhor (U) a travní porost (G); Trvalý travní porost (T); Trvalá kultura – vinice (V), chmelnice (C), ovocný sad (S) a jiná trvalá kultura (J) se současným vymezením ekologicky významného prvku krajiny a ovocný sad.

Ke konci roku 2015 hospodařilo ekologickým způsobem 4 115 ekofarem (téměř 9 % zemědělských podniků v ČR¹). Za 10 let stoupl počet farem téměř 5 krát (z 829 v 2005).

Průměrná velikost ekofarmy v roce 2015 činila 120 ha a trvale se snižuje, přesto je stále větší než velikost průměrné konvenční farmy (74 ha). Nejvyšších hodnot přes 300 ha bylo dosahováno v letech 2001 až 2005. V rámci EU patří ČR po Slovensku a Spojeném království mezi země s největší průměrnou velikostí ekofarem. Průměr EU se pohybuje jen okolo 40 ha.

V roce 2015 se pro zemědělce otevřela možnost vstupu do nových závazků opatření „Ekologické zemědělství“ podle podmínek Programu rozvoje venkova 2014–2020. Nově bylo opatření Ekologické zemědělství (NV č. 76/2015) odděleno od Agroenvironmentálně-klimatických opatření (NV č. 75/2015) a došlo i k dílčím úpravám v nabídce titulů a v podmínkách plnění závazků. Dostavil se očekávaný nárůst počtu farem nově vstupujících do EZ (o 230 subjektů proti roku 2014) a současně zvýšení podílu ploch v přechodném období na více než 10 % (v roce 2010 to bylo 27 %, v roce 2012 již 12 % a v roce 2014 jen 4,5 %). Celkový vývoj počtu farem, výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství a jejího podílu na zemědělském půdním fondu (ZPF) od roku 1990 je znázorněn níže (viz Graf 1).

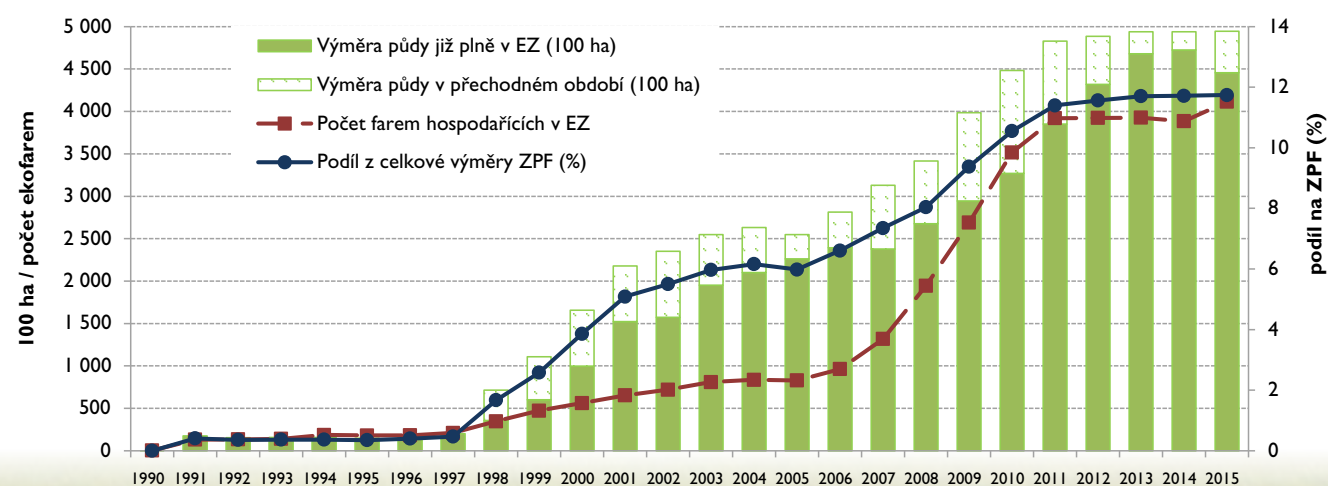
¹ Počet všech zemědělských podniků odpovídá počtu všech zemědělsky aktivních subjektů s velikostními parametry odpovídajícími prahovým hodnotám AGC 2000 (ČSÚ – Zemědělský registr).

Tab. 1 Vývoj výměry zemědělské půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství (1990–2015)

Rok	Počet farem hospodařících v EZ	Celková výměra půdy v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna celkové výměry půdy v EZ (%)
1990	3	480	–	–	–
1991	132	17 507	0,41	–	–
1992	135	15 371	0,36	2,3	–12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1,0
1995	181	14 982	0,35	–3,2	–5,3
1996	182	17 022	0,40	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6
2000	563	165 699	3,86	19,0	49,6
2001	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,50	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	–0,8	–3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,40	11,5	7,7
2012	3 923	488 483	11,56	0,1	1,2
2013	3 926	493 896	11,70	0,1	1,1
2014	3 885	493 971	11,72	–1,0	0,0
2015	4 115	494 661	11,74	5,9	0,1

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v EZ a podílu na celkové ZPF (1990–2015)

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

Tab. 2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2015

Plochy	Výměra v PO (ha)	Výměra v EZ (ha)	Výměra celkem (ha)
Výměra ploch v EZ celkem	49 012,53	445 689,36	494 701,90
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	49 007,45	445 653,63	494 661,09
Půda v LPIS			
Výměra ploch v EZ celkem	48 463,73	430 523,13	478 986,87
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	48 463,47	430 519,30	478 982,78
Trvalý travní porost	37 670,51	369 777,54	407 448,05
Orná půda	9 819,74	54 709,59	64 529,34
z toho: standartní orná půda	8 730,16	47 886,39	56 616,55
travní porost	1 061,99	6 778,76	7 840,75
úhor	27,59	44,45	72,04
Trvalá kultura	925,51	5 913,27	6 838,78
z toho: ovocný sad (intenzivní a ostatní)	533,19	4 056,79	4 589,98
vinice	163,88	774,71	938,58
chmelnice	0,00	10,58	10,58
jiná trvalá kultura (krajinnotvorný sad)	228,44	1 071,19	1 299,63
Ostatní plocha¹⁾	47,71	1 18,90	166,61
Rybník	0,26	3,83	4,09
Půda mimo LPIS			
z toho: rybník	4,82	31,90	36,72
ostatní plocha¹⁾	543,98	15 134,33	15 678,31

1) Školka, porost RRD, zalesněná půda a jiná kultura.

Zdroj: REP; zpracoval ÚZEI.

1.2 Struktura užití půdy v ekologickém zemědělství

Z pohledu užití půdy dlouhodobě dominují v EZ trvalé travní porosty (TTP), v roce 2015 s výměrou přesahující 407 tis. ha (viz Tab. 3). Jejich plocha se však v rámci celkové výměry ekologicky obhospodařované půdy již výrazně nezvyšuje a jejich podíl na celkové výměře v EZ zůstává okolo 82 % (viz Tab. 4). Za posledních deset let vzrostla plocha TTP téměř dvojnásobně.

Více než trojnásobně pak za stejné období vzrostla výměra orné půdy na současných 64 tis. ha a dosahuje 13 % podíl na celkové půdě v EZ, což je historicky nejvyšší hodnota. V roce 2008 přesáhla poprvé výměra orné půdy 10 % podíl na celkové výměře v EZ, v letech 2009 až 2014 pak kolísala podíl mezi 11–12 %.

Nejrychleji však vzrostla výměra trvalých kultur (TK), více než osminásobně od roku 2005, na současných 6,8 tis. ha. Po setrvalém nárůstu ploch TK do roku 2013 byl zaznamenán v roce 2014 mírný pokles (o cca 60 ha), který pokračovat dalším poklesem o 935 ha v roce 2015. V rámci TK dominují ovocné sady (86 % jejich ploch), z nichž pětinu tvoří sady krajinotvorné. Vinice zabírají necelých 14 % ploch TK (přes 900 ha), chmelnice stagnují okolo výměry 11 ha (0,2 % plochy TK).

Tab. 3 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství (1999-2015)

Užití půdy	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Orná půda	13 776	15 295	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766	23 479	29 505
Trvalé travní porosty	96 044	149 705	195 633	211 924	231 683	235 379	209 956	232 190	257 899
Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	359	462	963	898	928	1 170	820	1 196	1 870
Ostatní plochy	576	237	2 354	2 778	2 747	7 056	23 440	24 671	23 616
Celková plocha	110 755	165 699	218 114	235 136	254 995	263 299	254 982	281 536	312 890
Užití půdy	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Meziroční změna 2015/14 (%)
Orná půda	35 178	44 906	54 717	59 281	58 625	56 286	56 395	64 529	14,42
Trvalé travní porosty	281 596	329 232	369 057	398 061	404 950	412 158	412 644	407 448	-1,26
Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	3 105	4 331	5 939	7 429	7 693	7 837	7 774	6 839	-12,03
Ostatní plochy ¹⁾	21 753	19 937	18 054	18 157	17 215	17 615	17 158	15 845	-7,66
Celková plocha	341 632	398 406	447 767	482 927	488 483	493 896	493 971	494 661	0,14

1) Ostatní plochy v roce 2009 zahrnují navíc výměru rybníků (19 890 ha + 47 ha), v ostatních letech jde pouze o ostatní plochy zemědělské půdy.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku).

Tab. 4 Procentní srovnání struktury půdního fondu v EZ ve vybraných letech (1999–2015)

Užití půdy	1999	2003	2005	2008	2011	2014	2015
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Orná půda	12,44	7,70	8,14	10,30	12,28	11,42	13,05
Trvalé travní porosty	86,72	90,86	82,34	82,43	82,43	83,54	82,37
Trvalé kultury	0,32	0,36	0,32	0,91	1,54	1,57	1,38
Ostatní plochy	0,52	1,08	9,19	6,37	3,76	3,47	3,20
Celková plocha	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

1.3 Velikostní struktura podniků v ekologickém zemědělství

Z pohledu velikostní struktury ekologických podniků je dlouhodobě nejčastější rozloha ekofarem v rozmezí 10 až 50 ha a podíl této kategorie se opět meziročně zvýšil na 38,4% (nárůst o 113 farem, viz Tab. 5). Během roku 2015 došlo k nejvyššímu procentnímu poklesu farem v kategorii 1 000 až 2 000 ha, naopak největší navýšení bylo zaznamenáno především u kategorie 50 až 100 ha a u kategorie do 5 ha.

Při srovnání ekofarek dle jejich výměry je třeba přihlídnout k tomu, že je zde zahrnuta pouze půda, která je evidována v rámci registru půdy LPIS. Půda mimo tento registr činila v roce 2015 cca 15 680 ha a není do srovnání zahrnuta. Z tabulky 5 vyplývá, že největší podíl půdy v EZ obhospodařují ekofarmy s výměrou od 100 do 500 ha. Tato kategorie každoročně zvyšuje svůj podíl (z 24% v roce 2005 na 35% v roce 2015) a vystřídala do roku 2010 vedoucí kategorii 500 až 1 000 ha. Nejvyšší procentní úbytek ploch, stejně jako pokles počtu ekofarek, byl zaznamenán u kategorie 1 000 až 2 000 ha (pokles o téměř 12,5 tis. ha a 14,5%).

Z tabulky níže dále vyplývá, že zhruba čtvrtina farem (nad 100 ha) obhospodařuje okolo 80% ploch v EZ, resp. 6% farem (nad 500 ha) obhospodařuje zhruba 46% ploch v EZ. Lze tedy stále tvrdit, že v EZ převládají velké zemědělské podniky s převahou travních porostů, avšak každoročně podíl největších farem na výměře klesá (např. v roce 2005 až polovina ekofarek měla výměru nad 100 ha a obhospodařovaly téměř veškerou plochu v EZ, resp. až pětina ekofarek měla výměru nad 500 ha a obhospodařovaly zhruba 70% ploch v EZ).

Tab. 5 Velikostní struktura ekofarem v letech 2014 a 2015

Velikostní skupiny farem dle výměry (ha)	2014				2015				Meziroční změna 2015/14	
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet	Plocha
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(%)	(%)
0 až < 5	405	10,5	753	0,2	442	10,8	866	0,2	9,1	14,9
5 až < 10	431	11,1	3 079	0,6	425	10,4	3 095	0,6	-1,4	0,5
10 až < 50	1 458	37,7	38 047	8,0	1 571	38,4	40 963	8,6	7,8	7,7
50 až < 100	588	15,2	41 958	8,8	650	15,9	46 750	9,8	10,5	11,4
100 až < 500	731	18,9	163 798	34,3	766	18,7	168 490	35,2	4,8	2,9
500 až < 1000	183	4,7	125 833	26,4	183	4,5	128 175	26,8	0,0	1,9
1000 až < 2000	65	1,7	85 705	18,0	54	1,3	73 238	15,3	-16,9	-14,5
2000 a více	5	0,1	17 852	3,7	5	0,1	17 412	3,6	0,0	-2,5
Celkem	3 866	100,0	477 027	100,0	4 096	100,0	478 988	100,0	5,9	0,4

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

1.4 Vývoj ekologického zemědělství v krajích ČR

Zastoupení EZ v jednotlivých krajích ČR není rovnoměrné (viz Tab. 6). Hlavními oblastmi EZ jsou tradičně méně příznivé horské a podhorské oblasti ČR. Až 88 % výměry zařazené v EZ se nachází v těchto méně příznivých oblastech (jde o téměř veškerou výměru TTP a 65 % orné půdy).

Největší plochy půdy v EZ se nacházejí v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Plzeňského, Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje (viz Graf 2). V těchto pěti krajích se nachází téměř 60 % ploch v EZ (viz Graf 3) a dva z nich vedou dlouhodobě s nejvyšší průměrnou velikostí ekofarem (242 ha v kraji Karlovarském a 166 ha v kraji Ústeckém). V minulých letech bývala průměrná velikost farem v těchto krajích i vyšší.

V počtu ekologických farem vede dlouhodobě kraj Jihočeský (563 ekofarem) následovaný stejně jako v předchozím roce krajem Plzeňským, Moravskoslezským a Zlínským (viz Graf 4). Poměrně významný začíná být z pohledu počtu farem také kraj Vysočina.

Z pohledu meziročního vývoje došlo k nárůstu počtu ekofarem téměř ve všech krajích vyjma Jihomoravského. Nejvyšší procentní nárůst byl zaznamenán (mimo Hlavní město Praha) v Plzeňském a Ústeckém kraji, dále pak ve Středočeském a Libereckém kraji. Výměra půdy v EZ vzrostla meziročně v devíti krajích, nejvíce hektarů přibýlo v Jihočeském, Ústeckém a Libereckém kraji. Naopak k největšímu procentnímu snížení výměry došlo na Vysočině a v Pardubickém a Olomouckém kraji. Regionální rozmístění ekofare a obhospodařovaných ploch v rámci jednotlivých krajů ČR je uvedeno v Tab. 7. Ekologicky obhospodařované plochy byly přiřazeny k jednotlivým krajům dle skutečné lokality hospodaření.

Odlíšné pořadí získáme, seřadíme-li kraje dle podílu výměry celkové ekologické půdy na celkové zemědělské půdě ČR. V roce 2015 byl celorepublikový průměr (tj. 11,7%) překročen opět v osmi krajích, přičemž vysoce nad tímto průměrem s 43 % vedl Karlovarský kraj. Podobně jako v předchozích letech následoval kraj Liberecký, Moravskoslezský, Zlínský a Ústecký. V produkčních oblastech zůstává zastoupení EZ nízké od 3 do 8%.

V rámci jednotlivých kategorií užití půdy (orná půda, travní porosty a trvalé kultury) dominoval opět Karlovarský kraj, kde se nacházelo v ekologickém režimu téměř 8% ploch orné půdy a 74% ploch trvalých travních porostů. Více než 50% ploch TTP v ekologickém režimu měly pak další čtyři kraje – Olomoucký, Moravskoslezský, Ústecký a Zlínský (viz Tab. 7). Největší podíl trvalých kultur v EZ na jejich celkové výměře se nacházel v Moravskoslezském kraji (88%), v menší míře pak v kraji Libereckém (26%). Z pohledu absolutních hodnot byla největší rozloha ekologicky obhospodařovaných TTP v kraji Jihočeském (65 845 ha), u orné půdy v kraji Plzeňském (10 575 ha) a Jihomoravském (10 371 ha) a u trvalých kultur šlo o nejvyšší výměry v kraji Jihomoravském (1 979 ha), kde šlo zejména o plochy vinic.

Z celorepublikového pohledu dosáhl v roce 2015 podíl veškeré půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR hodnoty 11,7% stejně jako v letech 2014 a 2013. Ekologickými zemědělci bylo v ČR v roce 2015 obhospodařováno více než 40% TTP, přes 2% orné půdy a 9% ploch trvalých kultur (resp. 13% ovocných sadů, 5% vinic a 0,1% chmelnic).

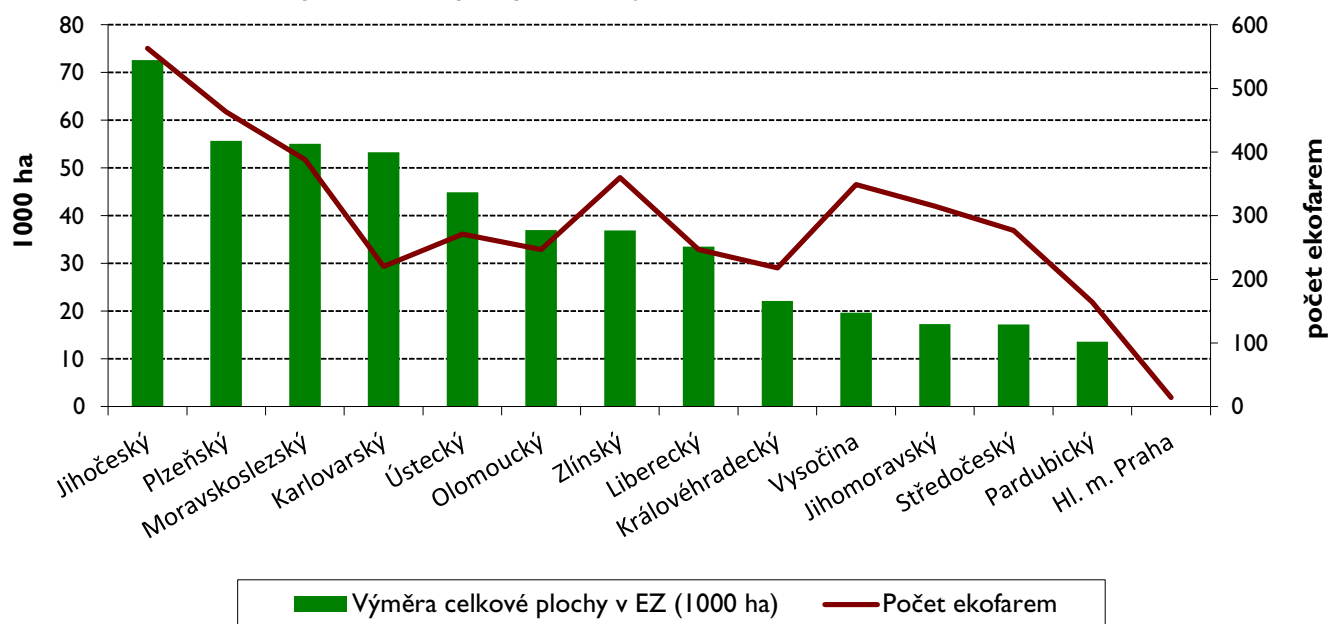
Tab. 6 Počet ekofare a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2015

Kraj ¹⁾	Počet ekofare	Výměra celkové plochy v EZ		Z toho v přechodném období		Průměrná výměra ekofarmy ²⁾
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Jihočeský	563	72 612	15,2	9 096	12,5	129
Plzeňský	463	55 713	11,6	7 752	13,9	120
Moravskoslezský	388	55 032	11,5	5 759	10,5	142
Karlovarský	220	53 322	11,1	1 586	3,0	242
Ústecký	271	44 889	9,4	5 793	12,9	166
Olomoucký	247	37 006	7,7	2 287	6,2	150
Zlínský	360	36 909	7,7	2 475	6,7	103
Liberecký	247	33 531	7,0	3 078	9,2	136
Královéhradecký	218	22 161	4,6	1 821	8,2	102
Vysočina	349	19 641	4,1	2 599	13,2	56
Jihomoravský	315	17 312	3,6	3 101	17,9	55
Středočeský	277	17 225	3,6	2 138	12,4	62
Pardubický	164	13 563	2,8	940	6,9	83
Hl. m. Praha	14	73	0,0	39	53,1	5
Celkem	4 096	478 988	100,0	48 465	10,1	117

1) Kraje jsou v tabulce seřazeny dle výměry celkové plochy v EZ (avšak jen půda evidovaná v LPIS). Farmy jsou ke kraji přiřazeny dle nejvyšší výměry zaznamenané v REP (z evidence v LPIS). Pokud hospodaří farma na půdě ve třech krajích, je přiřazena ke kraji, kde se nachází nejvíce obhospodařovaných ploch.

2) Do průměrné výměry ekofarmy jsou zahrnuty pouze plochy evidované v LPIS. Celková průměrná výměra ekofarmy 117 ha se tak mírně liší od průměrné výměry 120 ha, do které je zahrnuta i půda mimo LPIS.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2015

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2015); zpracoval ÚZEI.

Tab. 7 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2015

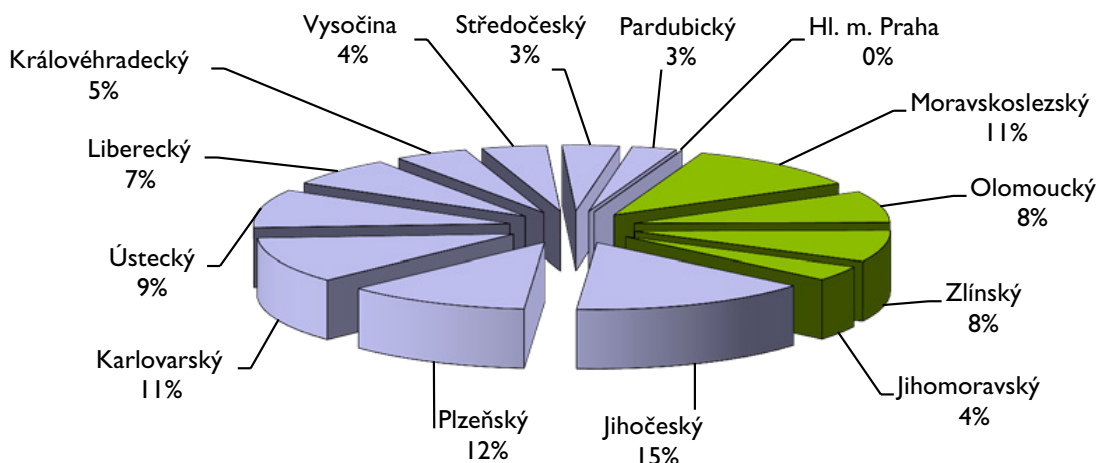
Kraj ¹⁾	Výměra celkové půdy v EZ (ha) ²⁾	Z toho výměra (ha):			Zemědělská půda ČR (ha)	Podíl půdy v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy v ČR (%)			
		OP	TTP	TK		z. p. celkem	OP	TTP	TK
Karlovarský	53 322	4 080	49 164	75	123 964	43,0	7,6	73,8	12,3
Liberecký	33 531	1 965	31 152	382	139 521	24,0	3,1	47,0	26,4
Moravskoslezský	55 032	4 424	49 931	658	273 848	20,1	2,6	57,9	87,7
Zlínský	36 909	5 837	30 118	940	192 739	19,1	4,8	52,4	22,8
Ústecký	44 889	2 309	41 957	600	275 317	16,3	1,3	57,3	4,9
Jihočeský	72 612	6 242	65 845	511	489 367	14,8	2,0	39,6	22,8
Plzeňský	55 713	10 575	44 816	309	377 762	14,7	4,2	40,7	17,3
Olomoucký	37 006	2 474	34 233	286	278 209	13,3	1,2	60,4	7,5
Královéhradecký	22 161	2 568	19 417	173	277 099	8,0	1,4	27,3	4,0
Pardubický	13 563	1 680	11 800	84	270 566	5,0	0,9	19,2	4,4
Vysočina	19 640	7 526	11 972	139	408 737	4,8	2,4	14,6	21,9
Jihomoravský	17 312	10 371	4 944	1 979	424 577	4,1	3,0	16,4	7,4
Středočeský	17 225	4 439	12 079	692	660 383	2,6	0,8	16,7	4,8
Hlavní město Praha	73	42	20	11	19 847	0,4	0,3	2,3	1,8
Celkem	478 988	64 529	407 448	6 839	4 211 936	11,4	2,2	40,7	9,1

1) Kraje jsou v tabulce seřazeny dle podílu výměry celkové půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR.

2) Celková výměra v EZ nezahrnuje plochu rybníků a do rozdělení krajů je zahrnuta jen půda v LPIS. Z tohoto důvodu je zde uváděný podíl půdy v EZ na celkové zemědělské půdě nižší (11,4% oproti 11,7%).

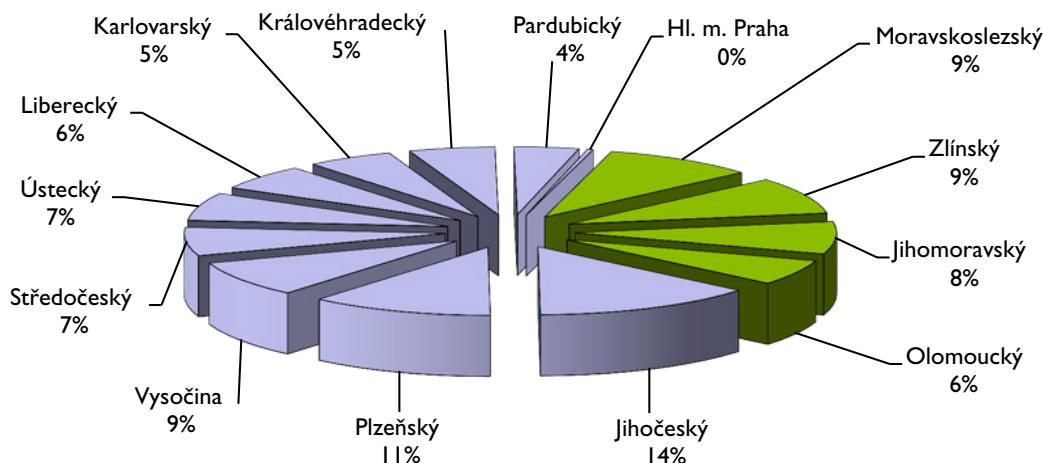
Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2015); Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR (ČÚZK); zpracoval ÚZEI.

Graf 3 Podíl krajů na celkové výměře v EZ v roce 2015

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2015); zpracoval ÚZEI.

Graf 4 Podíl krajů na celkovém počtu farem v EZ v roce 2015

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2015); zpracoval ÚZEI.

1.5 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství

Ke konci roku 2015 působilo v EZ celkem 4 667 subjektů, což představuje nárůst o 272 subjektů, resp. o 6,2 % v porovnání s rokem 2014. Rostoucí trend byl, s výjimkou roku 2014, ve kterém se celkový počet subjektů snížil o 0,4 %, vysledován i v předchozích letech (nárůst o 0,5 % v roce 2013 a nárůst o 0,8 % v roce 2012).

Ke konci roku 2015 bylo v EZ registrováno 4 115 ekofarem (resp. 4 096 ekologických podnikatelů), z nichž 204 (5 %) bylo registrováno zároveň jako výrobce biopotravin² a 69 ekofarek mělo registraci současně na distribuci biopotravin. Celkový počet ekologických zemědělců meziročně vzrostl o 5,9 %. Během roku 2015 ukončilo svoji činnost 381 ekologických zemědělců, naopak 611 subjektů se nově registrovalo (viz Tab. 8).

Jako výrobce biopotravin bylo ke konci roku 2015 registrováno 542 subjektů (resp. 579 výrobních míst). Meziročně jde o navýšení o 7,1 % (v roce 2014 o 7,4 %). Ačkoli počty výrobců každoročně narůstají, nejedná se už o tak výrazné navýšení jako v letech 2009 a 2008 (nárůst o 14 %, resp. 82 %).

Druhou významnou kategorií pro rozvoj trhu s biopotravinami jsou distributoři, neboli subjekty uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu včetně vývozu a dovozu bez jakéhokoli dalšího zpracování (za zpracování je považováno i pouhé zabalení nebo označování biopotravin). Počet registrovaných distributorů ke konci roku 2015 vzrostl na 439 provozoven (resp. 409 subjektů), což představuje meziroční nárůst o 16,5 %. Nárůst se pohybuje přibližně na stejné úrovni jako v letech 2014 a 2013 a není už tak výrazný jako v roce 2012, kdy činil 30,8 %. Výrazně opět stoupl počet dovozců i vývozců ze/do 3. zemí (o 26,4 % a 29,6 %). V obchodu s biopotravinami navíc působí velký počet subjektů realizujících maloobchodní prodej (tj. maloobchodní řetězce, obchody zdravé výživy apod.), ty se však dle zákona o ekologickém zemědělství od roku 2006 nemusí registrovat.

² Jelikož ne každá ekofarma registrovaná zároveň jako výrobce realizuje zpracování vlastních bioproduktů nebo provozuje výrobu biopotravin v místě farmy, je počet faremních zpracovatelů nižší než uvádí export REP.

Tab. 8 Počet registrovaných subjektů v EZ k 31. 12. 2014 a 2015

Typ ekologického podnikatele	Počet subjektů/provozoven		Meziroční změna 2015/14	
	2014	2015	(abs.)	(%)
Ekologičtí zemědělci	3 866 / 3 885	4 096 / 4 115	230 / 230	5,9
Výrobci biopotravin	506 / 538	542 / 579	36 / 41	7,1
Distributoři bioproduktů a biopotravin	351 / 381	409 / 439	58 / 58	16,5
Výrobci krmiv	40 / 40	42 / 42	2 / 2	5,0
Výrobci osiv	31 / 31	40 / 42	9 / 11	29,0
Ekologičtí včelaři	14 / 14	14 / 14	0 / 0	0,0
Z toho dále:				
Dovozci biopotravin ze 3. zemí	110 / 110	139 / 139	29 / 29	26,4
Vývozci biopotravin do 3. zemí	54 / 54	70 / 70	16 / 16	29,6
Faremní zpracovatelé	201 / 201	204 / 204	3 / 3	1,5

Zdroj: REP; zpracoval ÚZEI.

2. Další informace o ekologických farmách

Kromě základních údajů o EZ k 31. 12. daného roku jsou dále dostupné výstupy statistických šetření EZ prováděných ÚZEI zpětně za předchozí rok, tedy většinou za rok 2014. Zjišťovány jsou informace týkající se rozsahu souběhu ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách, jejich ekonomické životaschopnosti prostřednictvím dotazu na realizovaný hospodářský výsledek a stanovení potřeby lidské práce v EZ prostřednictvím dotazu na počet pracovníků na farmě.

2.1 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2015)

Z celkového počtu 4 109 respondentů uvedlo 230 ekofarek (tj. 5,6 %), že provozovalo v roce 2015 souběžně ekologické i konvenční hospodaření. Jednalo se o výrazně nižší podíl, než byl zjištěn v předchozích letech (např. v roce 2014 to bylo 10,5 %).

Z uvedených 230 ekofarek uvedlo souběh v rostlinné výrobě (hospodařilo na konvenční půdě) 164 podniků (71 %), přičemž 124 z nich realizovalo souběh pouze v RV. Částečně na konvenčních plochách hospodařily tedy 4 % farek a podobné údaje vychází i z REP (6 % podniků má souběh v LPIS). V rámci rostlinné výroby jsou ponechávány v konvenci zejména plochy orné půdy, minimálně pak travní porosty či trvalé kultury. Souběh v živočišné výrobě (tzn. v chovu konvenčních hospodářských zvířat) uvedlo 106 ekofarek, z toho souběh pouze v ŽV mělo 66 ekofarek. Jinak řečeno, 40 ekofarek (tj. 17 %) provozovalo konvenčně jak rostlinnou, tak i živočišnou výrobu. Nejčastěji zastoupenou kategorií konvenčně chovaných hospodářských zvířat byl masný skot (39 farek). Mnohem méně farek už se věnovalo konvenčnímu chovu prasat (22 farek), chovu koní (18 farek) a chovu mléčného skotu (16 farek). Chov drůbeže v konvenci uvedlo 11 farek, chov ovcí 10 farek a chov koz 9 farek. Několik farek chovalo konvenčně také jelenovité (především daňky), lamy, králíky, pštrosy, ryby a včely.

2.2 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2014)

K posouzení ekonomické výkonnosti ekofarek je v rámci šetření ÚZEI sledován vývoj podílu ziskových ekofarek na jejich celkovém počtu. Všechny subjekty v šetření jsou dotazovány na jejich hospodářský výsledek (HV) v předchozím roce (tj. v šetření 2015 na výsledek hospodaření v roce 2014), ať už hospodařily ekologicky nebo ještě konvenčně.

Z celkového počtu 4 109 respondentů uzavřelo hospodaření v roce 2014 se ziskem 87,7 % farek (3 605 subjektů), 2,4 % realizovalo ztrátu a zbylých téměř 10 % (407 subjektů) údaj neuvedlo (nejčastěji z důvodu, že farma v daném roce neexistovala a jednalo se o začínající zemědělce).

Pokud se zaměříme na ekonomiku pouze ekologicky hospodařících farek (tj. vyloučíme odpovědi farek registrovaných po roce 2014), zůstává 3 487 ekofarek, z nichž 97,9 % uvedlo, že v roce 2014 byl jejich hospodářský výsledek kladný. Záporný výsledek uvedlo jen 2,1 % ekofarek (tj. 74 subjektů). Jedná se o lepší výsledky, než jaké byly dosaženy v roce 2013, kdy realizovalo ztrátu 3,4 % subjektů.

V rámci ekofarem se záporným HV jsou zastoupeny jak farmy malé, tak ty velké (rozpětí od 0,07 ha až po 340 ha) a také ekofarmy s různou kombinací hospodaření (viz Tab. 9). Z jednoduché analýzy níže vyplývá, že ke ztrátovějším podnikům patří ekofarmy zaměřující se na produkci plodin na orné půdě (a to i v kombinaci s pěstováním trvalých kultur), kdy ztrátu vykázalo 4,5 % podniků. S výjimkou pěstování na orné půdě zaznamenaly meziroční zlepšení všechny kombinace hospodaření, přičemž nejvyšší podíl ztrátových podniků byl opět u farem se všemi základními typy užití půdy a u kombinace pěstování plodin na orné půdě a trvalých travních porostů.

Tab. 9 Podíl ziskových ekofarem dle zaměření produkce v letech 2013 a 2014

Užití půdy	Počet ekofarem	HV kladný	HV záporný	HV neuvedli	Podíl ziskových ekofarem (%)	
					2013	2014
OP vč. zeleniny	200	191	9	0	96,1	95,5
TTP	1 428	1 397	31	0	97,1	97,8
TK	172	167	5	0	92,8	97,1
OP + TTP	1 180	1 165	15	0	97,6	98,7
OP + TK	85	82	3	0	90,7	96,5
TTP + TK	177	172	5	0	93,5	97,2
OP + TTP + TK	228	224	4	0	97,6	98,2
Bez půdy ¹⁾	17	15	2	0	61,5	98,2
Celkem	3 487	3 413	74	0	96,4	97,9

Pozn.: HV = hospodářský výsledek, OP = orná půda, TTP = trvalé travní porosty, TK = trvalé kultury.

1) V kategorii „bez půdy“ jsou v roce 2014 zahrnuti subjekty mající půdu mimo LPIS (tzv. ostatní plochu), příp. včelaři.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015; data od 3 487 subjektů za rok 2014.

2.3 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2014)

Obdobně jako u dotazu na hospodářský výsledek byl počet pracovníků na ekofarmě zjišťován zpětně za rok 2014 u všech respondentů, avšak do vyhodnocení byly zahrnuty pouze farmy, které v daném roce již hospodařily ekologicky (tj. 3 487 subjektů).

V roce 2014 pracovalo na ekologických farmách bez ohledu na počet odpracovaných hodin celkem 10 840 osob, z toho 72,3 % na plný úvazek, 9,5 % na částečný úvazek a 18,2 % byli zastoupeni sezónní pracovníci. Z tohoto celkového počtu pracovníků připadá stejně jako v minulých letech zhruba třetina na rodinné členy (3 574 osob), z nichž 83 % pracovalo na plný úvazek a 16 % na částečný úvazek (viz Tab. 10).

Meziročně došlo obdobně jako v roce 2013 ke zvýšení podílu sezónních pracovníků na úkor pracovníků na plný i částečný úvazek, přičemž jednoznačně narůstá podíl pracovníků najímaných mimo rodinu. V roce 2014 činil podíl sezónních a příležitostných pracovníků z řad rodinných příslušníků 3 %, přičemž v roce 2007 to bylo 17 %. Z dlouhodobého srovnání také vyplývá, že mírně narůstá podíl rodinných členů u pracovníků na plný úvazek (z 28 % v roce 2007 na 38 % v roce 2014) a naopak klesá jejich zastoupení u pracovníků na částečný úvazek (z 69 % v roce 2007 na 54 % v roce 2014).

Celkově počet pracovních sil v roce 2014, v přepočtu na plně zaměstnané (AWU)³, činil 8 449 pracovníků, což je pokles o 12,7 % z počtu 9 679 pracovníků v roce 2013. Důvodem tohoto vývoje byl menší počet ekofarek (pokles o 6,7 %) a stagnace celého sektoru a vyčkávaní na nové dotační podmínky Programu rozvoje venkova 2014–2020. Oproti předchozímu období došlo opět k mírnému poklesu průměrného počtu pracovníků na jednu ekofarmu z původních 2,59 na 2,42 AWU. V rámci ČR se tato hodnota pohybovala okolo 4,04 pracovníka na zemědělský podnik (dle FSS 2013)⁴.

³ Pro přepočet na plně zaměstnané (AWU) je použit roční fond pracovní doby ve výši 1 800 hodin.

⁴ Zdroj dat: Strukturální šetření v zemědělství 2013.

Z pohledu srovnání zaměstnanosti připadá v EZ na 100 ha z.p. 1,71 pracovníka, zatímco v zemědělství celkem se jedná o 3,03 pracovníka (dle FSS 2013). Jinými slovy na jednoho pracovníka v EZ v roce 2014 připadalo v průměru 58 ha z. p., zatímco v zemědělství celkem to bylo jen 33 ha z. p. Z dlouhodobého vývoje je však patrný růst zaměstnanosti v EZ, což je dáno zvýšením počtu pracovníků na 100 ha z. p. z původních 1,32 AWU v roce 2007 na 2,05 AWU v roce 2012 (výjimkou jsou roky 2013 a 2014, kdy ukazatel klesá). V zemědělství celkem (resp. konvenci) dochází trvale k poklesu tohoto ukazatele z 3,76 AWU (FSS 2007) na 3,03 AWU (FSS 2013).

Nižší počet pracovníků na 100 ha z. p. v EZ odpovídá struktuře půdního fondu, kdy v EZ dominují velké zemědělské podniky s převahou TTP. Počet pracovníků klesá přímo úměrně s rostoucí výměrou ekofaremu (např. u ekofaremu s výměrou do 100 ha z. p. připadlo v roce 2014 na 1 pracovníka jen 22 ha, u ekofaremu s výměrou mezi 100 až 500 ha z. p. šlo již o 67 ha a při výměře nad 500 ha měl 1 pracovník na starosti okolo 80 ha). Podobný vliv má typ kultury – nejnižší potřeba pracovníků je u ekofaremu se zaměřením na TTP (1,6 AWU/100 ha z. p. neboli zhruba 62 ha na 1 pracovníka), nejvyšší u pěstování TK (pouhých 3,8 ha na 1 pracovníka).

Je třeba zmínit, že údaje o potřebě pracovníků se mohou měnit také s použitou metodikou. Dle FADN byla potřeba pracovníků v EZ za rok 2014 uvedena ve výši 2,2 AWU na 100 ha zemědělské půdy a 2,7 AWU pro konvenci.

Tab. 10 Počet pracovníků na ekologických farmách v letech 2013 a 2014

Počet pracovníků na ekofarmách	2013		2014		Meziroční změna 2014/2013
	Počty	Struktura (%)	Počty	Struktura (%)	
Pracovníci na plný úvazek	8 959	72,5	7 838	72,3	-12,5
z toho rodinných členů	3 049	34,0	2 954	37,7	-3,1
Pracovníci na částečný úvazek	1 414	11,4	1 034	9,5	-26,9
z toho rodinných členů	784	55,4	555	53,7	-29,2
Sezónní a příležitostní pracovníci	1 985	16,1	1 968	18,2	-0,9
z toho rodinných členů	113	5,7	65	3,3	-42,5
Pracovníci celkem	12 358	100,0	10 840	100,0	-12,3
z toho rodinných členů	3 946	31,9	3 574	33,0	-9,4
Přepočet na AWU¹⁾	9 679	x	8 449	x	-12,7
Počet farem	3 739	x	3 487	x	-6,7
AWU/ekofarma	2,59	x	2,42	x	-6,4
AWU/100 ha z. p.	1,96	x	1,71	x	-12,7
100 ha z. p./AWU	51	x	58	x	14,6

1) AWU = Annual Work Unit = počet pracovníků přepočtených na plný úvazek.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015.

2.4 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách (rok 2014)

Přímý prodej z ekofaremu zahrnuje zejména prodej na farmě bez obchodu nebo ve vlastním obchodě zemědělce, prodej v rámci agroturistiky na ekofarmě, prodej bioproduktů na tržnicích nebo prostřednictvím zásilkové služby, donášky nebo přes internet.

Z celkového počtu 4 109 respondentů odpovídaly na tuto otázku pouze ekofarmy, které již mohly v roce 2014 prodávat alespoň jeden svůj bioprodukt s certifikátem. Šlo celkem o 3 271 ekofaremu, z nichž 109 v dotazníku uvedlo, že prodává své bioprodukty i přímo na farmě (tj. okolo 3,3 %, což je podobný výsledek jako v roce 2013, viz Tab. 11). Podíl prodeje „ze dvora“ je pravděpodobně vyšší, protože zde nejsou zahrnuty farmy, které prodej realizují, ale svoje produkty prodávají bez certifikátu jako běžné konvenční produkty.

Tab. 11 Počet ekofaremu prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008–2014)

Položka	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		Meziroční změna (%)
	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	
Ekofarmy v šetření celkem	2 739	100	3 560	100	4 024	100	3 907	100	3 928	100	3 808	100	4 109	100	7,9
Ekofarmy s možností prodeje bio	930	34	1 409	39,6	2 027	50,4	2 332	60	2 808	71,5	3 374	88,6	3 271	80	–3,1
Ekofarmy s realizovaným prodejem bio ze dvora	136	14,6	80	5,7	107	5,3	154	6,6	75	2,7	108	3,2	109	3,3	0,9

Pozn.: V tabulce je uveden u ekofaremu s realizovaným prodejem bio ze dvora relativní podíl na počtu ekofaremu, které již mohou prodávat certifikované bioprodukty.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2015.

K posouzení významu přímého prodeje byl dále zjišťován jeho podíl na celkovém obrátu ekofarmy. Po zlepšení v roce 2009, kdy vzrostl význam přímého prodeje (pouze čtvrtina ekofaremu ocenila přínos prodeje z farmy pod 10 % podílem na celkovém obrátu podniku), se situace v roce 2010 naopak mírně zhoršila. Podobný vývoj nastal i v roce 2011, kdy jen mírně přibýlo ekofaremu, u kterých přímý prodej ze dvora představoval více než polovinu příjmů podniku (27 % ekofaremu), resp. přímý prodej se podílel na celkovém obrátu v rozmezí 10 až 50 % (viz Tab. 12).

Od roku 2012 je nově podíl přímého prodeje na celkovém obrátu ekofarmy rozdělen do čtyř kategorií. Kategorie pod 10 % a nad 50 % zůstala a do většího detailu byla rozdělena kategorie 10–50 %. Oproti roku 2011 ubylo faremu s menším než 10 % podílem obrátu, a naopak výrazně přibýlo faremu s podílem obrátu 11–50 %. Podobně pozitivní trend pokračovat i v roce 2013. Čtvrtina ekofaremu zůstala v kategorii podílu přímého prodeje do 10 % obrátu, avšak ubylo faremu s podílem obrátu v rozmezí 11–25 % a významně stoupl počet faremu, u kterých přímý prodej představoval více jak polovinu jejich obrátu. Vývoj v roce 2014 se vrátil k hodnotám z roku 2012, tj. u čtvrtiny ekofaremu dosahuje obrát přímého prodeje ze dvora do 10 % jejich celkového obrátu a podobně u čtvrtiny ekofaremu má prodej ze dvora významnou roli a představuje nadpoloviční podíl na jejich celkovém obrátu. Polovina faremu se nachází v rozmezí 11 % až 50 % podílu, přičemž významnější je zastoupení ekofaremu v kategorii do 25 % podílu přímého prodeje na jejich celkovém obrátu.

Tab. 12 Podíl přímého prodeje na celkovém obrátu ekofarmy (2008–2014)

Rok	Podíl přímého prodeje na celkovém obrátu ekofarmy činil			
	<10 %	10–50 %	51 a více %	
2008	53 % faremu	31 % faremu	16 % faremu	
2009	25 % faremu	51 % faremu	24 % faremu	
2010	40 % faremu	34 % faremu	26 % faremu	
2011	36 % faremu	37 % faremu	27 % faremu	
Rok	<10 %	11–25 %	26–50 %	51 a více %
2012	26 % faremu	33 % faremu	18 % faremu	23 % faremu
2013	25 % faremu	24 % faremu	17 % faremu	34 % faremu
2014	25 % faremu	32 % faremu	18 % faremu	25 % faremu

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2015.

Z pohledu prodáváných bioproduktů a biopotravin zůstala podobně jako v předchozích čtyřech letech vyrovnaná struktura faremního prodeje. Nejvíce ekofaremem (62 %) se specializovalo na prodej živočišných bioproduktů, 33 % ekofaremem na prodej rostlinných bioproduktů a 5 % ekofaremem nabízelo živočišnou i rostlinnou produkci zároveň. Z živočišných bioproduktů se jednalo zejména o prodej mléčných výrobků (kravských, kozích, ovčích) včetně sýrů (29 farem), prodej mléka (23 farem), prodej masa (28 farem) – převážně hovězího, a vajec (10 farem). Z rostlinných bioproduktů dominoval prodej ovoce (jablka, hrušky, švestky) včetně sušeného a výrobků z něj (14 farem) a zeleniny (14 farem) – nejčastěji cibule, česnek a dýně. Prodáváno bylo také víno z hroznů (10 farem) a brambory (7 farem).

3. Struktura produkce na ekologických farmách

V následující kapitole je věnována pozornost struktuře pěstovaných plodin, počtu chovaných hospodářských zvířat a celkové bioprodukci na českých ekofarmách v roce 2015. Dále jsou zde zahrnuty i údaje o způsobu uplatnění rostlinné a živočišné produkce z předchozího roku, tj. roku 2014. Sběr údajů o produkci na ekofarmách je prováděn ÚZEI ve spolupráci s kontrolními organizacemi od roku 2007, a to z pověření MZe. Detailní údaje jsou zjišťovány v průběhu daného roku, proto se liší od základních statistických údajů prezentujících stav EZ k 31. 12. 2015.

3.1 Rostlinná výroba a produkce

Dle ÚZEI šetření bylo ekologickým způsobem v roce 2015 obhospodařováno celkem 483 375 ha, z nichž 13,5 % zaujímala orná půda (tj. 65 479 ha; z toho 17 % v přechodném období); 85,1 % tvořily trvalé travní porosty (411 199 ha; z toho 9 % v přechodném období) a 1,4 % připadlo na plochy trvalých kultur (6 697 ha; z toho 13 % v přechodném období), viz Tab. 13.

Hlavními plodinami na orné půdě byly stejně jako v předchozích letech píce (45 % podíl) a obiloviny (43 % podíl). Na rozdíl od předchozích dvou let došlo v roce 2015 k nárůstu plochy obilovin o 15 %. Podobně jako v předchozích letech byly nejčastěji pěstovanými obilovinami pšenice a oves. Tyto dvě plodiny společně zaujímaly okolo 45 % celkové plochy obilovin v EZ. S podílem ploch nad 10 % následovaly tritikále, ječmen a špalda. V rámci pícnin dominují v EZ jednoznačně víceleté píce (téměř 91 %), na rozdíl od konvenčního systému hospodaření, kde s 63 % podílem převládají jednoleté píce, zejména kukuřice na siláž. Podobně jako v případě obilnin došlo v roce 2015 ke zvýšení výměry ploch u luskovin na zrno (nárůst o 21,5 %). Takový nárůst výměry luskovin byl pravděpodobně způsoben spuštěním nového programového období 2014–2020 v rámci Programu rozvoje venkova a zavedením podmínek greeningu, do kterého se zemědělci zapojili teprve v roce 2015. V rámci luskovin dominovalo pěstování pelušky (27 %) a hrachu (24 %). Plochy technických plodin zůstaly téměř na stejné hodnotě jako v předchozím roce (nárůst o necelé 1 %). Došlo ke snížení ploch kmínu (o 56 %), což zapříčinilo i pokles celkových ploch u kategorie LAKR (léčivé, aromatické a kořenové rostliny), a to o 9 %. V rámci technických plodin se mírně zvýšila plocha olejnin, zejména plocha slunečnice, řepky a hořčice. Oproti předchozímu roku se snížila plocha orné půdy, na níž se pěstuje osivo a sadba (o 37 %).

Pěstování okopanin a zeleniny zůstává trvale na nízké úrovni. Ačkoliv plocha zeleniny vzrostla dvojnásobně oproti roku 2014, je pěstována jen na 0,4 % orné půdy. Nejvyšší podíl ploch v rámci zeleniny byl v roce 2015 zjištěn u zeleniny plodové (51 % ploch osetých zeleninou). Šlo zejména o pěstování dýní (včetně patisonů a cuket), které tvořily přes 80 % plochy plodové zeleniny. Významnou část ploch zabírala také zelenina kořenová (téměř čtvrtinu ploch osetých zeleninou), zejména mrkev (53 % plochy kořenové zeleniny) a cibule (21 % plochy). U okopanin došlo k poklesu ploch o 6 %, zabírají trvale okolo 0,4 % orné půdy a jde převážně o pěstování brambor (86 % ploch okopanin).

Plochy TTP (louky a pastviny) zůstaly na téměř stejné úrovni jako v roce 2014.

Plocha TK meziročně klesla o 11 % a je tvořena převážně ovocnými sady (84 %). Největší zastoupení mezi ovocnými stromy mají jabloně a švestky (41, resp. 26 %). Vinice zabírají 15 % ploch TK a jejich výměra meziročně vzrostla o 8 %. Plocha chmelnic zůstává i nadále zanedbatelná.

Objem ekologické rostlinné produkce (tj. produkce pouze z ploch již v ekologickém režimu) v roce 2015 dosáhl 1 404 tis. tun (pokles o cca 65 tis. tun, tj. o 4 % proti roku 2014), z toho však produkce píce (přepočtená na seno) tvořila 87 % (tj. 1 226 tis. tun sena z TTP a dalších 92 tis. tun sena z pícnin na OP). Celková produkce jen z orné půdy činila 169,7 tis. tun (12 % podíl), z toho cca 39 % tvořila produkce obilovin (65,9 tis. tun) a 54 % produkce pícnin na orné půdě (objem v seně). V rámci obilovin dosáhly největší objem produkce, obdobně jako u výměry, pšenice a oves (tvořily 44 % celkové produkce obilovin). Kromě kukuřice na zrno, kde došlo k navýšení hektarového výnosu (o 16 %), nedošlo v roce 2015 u obilovin k zásadním změnám ve výnosu. Nižší výnos proti předchozímu roku byl zjištěn u zeleniny (o 20 %, rozdíl byl nejpatrnější u kategorie ostatní plodová zelenina, ostatní listová zelenina a okurky nakladačky) a u pícnin (o 5 %). Naopak k meziročnímu navýšení hektarového výnosu došlo u okopanin (o 12 %) a luskovin na zrno (o 9 %).

Celková produkce u TK dosáhla 8 623 tun (meziroční navýšení o 4 %). Z tohoto množství připadá 61 % na ovocné sady (jádroviny, peckoviny) a 36 % na vinice, u kterých došlo k výraznému meziročnímu růstu produkce o téměř 50 %. V rámci ovocných sadů dosáhly největšího objemu produkce jabloně (54 % podíl), následovaly švestky (17 % podíl) a meruňky (9 % podíl). Hektarový výnos u ovocných sadů se proti roku 2014 snížil nepatrně z 1,26 t/ha na 1,23 t/ha a zůstává stále na nízké úrovni. Důvodem jsou především rozsáhlé plochy mladých sadů, které ještě nezačaly plodit, významné zastoupení sadů extenzivních (tzv. krajínotvorných) nově zařazených do EZ a také nižší plodnost starších sadů.

Z pohledu podílu hlavních kategorií ekologicky pěstovaných plodin na OP na jejich celkové výměře v ČR dosahují trvale vyšší podíl luskoviny na zrno (6,9 %) a pícniny na OP (6,3 %), viz Tab. 14. Podíl ploch obilovin v EZ na jejich celkové výměře v ČR přesáhl hranici 2 %. Z obilovin byl nejvyšší podíl zaznamenán u ovsa (13,6 %), žito (10,4 %) a tritikále (9,2 %). V rámci technických plodin dosahují významného zastoupení v EZ také LAKR s podílem přes 20 % na jejich celkové ploše v ČR.

Luskoviny na zrno také drží prvenství v podílu bioprodukce na jejich celkové produkci v ČR s 3,7 % podílem (což je ovšem výrazně nižší podíl než v předchozích dvou letech). Následují pícniny s 3,4 % podílem. Produkce obilovin v EZ tvoří 0,8 % z jejich celkové sklizně, stejné hodnoty dosáhla zelenina. Pokud srovnáme produkci jednotlivých plodin, pak vyšší než 5 % podíl na jejich celkové sklizni v ČR dosahuje lupina na zrno (10,9 %), oves (7,9 %) a žito (5,1 %). Hranici 5 % se dlouhodobě blíží také tritikále. Z pohledu hektarového výnosu lze shrnout, že výnosy obilovin v EZ se v roce 2015 pohybovaly v rozmezí 49–74 % výnosu konvenčního, luskoviny kolem 58 %, brambory okolo 55 %, olejiny cca 25 % a pícniny 65 % konvenčního výnosu. Srovnání produkce zeleniny je velmi obtížné vzhledem k různorodosti druhů.

Objem ekologické produkce na orné půdě meziročně vzrostl o 13 %, přičemž nejvyšší nárůst byl zaznamenán meziročně u luskovin na zrno (o 29 %) a zeleniny (o 26 %).

Tab. 13 Struktura, produkce a výnos plodin na ekofarmách v roce 2015

Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Období konverze (ha)	Ekologický režim (ha)	Celkem (ha)	Ekologická produkce (t)	Ekologické výnosy (t/ha)
OP celkem	1 574	11 264,95	54 214,02	65 478,97	169 695,56	n. a.
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) celkem	664	4 509,42	23 394,56	27 903,98	65 846,17	2,81
Z toho: pšenice obecná	305	1 579,06	5 598,09	7 177,15	16 829,81	3,01
špalda	92	123,25	3 139,01	3 262,26	9 470,29	3,02
žito	92	316,08	1 969,40	2 285,48	5 481,42	2,78
ječmen	214	843,57	2 874,48	3 718,05	7 618,43	2,65
oves	368	753,85	4 999,63	5 753,48	12 289,43	2,46
tritikále	151	745,18	3 185,98	3 931,16	9 955,35	3,12
kukuřice na zrno	13	82,49	504,83	587,32	2 077,38	4,12
pohanka	37	5,81	611,46	617,27	1 029,55	1,68
Luskoviny na zrno celkem	112	186,48	2 114,03	2 300,51	3 555,53	1,68
Z toho: hrách	47	103,66	453,21	556,87	776,24	1,71
bob	16	4,70	284,10	288,80	499,84	1,76
lupina	17	2,59	251,49	254,08	391,86	1,56
sója	4	0,00	426,22	426,22	680,98	1,60
peluška	37	75,53	552,27	627,80	851,41	1,54
Okopaniny celkem	209	21,13	225,80	246,93	2 932,54	12,99
Z toho: brambory	199	21,13	191,33	212,46	2 355,40	12,31
Technické plodiny celkem	130	679,83	2 633,68	3 313,51	1 914,26	0,73
Olejníky	67	437,06	1 619,25	2 056,31	1 235,48	0,76
Z toho: slunečnice	7	21,06	42,93	63,99	62,92	1,47
sója	2	0,00	82,00	82,00	138,95	1,69
řepka a řepice	0	216,73	0,00	216,73	0,00	0,00
mák	9	0,00	42,84	42,84	25,56	0,60
hořčice	37	144,06	472,78	616,84	513,65	1,09
tykev olejná	20	54,32	945,62	999,94	456,25	0,48
LAKR	60	227,52	829,50	1 057,02	531,86	0,64
Čerstvá zelenina, melouny, jahody celkem	114	66,89	168,57	235,46	1 458,28	8,65
Košťáloviny/brukvovité	40	0,12	9,84	9,96	46,03	4,68
Z toho: hlávkové zelí	24	0,00	4,40	4,40	23,12	5,25
Listová/stonková zelenina	38	0,08	19,06	19,14	24,60	1,29
Plodová zelenina	72	64,91	55,75	120,66	184,82	3,32
Z toho: dýně	59	64,57	33,72	98,29	95,05	2,82
Kořenová a hlízová zelenina	85	1,67	55,12	56,79	1 168,34	21,20
Z toho: mrkev	55	0,40	29,71	30,11	1 038,57	34,96
Luskoviny	28	0,05	16,19	16,24	20,82	1,29
Jahody	25	0,03	8,76	8,79	5,70	0,65

Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Období konverze (ha)	Ekologický režim (ha)	Celkem (ha)	Ekologická produkce (t)	Ekologické výnosy (t/ha)
Pícniny na orné půdě celkem (píce v seně)	1 226	5 381,22	24 415,83	29 797,05	91 647,56	3,75
Jednoleté pícniny – v seně	130	388,01	2 322,41	2 710,42	9 893,79	4,26
Kukuřice na zeleno (na siláž)	13	95,70	421,60	517,30	1 981,60	4,70
Ostatní jednoleté pícniny – v seně	122	292,31	1 900,81	2 193,12	7 912,19	4,16
Víceleté pícniny – v seně	1 180	4 993,21	22 093,42	27 086,63	81 753,77	3,70
Další plodiny na orné půdě	33	7,84	743,16	751,00	2 341,22	3,15
Půda ladem (součást osevního postupu)	93	412,13	518,39	930,52	0,00	n. a.
TTP celkem (píce v seně)	3 070	37 479,70	373 719,55	411 199,26	1 225 629,99	3,28
Trvalé kultury celkem	642	862,41	5 834,61	6 697,02	8 623,23	1,52
Ovocné sady	551	661,00	4 403,13	5 064,13	5 261,32	1,23
Jabloně	435	418,61	1 681,32	2 099,93	2 880,90	1,77
Hrušně	222	39,81	274,86	314,67	334,64	1,26
Meruňky	88	54,10	467,19	521,29	481,34	1,11
Nektarinky	2	0,32	2,03	2,35	0,10	0,07
Broskvoně	32	6,48	28,64	35,12	54,75	1,98
Třešně/višně	218	46,12	493,90	540,02	262,26	0,54
Švestky	333	79,14	1 262,17	1 341,31	887,40	0,71
Ostatní ovoce	53	16,42	193,02	209,44	359,93	1,99
Ořechy	89	12,48	160,95	173,43	26,30	0,20
Bobuloviny	37	7,24	365,02	372,26	201,39	0,56
Vinice	89	173,51	851,96	1 025,47	3 087,45	3,64
Chmelnice	5	0,18	10,82	11,00	8,80	0,81

1) Počet ekofare, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015; data od 4 109 subjektů.

Tab. 14 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2014 a 2015 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2015

Plodiny	2014 (EZ)		2015 (EZ)		Struktura plodin 2015 (%)	Meziroční změna (%)		2015 (ČR)			Podíl (%) na celkové		
	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)		produkce	hektar: výnosu	Celková plocha (ha)	Celková produkce (t)	Hektarový výnos (t/ha)	ploše	produkci	hektar: výnosu
Obiloviny	24 255,37	63 888	27 903,98	65 846	42,62	3,06	-2,27	1 389 827	8 183 512	5,89	2,01	0,80	47,79
Pšenice	6 968,10	18 823	7 285,90	17 091	26,11	-9,20	-1,43	829 820	5 274 272	6,36	0,88	0,32	47,27
Špalda	2 058,45	5 676	3 262,26	9 470	11,69	66,85	7,37	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.
Ječmen	3 109,72	7 790	3 718,05	7 618	13,32	-2,20	-6,68	365 946	1 991 415	5,44	1,02	0,38	48,72
Žito	1 867,29	4 895	2 285,48	5 481	8,19	11,99	-4,02	21 980	107 874	4,91	10,40	5,08	56,69
Oves	5 097,37	12 640	5 753,48	12 289	20,62	-2,77	-8,62	42 395	154 576	3,65	13,57	7,95	67,34
Třítikále	3 811,23	10 475	3 931,16	9 955	14,09	-4,96	5,21	42 891	202 646	4,72	9,17	4,91	66,20
Kukuřice na zrno	641,73	2 280	587,32	2 077	2,10	-8,89	15,59	79 972	442 709	5,54	0,73	0,47	74,28
Luskoviny na zrno	1 893,18	2 766	2 300,51	3 556	3,51	28,53	8,51	33 139	95 908	2,89	6,94	3,71	58,20
Hrách	373,83	577	556,87	776	24,21	34,61	9,09	23 876	78 161	3,27	2,33	0,99	52,38
Lupina	496,23	692	251,49	392	10,93	-43,38	-2,62	2 550	3 598	1,41	9,86	10,89	110,51
Okopaniny	262,19	2 979	246,93	2 933	0,38	-1,55	11,58	80 860	3 942 094	48,75	0,31	0,07	26,64
Brambory	253,19	2 856	212,46	2 355	86,04	-17,52	6,59	22 681	504 955	22,26	0,94	0,47	55,30
Technické plodiny	3 284,95	2 194	3 313,51	1 914	5,06	-12,74	2,37	454 350	1 377 374	3,03	0,73	0,14	23,99
Olejniny	2 045,78	1 538	2 056,31	1 235	62,06	-19,68	-5,80	446 022	1 355 001	3,04	0,46	0,09	25,10
Řepka	169,35	79	216,73	0	10,54	-100,00	-100,00	366 180	1 256 212	3,43	0,06	0,00	0,00
Hořčice	482,34	379	616,84	514	30,00	35,63	32,49	15 874	16 941	1,07	3,89	3,03	101,54
LAKR	1 159,19	628	1 057,02	532	31,90	-15,27	14,50	5 177	4 353	0,88	20,42	12,22	72,86
Zelenina	114,80	1 162	235,46	1 458	0,36	25,48	-20,19	9 192	183 603	19,97	2,56	0,79	43,32
Pícniny	22 709,52	77 031	29 797,05	91 648	45,51	18,98	-4,97	471 869	2 708 295	5,74	6,31	3,38	65,39

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015; Sklizeň zemědělských plodin ČSÚ; zpracoval ÚZEI.

3.2 Živočišná výroba a produkce

Živočišná výroba zaznamenala v roce 2015 další nárůst počtu ekologicky chovaných zvířat o 4,5%. Na ekofarmách bylo chováno okolo 399 tis. kusů zvířat, což při přepočtu na dobytčí jednotky představuje zhruba 196 tis. DJ⁵. Tento údaj zahrnuje pouze tzv. BIO zvířata, tj. zvířata chovaná v ekologickém režimu, která prošla přechodným obdobím. Stejně jako v předchozích letech dominoval jednoznačně chov skotu (237 tis. kusů a 87% podíl na celkovém počtu DJ), následovaný chovem ovcí (102 tis. kusů a 8% podíl); (viz Tab. 15).

Hlavní kategorie hospodářských zvířat, jako jsou skot, malí přežvýkavci a drůbež, zaznamenaly meziroční nárůst. U prasat došlo k poměrně výraznému, téměř 12% poklesu chovaných zvířat. Stav koní se snížil jen mírně o 1%. K dalšímu poklesu došlo opět také v počtu chovaných včelstev, a to o více než 30%.

Stejně jako v předchozích letech pokračoval i v roce 2015 nárůst stavů skotu (o 5,7%), avšak na rozdíl od předchozího roku byl způsoben výhradně navýšením stavů chovaných zvířat v kategorii skot ostatní (14,4%). Významný pokles nastal u kategorie jatečný skot, kde se počty vykrmovaných zvířat, se kterými se v daném roce počítá na porážku, snížily o 7,3%. Méně dramatický byl pak pokles počtu dojníc a KBTPM, jejichž stavy se snížily o méně než 0,5%. Přesto podíl dojníc na celkovém stavu skotu v EZ stále výrazně zaostává za celorepublikovým poměrem (3,1% v EZ proti celkovým 26,7% dojníc v ČR).

V chovu koz byla zachována vzestupná tendence počtů chovaných zvířat. Stav koz chovaných v režimu ekologického zemědělství se tak meziročně zvýšil o 6,0%. Pozitivní bilance byla zaznamenána také v případě ekologicky chovaných ovcí, jejichž počet se ve srovnání s rokem 2014 navýšil o 2,1%.

Naproti tomu růstový trend, který byl ještě v roce 2014 patrný v chovech prasat, již v roce 2015 nepokračoval. Přestože došlo k navýšení počtu o 2 nové chovatele, počet chovaných prasat zaznamenal téměř 12% pokles. Tento pokles byl pravděpodobně způsoben rozhodnutím jednoho z významných chovatelů ukončit výkrm prasat.

V rámci chovu drůbeže pokračovala růstová tendence z předchozího roku. V roce 2015 došlo k meziročnímu navýšení počtu bio drůbeže o 5%. Zvýšení stavů bylo zaznamenáno u nosnic (nárůst o 18,8%) a u kategorie ostatní drůbež (krůty, kachny a husy), kde došlo k navýšení o 28,4%. Určitý pokles nastal naopak u brojlerů, a to jak v rámci registrovaných chovatelů, jejichž počet se snížil z 10 na 8, tak ve stavu chovaných zvířat, který meziročně poklesl o 5,6%.

V roce 2015 došlo k výraznému navýšení počtu ryb chovaných v podmínkách ekologického zemědělství. Důvodem je především výrazné rozšíření jednoho ze zavedených chovů, jehož provozovatel nakoupil v letech 2013 a 2014 větší množství násadových kaprů.

Ze srovnání zastoupení hlavních kategorií hospodářských zvířat v EZ na jejich celkovém počtu v ČR vychází, že v režimu EZ je chováno již 17% skotu (2% podíl mají dojnice), 44% ovcí, 36% koz a 21% koní. Podíl ekologicky chované drůbeže na celkových počtech zůstává zanedbatelný (0,2%), podobně je tomu u podílu bio prasat, který se dlouhodobě pohybuje kolem hodnoty 0,1%. Významné je v českém EZ postavení chovu masného skotu, kdy se počty krav BTM v EZ od roku 2001 zvýšily sedminásobně (z necelých 16 tis. na více než 100 tis. kusů) a tvoří dnes více než polovinu všech krav BTM v ČR.

⁵ DJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření Příl. 4.

Tab. 15 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v letech 2014 a 2015

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet ekologicky chovaných zvířat (kusy) ¹⁾		Meziroční změna počtu ekologicky chovaných zvířat 2015/14 (%)
	2015	2014	2015	
Koně	710	7 095	7 022	-1,03
Skot	2 124	224 873	237 635	5,68
Z toho: dojnice	134	7 402	7 370	-0,43
KBTPM	1 903	106 127	105 847	-0,26
Ovce	969	100 385	102 523	2,13
Kozy	298	9 112	9 656	5,97
Prasata	33	1 994	1 761	-11,69
Drůbež	58	39 330	41 320	5,06
Z toho: brojleři	8	23 137	21 842	-5,60
nosnice	48	13 746	16 337	18,85
Králíci	3	289	61	-78,89
Včely (počet rojů)	5	39	27	-30,77
Ostatní zvířata ²⁾	71	233	314	34,76
Ryby	6	2 490	202 903	8 048,71

1) Počet ekologicky chovaných zvířat zahrnuje všechna tzv. BIO zvířata na ekofarmě po přechodném období.

2) Kategorie ostatní zvířata zahrnovala v roce 2014 : 117 poníků, 41 oslů a 75 bizonů a v roce 2015: 188 poníků, 40 oslů a 86 bizonů.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015.

Na ekologických farmách jsou každoročně sledovány kromě počtů zvířat již v režimu EZ, také celkové stavy všech zvířat chovaných na ekofarmě podle hlavních kategorií. Do těchto zvířat se započítávají všechna zvířata včetně zvířat v přechodném období, nezapočítávají se zvířata konvenční. Ze srovnání počtů všech zvířat a BIO zvířat chovaných na ekofarmách vyplývá, že 5,6 % skotu, 6,0 % ovcí, 7,1 % koz, 12,2 % prasat a 18,9 % koní ještě není plně chováno v ekologickém režimu.

Celkem bylo na ekofarmách v roce 2015 chováno 379 tis. kusů přežvýkavců a koní, což představuje 213 tis. DJ (viz Tab. 16). Stejně jako v předchozím roce zde zaujímá dominantní postavení chov skotu s podílem 66 % (resp. 88 % při přepočtu na DJ). Zatížení travních porostů⁶ se v EZ při výměře 411 199 ha TTP pohybovalo v roce 2015 okolo 0,52 DJ/ha a mírně vzrůstá (z 0,31 DJ/ha TTP v roce 2001).

Tab. 16 Počet všech zvířat chovaných na ekofarmách v letech 2014 a 2015

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech zvířat (kusy)		Meziroční změna počtu zvířat 2015/14 (%)
	2015	2014	2015	
Skot celkem	2 385	231 010	251 699	8,96
Skot ve věku nad 1 měsíc do 6 měsíců	1 789	49 369	52 227	5,79
Skot ve věku nad 6 měsíců do 24 měsíců	2 082	49 684	58 190	17,12
Skot ve věku nad 24 měsíců	2 235	131 957	141 282	7,07
Ovce celkem	1 105	103 779	109 092	5,12
Kozy celkem	346	9 516	10 391	9,20
Koně celkem	899	7 896	8 662	9,70
Přežvýkavci a koně	x	352 201	379 844	7,85
Prasata celkem	45	2 073	2 006	-3,23

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015.

⁶ Počet DJ zvířat zkrmujičích objemnou píci na jednotku plochy travního porostu. DJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření Příl. 4.

Každým rokem se sledují data o živočišné produkci pocházející z ekologických chovů zvířat. Následující tabulka zahrnuje živočišnou produkci, která je certifikovatelná (tj. pochází ze zvířat chovaných dle zásad EZ) a kterou farmář plánuje/chce prodat v daném roce ať už jako BIO, nebo konvenční produkt. Snahou je získat objem reálné bioprodukce z ekofarem (tj. produkce, která může být prodána v bio kvalitě), a nikoli jen objem požadované certifikované produkce či jen části produkce, kterou se podařilo prodat jako bioprodukt.

Tab. 17 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v letech 2014 a 2015

Produkty	Jednotka	Počet ekofarem	Bioprodukce z BIO zvířat		Meziroční změna (%)
		2015	2014	2015	
Maso					
Hovězí	l tis. kg	1 841	9 760,17	10 381,79	6,37
Hovězí – maso	l tis. kg	1 445	5 841,39	5 937,50	1,65
Hovězí – zástav	l tis. kg	1 372	3 918,78	4 444,29	13,41
Skopové/jehněčí	l tis. kg	807	597,66	666,74	11,56
Skopové/jehněčí – maso	l tis. kg	692	450,40	532,45	18,22
Skopové/jehněčí – zástav	l tis. kg	366	147,26	134,29	−8,81
Kozí	l tis. kg	155	22,98	21,27	−7,43
Vepřové	l tis. kg	28	139,89	107,87	−22,89
Drůbeží	l tis. kg	33	120,65	117,07	−2,96
Králíčí	l tis. kg	2	1,07	0,11	−89,72
Rybí	l tis. kg	4	2,60	1,31	−49,62
Živá zvířata – prodej jako zástav					
Zástav – telata	kusy	1 372	43 542	49 381	13,41
Zástav – ovce	kusy	366	14 726	13 429	−8,81
Mléčná produkce					
Čerstvé mléko – kravské	l tis. l	99	29 907,58	32 607,23	9,03
– ovčí	l tis. l	7	45,40	62,00	36,56
– kozí	l tis. l	32	104,61	89,40	−14,54
Upravené mléko – kravské	l tis. l	14	26,04	147,65	466,95
– ovčí	l tis. l	3	5,90	10,34	75,25
– kozí	l tis. l	12	14,39	34,96	142,95
Sýr – kravský	l tis. kg	22	23,69	62,40	163,40
– ovčí	l tis. kg	9	11,16	21,85	95,79
– kozí	l tis. kg	23	16,18	37,88	134,16
Další mléčná produkce					
Kysané mléčné výrobky	l tis. kg	11	98,05	107,48	9,62
Tvaroh	l tis. kg	10	20,76	31,10	49,82
Máslo	l tis. kg	5	2,93	2,34	−20,32
Smetana	l tis. l	5	37,39	40,65	8,71
Vejce pro konzumaci	l tis. kg	43	143,50	210,39	46,61
Med	l tis. kg	5	0,46	0,27	−42,01

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2014 a 2015.

Produkce masa vzrostla o 2% oproti roku 2014 a činila 6 717 tun. Největším podílem je zastoupeno hovězí maso, jehož produkce se meziročně zvýšila o 1,7% a podobně jako v předešlých letech představuje 88% podíl na celkové produkci biomasa. Výraznější nárůst byl zaznamenán u skopového masa, jehož produkce z ekologických farem se meziročně zvýšila o 18,2%. Jeho podíl na celkové

produkci masa v biokvalitě se tak zvýšil na téměř 8 %. Výrazný pokles nastal naopak u produkce vepřového a koziho masa. Produkce vepřového masa meziročně poklesla o téměř 23 % a na celkovém objemu vyprodukovaného biomasa se podílela pouze necelými 2 %. Poněkud mírnější propad nastal u produkce masa koziho. Zde došlo k meziročnímu poklesu plánované produkce o 7,4 %. Snižující se trend produkce trvá nadále i u masa drůbežního, kde byl v roce 2015 zaznamenán meziroční pokles o 3 %. Zásadní pokles předpokládané produkce nastal v případě králíčího masa. Především díky ukončení činnosti dvou větších chovatelů králíků došlo k poklesu plánované produkce králíčího masa o téměř 90 %.

Kromě produkce masa je také sledován prodej živých zástavových zvířat. V roce 2015 bylo zaznamenáno opět navýšení počtu prodaných mladých zvířat skotu na 49 381 kusů, což představuje meziroční nárůst o více než 13 %. Naopak u prodeje jehňat došlo k zhruba 9 % poklesu a prodáno bylo 13 429 kusů. Pro potřebu srovnání s dřívějšími hodnotami produkce masa, kdy byla do objemu masa započítávána také zvířata prodaná v živém jako zástav, byl prodaný zástav přepočten na objem masa. U zástavového skotu byla předpokládána průměrná hmotnost 180 kg a 50 % výtěžnost (tj. v přepočtu dalších 4,4 tis. tun masa), u zástavových jehňat pak hmotnost 20 kg a taktéž 50 % výtěžnost (viz Tab. 17).

Mléčná produkce je pro přehlednost již tradičně rozdělena do několika kategorií. Jedná se o mléko čerstvé – směřující přímo do mlékáren, dále mléko upravené – vhodné k přímé spotřebě a sýry. Výrobky spadající mimo tyto tři hlavní kategorie jsou souhrnně označeny jako další mléčná produkce a patří sem např. kysané mléčné výrobky⁷, máslo, tvaroh či smetana.

U kravského mléka bylo v roce 2015 zaznamenáno 10 % navýšení produkce na celkových 32,7 mil. litrů. Skokové navýšení, které je patrné zejména u mléka upraveného, lze odůvodnit přeměšováním některých významnějších subjektů právě k výrobě tohoto produktu. Určitý vliv však mohou mít také nepřesné údaje o produkci, zaznamenané v předchozích letech při sběru dat na ekofarmách, které se díky poměrně nízkému počtu zemědělských subjektů věnujících se produkci upraveného kravského mléka velmi výrazně projeví na výsledné hodnotě. U produkce upraveného koziho mléka pokračoval růstový trend započatý v roce 2014. Naopak jisté snížení bylo zaznamenáno u produkce koziho mléka čerstvého, kde došlo k meziročnímu poklesu o 14,5 %. K výraznému nárůstu došlo také v případě produkce sýrů, a to kravského, koziho i ovčího. Tento stále narůstající trend je pravděpodobně způsoben jak zvýšením počtu producentů (u kravského sýra došlo k navýšení o 8 farem zabývajících se produkcí sýra), tak i zvýšením vykazované produkce některé z farem, jako je tomu v případě sýra ovčího. Oproti loňskému roku došlo také ke zvýšení produkce kysaných mléčných výrobků, a to o 9,6 %. Naopak produkce másla zaznamenala 20 % pokles. Výroba tvarohu a smetany pokračovala, stejně jako v předešlém roce, v narůstajícím trendu.

V produkci vajec byla obnovena vzestupná tendence přerušovaná 35 % poklesem z roku 2014. V roce 2015 byl naopak zaznamenán téměř 47 % nárůst (z 2 296 tis. kusů na 3 366 tis. kusů, neboli při uvažované hmotnosti 62,5 g na vejce, cca o 67 tun vajec). Produkce meziu zaznamenala další výrazný pokles (42 %), což lze nejspíš do jisté míry přisuzovat plošnému rozšíření onemocnění včelstev a jejich celkovému úbytku v EZ.

⁷ V kategorii kysané mléčné výrobky jsou zařazeny např. jogurty, jogurtové a kefirové mléko, zakysaná smetana a jiné fermentované výrobky.

3.3 Způsoby uplatnění produkce ekologických farem v roce 2014

Jelikož prodej certifikovaných bioproduktů mohou realizovat farmy až po tzv. přechodném období, jsou níže prezentované údaje založeny na odpovědích pouze 3 264 z celkových 4 109 ekofarem.

Z celkového počtu 3 264 ekofarem, které měly již možnost prodat v roce 2014 alespoň jeden produkt s certifikátem, zhruba 76 % uvedlo, že byly nuceny část nebo i veškerou svoji bioprodukci prodat na konvenčním trhu (v roce 2013 činil tento podíl 60 %). Přičemž 61 % ekofareu uvedlo, že v roce 2014 realizovaly produkci pouze na konvenčním trhu, což je mírné navýšení proti roku 2013. Naopak prodej veškeré své bioprodukce s certifikátem uskutečnilo 257 ekofareu (tj. 8 % a o 11 farem více než v roce 2013). Prodej jak na konvenčním trhu, tak na trhu bioproduktů realizovalo 15 % ekofareu (srovnatelné s roky 2013 i 2012) a zbylých 16 % ekofareu uvedlo, že v daném roce nerealizovaly prodej vůbec a svoji produkci nejčastěji spotřebovaly přímo na farmě⁸.

Nejčastěji pěstovanou tržní skupinou plodin v EZ jsou obiloviny. Z celkového množství 57 tis. tun vyprodukovaných obilovin bylo zhruba 60 % prodáno (34 tis. tun) a to ze 76 % v bio kvalitě. Z prodaného množství bylo 60 % obilovin uplatněno na domácím trhu a 40 % bylo exportováno (viz Tab. 18), což je srovnatelné se situací v roce 2013 i 2012. Exportovala se především kukuřice na zrno (97 %), proso (78 %), špalda (56 %) a žito (50 %). Na domácím trhu se naopak nejvíce uplatnila pohanka (90 %), ječmen (80 %), tritikále (79 %) a oves (72 %). Meziročně se téměř u všech obilovin mírně snížil podíl prodeje v bio kvalitě, kdy nejnižší podíl byl dosažen u ječmene (59 %). Podíl neprodané produkce obilovin ve výši zhruba 40 % byl nejčastěji (z 57 %) spotřebován jako krmivo (zejména u tritikále a ova). Naopak u prosa, špaldy či kukuřice na zrno byla téměř veškerá produkce prodána. Dle počtu farem i množství produkce zůstaly oves a pšenice i nadále nejčastěji pěstovanými obilovinami a tvořily téměř 50 % produkce obilovin v EZ v roce 2014.

U luskovin na zrno (2 091 tun) byla na domácím trhu uplatněna produkce pouze z 63 % proti předchozímu roku (76 %). Podíl prodeje v biokvalitě se naproti tomu mírně zvýšil na 80 %. Neprodaný objem luskovin (54 %) byl z poloviny využit jako krmivo a z poloviny pro vlastní spotřebu zemědělce.

Stejně jako v předchozím roce byla téměř veškerá (84 %) produkce brambor v roce 2014 prodávána (2 107 tun), pouze 16 % bylo využito jiným způsobem, nejčastěji pro vlastní spotřebu zemědělce. U brambor došlo znovu ke zvýšení objemu exportu na 69 % proti 44 % v roce 2013 (resp. 15 % v roce 2012), tak uplatnění v biokvalitě (87 % proti 81 % v roce 2013). Stále také platí, že prodej v biokvalitě je více realizován do zahraničí než v ČR.

⁸ Spotřeba na farmě zahrnuje spotřebu ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo ve formě vlastní spotřeby farmáře.

V případě olejnin byla v roce 2014 prodána téměř veškerá produkce (1 079 tun). Z toho 26 % se uplatnilo na trhu v ČR a 74 % bylo vyvezeno do zahraničí. Z hlediska kvality se 88 % produkce podařilo prodat jako bioprodukt (o 13 % více proti roku 2013).

Produkce bylin a koření byla z 97 % uplatněna v ČR. Vyprodukováno bylo celkem 255 tun aromatických a léčivých rostlin, proti 399 tunám v roce 2013. Poprvé však byla většina produkce uplatněna (84 %) na konvenčním trhu a jedná se o poměrně značnou změnu (24 % v roce 2013).

U produkce osiva a sadby bylo zaznamenáno navýšení v podílu prodeje (84 %) vůči dalšímu využití (16 %). Jiným využitím je myšleno zejména využití na farmě opět jako osiva nebo sadby. Osivo bylo uplatňováno jako bioprodukt ze 72 %. Část se prodala i do zahraničí (15 %) výhradně ve kvalitě bio.

Úroda zeleniny všech sledovaných skupin byla téměř výhradně využita pro domácí trh. Výjimkou byla opět pouze produkce mrkve v rámci kořenové zeleniny, jejíž téměř veškerá produkce (87 %) skončila v zahraničí. Převážná část vyprodukované a prodané zeleniny byla uváděna na trh v bio kvalitě, jen mírně vyšší podíl prodeje do konvence (okolo 25 %) měla kategorie plodové a listové zeleniny.

V případě ovoce byla produkce uplatňována vůči roku 2013 rozdílně. Ze sledovaných skupin (jablka, hrušky, peckoviny, bobuloviny) bylo zhruba 70 % produkce prodáno a 30 % bylo užito jinak, nejčastěji ve formě vlastní spotřeby na farmě. Oproti roku 2013 vzrostl objem ovoce prodaný do zahraničí (až 56 % hrušek, 25 % jablek) s výjimkou peckovin, jejichž veškerá produkce byla prodána opět na domácím trhu. Taktéž, s výjimkou peckovin, vzrostl objem prodaný v biokvalitě (na 64 % ze 41 % v roce 2013 u jablek a na 79 % z 38 % u hrušek). Hrozny byly prodávány převážně na domácím trhu, s 74 % podílem jako konvenční produkt. Stejně jako v předchozích letech však u hroznů převažovalo „jiné využití“ (60 % produkce), kdy šlo převážně o zpracování na farmě a výrobu vína.

Tab. 18 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2014

Produkce RV	Uplatnění rostlinné produkce roku 2014					
	Počet farem	Celková produkce z ploch v ekol. režimu (tuny)	Podíl prodaného množství (%)	z toho prodej v bio kvalitě (%)	z toho prodej na domácím trhu (%)	Podíl exportu na celkovém prodaném množství (%)
Obiloviny	591	57 323	59	76	60	40
Pšenice	288	18 301	65	79	60	40
Špalda	62	5 492	89	91	44	56
Žito	74	4 588	47	70	50	50
Ječmen	193	5 982	60	59	80	20
Oves	328	9 927	47	67	72	28
Tritikále	174	10 255	39	62	79	21
Luskoviny	68	2 091	46	80	63	37
Brambory	171	2 512	84	87	31	69
Olejnin	39	1 124	96	88	26	74
Byliny/koření	47	255	83	16	97	3
Osivo/sadba	23	466	84	72	85	15
Košťálová zelenina	31	46	96	84	100	0
z toho zelí	22	22	97	77	100	0
Listová zelenina	30	26	97	75	100	0
Plodová zelenina	68	111	92	74	99	1
Kořenová zelenina	72	704	99	99	19	81
z toho mrkev	47	655	100	99	13	87
z toho cibule	37	26	96	90	100	0
Jablka	307	2 605	68	64	75	25
Hrušky	145	331	80	79	44	56
Peckoviny	270	1 005	55	12	98	2
Hrozny	69	1 535	40	26	96	4

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015.

U většiny hlavních produktů živočišné výroby (maso, mléko, vejce) vyprodukovaných v roce 2014 na českých ekofarmách, dominoval v rámci jejich uplatnění prodej, ať už na domácím nebo zahraničním trhu. Výjimkou bylo vepřové a kozí maso, kozí a ovčí mléko a med, kde bylo zaznamenáno vyšší procento jiného způsobu uplatnění produkce (tj. zpracování na farmě, užití jako krmiva, vlastní spotřeba zemědělce a jiné). V případě vepřového masa šlo nejčastěji o další zpracování na farmě a následný prodej bioproduktů (91 %). Kozí maso bylo převážně využito pro vlastní spotřebu (většina z 53 % neprodané produkce). Podobně vlastní spotřeba převažovala i v případě neprodaných objemů ovčího mléka, skopového masa a medu. U kozího mléka byla většina (91 %) produkce dále využita na farmě, převážně pro faremní zpracování s následným prodejem biopotravin.

Co se týče prodeje masa, většina produkce byla prodána, stejně jako v minulých letech, na českém trhu. Zde je však nutné podotknout, že část takto uplatněné produkce mohla být druhotně využita také na zahraničním trhu. Přímě do zahraničí mířila jen část produkce hovězího a skopového masa. Objem exportu hovězího masa meziročně opět vzrostl, a to z 22 % v roce 2013 na 29 % v roce 2014. V případě skopového masa došlo naopak ke snížení exportu na zahraniční trhy na 9 % z celkové produkce v ČR v roce 2014. Jak již bylo zmíněno, některé produkty živočišné výroby nebyly primárně využity pro prodej na domácím či zahraničním trhu. V případě masa bylo 69 % vepřového a 53 % kozího uplatněno jiným způsobem.

V rámci prodeje byl sledován také podíl prodaných živočišných produktů v biokvalitě s certifikátem. U hovězího, skopového a kozího masa došlo ke zvýšení podílu prodeje v biokvalitě na celkovém prodaném množství. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán u masa hovězího (o 8 %), kdy třetina produkce byla prodána v biokvalitě. Prodej kozího masa s certifikátem byl oproti roku 2013 navýšen o 4 % a prodej skopového o 3 % z celkově prodaného množství. Prodej drůbežího masa v biokvalitě se dlouhodobě pohybuje nad 90 %,

podobně i v roce 2014 dosáhl objem prodeje s certifikátem 94% podíl. Naopak výrazná změna nastala u masa vepřového, kde bylo v roce 2013 s certifikátem prodáno téměř 50 % produkce. V roce 2014 však bylo jako bioprodukt prodáno již pouze 14% vepřového masa od ekologicky hospodařících farmářů.

Na zahraničních trzích byla prodána také část odchovaných živých zvířat, konkrétně zástavových telat a jehňat. Vývoz živých zvířat se oproti roku 2013 zvýšil. U telat došlo k meziročnímu nárůstu exportu z 34 % na 44 % prodaných kusů. Mírnější nárůst exportu byl zaznamenán u jehňat, kde došlo k navýšení o 3 %. Co se týče prodeje s certifikátem, bylo v kategorii zástav prodáno jen 7 % telat a 6 % jehňat.

V případě mléka je zatím stále většina produkce uplatněna na domácím trhu. K postupné změně dochází u mléka kravského, jehož produkce je částečně uplatněna také na zahraničních trzích a tento objem každoročně narůstá (35 % v roce 2014). Co se týče prodeje mléka s certifikátem, bylo tímto způsobem prodáváno především mléko kravské, a to 92 % prodaného množství. Mléko ovčí a kozí, pokud je prodáno, pak zhruba polovina bývá uplatněna v biokvalitě, druhá míří do konvence. Jak je však uvedeno výše, v případě kozího a ovčího mléka není prodej hlavním způsobem užití vyprodukovaného mléka. Převažuje zde především zpracování na farmě s následným prodejem. V roce 2014 bylo tímto způsobem uplatněno 86 % ovčího a 91 % kozího mléka. Oproti předešlému roku však došlo ke snížení prodeje těchto výrobků v kvalitě bio. S certifikátem tak byla prodána jen asi polovina takto uplatněného kozího a ovčího mléka.

Produkce vajec z EZ je ve srovnání s produkcí pocházející z konvenčních chovů stále zanedbatelná. Veškerá vejce z ekologického zemědělství byla prodána na domácím trhu a podíl prodeje v biokvalitě se zvýšil na 96 % a navrátil se tak k hodnotě z roku 2012.

Situace v uplatnění produkce medu zůstala stejná jako v roce 2013. Veškerý vyprodukovaný med byl využit pro vlastní spotřebu nebo ponechán v úlech, pro podzimní krmení včel, tedy 100 % vyprodukovaného medu zůstalo zařazeno v kategorii „jiné užití“.

Tab. 19 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2014

Produkce ŽV ¹⁾	Uplatnění živočišné produkce roku 2014					
	Počet farem	Celková produkce	Podíl prodaného množství (%)	z toho prodej v bio kvalitě (%)	z toho prodej na domácím trhu (%)	Podíl exportu na celkovém prodaném množství (%)
Hovězí maso (t)	1 358	5 517	91	33	71	29
Telata – zástav (t)	1 258	4 482	94	7	56	44
Skopové maso (t)	686	530	68	14	91	9
Ovce – zástav (t)	308	108	98	6	94	6
Kozí maso (t)	149	18	47	8	100	0
Vepřové maso (t)	20	100	31	14	100	0
Drůbeží maso (t)	30	134	99	94	100	0
Mléko ovčí (tis. l)	20	311	14	47	100	0
Mléko kozí (tis. l)	49	771	9	55	100	0
Mléko kravské (tis. l)	98	34 463	89	92	65	35
Vejce (tis. ks)	43	3 299	95	96	100	0
Med (kg)	3	196	0	0	0	0

1) Celková produkce masa včetně zástavu je uváděna v tunách jatečné hmotnosti. Pro přepočítání z živé váhy byl pro skot použit koeficient výtěžnosti 0,55 (zástav telat a jehňat 0,5), ovce a kozy 0,5, prasata 0,8 a drůbež 0,75.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2015.

4. Výroba biopotravin

4.1 Počet výrobců biopotravin

Ke konci roku 2015 bylo v ČR registrováno 542 výrobců biopotravin, resp. 579 výrobních provozoven, což oproti roku 2014 představuje navýšení o 7,1 % (viz Tab. 20). V průběhu roku 2015 se nově registrovalo 76 subjektů, a 40 naopak svoji činnost ukončilo (viz Tab. 21).

K nejčastěji provozovaným činnostem patřily v roce 2015, obdobně jako v jiných letech, zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků, výroba mléčných výrobků, zpracování a konzervování ovoce a zeleniny a výroba vína z vinných hroznů (viz Tab. 22). Meziročně došlo k největšímu nárůstu v kategorii výroby mléčných výrobků (o 20 %) a výroby ostatních potravinářských výrobků (o 15 %). Naopak k výraznějšímu snížení došlo podobně jako v roce 2014 opět u výroby pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků, kdy počet subjektů zabývajících se touto činností klesl o 14 % (tj. 4 subjekty).

Z pohledu struktury výrobců dle velikosti obrátu za biopotraviny je patrná dominance několika málo hlavních výrobců biopotravin. Zhruba dvě třetiny výrobců (66 %) uvedlo, že v roce 2014 za biopotraviny utržily méně než 2 mil. Kč a jejich podíl na celkovém obrátu dosáhl pouhých 4 %. Naopak 21 firem s největším obrátem za biopotraviny (nad 20 mil. Kč) realizuje téměř tři čtvrtiny celkové výroby biopotravin v ČR.

Do výroby biopotravin se pouští jak „bio specialisté“, tak střední a velké potravinářské firmy. V roce 2014 uvedlo 31 % výrobců, že obrát za biopotraviny se podílí na jejich celkovém obrátu do 5 % a téměř podobný podíl výrobců (28 %) naopak uvedl, že podíl za prodej biopotravin u nich činí více jak 90 % jejich obrátu.

Nejčastější kategorií výrobců v roce 2014 byly podniky, u kterých prodej biopotravin představuje 1 až 10 % jejich celkového obrátu. Následovala kategorie 99 až 100 %, která držela prvenství v roce 2013 a je tvořena převážně faremními zpracovateli. Tyto dvě kategorie představují 53 % výrobců biopotravin, přičemž jejich podíl na celkovém obrátu výroby v ČR dosahuje 43 %. Největšího podílu na celkovém obrátu výrobců (25 %) dosahovaly firmy, u nichž se prodej biopotravin podílí na jejich celkovém obrátu mezi 1 až 10 %. Avšak situace v roce 2014 byla mnohem vyrovnanější a podobného podílu bylo dosaženo i v kategoriích 75 až 99 % (24 % na celkovém obrátu výroby) a 50 až 75 % (23 % na celkovém obrátu výroby).

Z celkového obrátu výroby biopotravin v roce 2014 ve výši cca 2 202 mil. Kč se uplatnilo na českém trhu 1 296 mil. Kč, tj. 59 %, což je podíl srovnatelný s údajem předchozích tří let. Do zahraničí vyvezli tedy čeští výrobci biopotraviny za přibližně 906 mil. Kč, což představuje zbývajících 41 % celkového obrátu výroby. Vývoz biopotravin směřuje z ČR převážně do zemí EU, přičemž největší objem biopotravin (304 mil. Kč) byl vyvezen do ostatních zemí EU nesousedících s ČR a dále pak do Rakouska (232 mil. Kč) a Německa (228 mil. Kč). Na českém trhu využívali výrobci k prodeji biopotravin nejčastěji maloobchodní řetězce (31 %), specializované prodejny (26 %) a velkoobchody (14 %).

Tab. 20 Vývoj počtu registrovaných výrobců biopotravin (2008–2015)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet výrobců (vč. provozoven)	429	497	618	646	495	500	537	579
Počet výrobců – pouze subjekty	345	395	404	422	448	471	506	542
Meziroční změna – celkem (%)	69,6	15,9	24,3	4,5	-23,4	1,0	7,4	7,8
Meziroční změna – pouze subjekty (%)	81,6	14,5	2,3	4,5	6,2	5,1	7,4	7,1

Zdroj: MZe a REP (údaj k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

Tab. 21 Počet ukončených a nových registrací výrobců biopotravin (2008–2015)

Ukazatel	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet výrobců – pouze subjekty	345	395	404	422	448	471	506	542
Počet (% podíl) skončených výrobců	14 (7,4)	26 (7,5)	56 (14,2)	55 (13,6)	43 (10,2)	40 (8,9)	37 (7,9)	40 (7,9)
Počet (% podíl) nových výrobců	169 (49,0)	76 (19,2)	65 (16,1)	73 (17,3)	69 (15,4)	63 (13,4)	72 (14,2)	76 (14,0)

Zdroj: MZe a REP (údaj k 31. 12. daného roku); zpracoval ÚZEI.

9 Bio specialista je zde míněn jako výrobce zaměřený převážně nebo výhradně na výrobu biopotravin.

Tab. 22 Výrobci biopotravin dle druhu ekonomické aktivity v letech 2014 a 2015

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE) ¹⁾	Počet výrobců biopotravin ²⁾	
		2014	2015
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	99 (104)	110 (119)
10.11	Zpracování a konzervování masa, kromě drůbežího	88 (92)	100 (108)
10.12	Zpracování a konzervování drůbežího masa	2	1
10.13	Výroba masných výrobků a výrobků z drůbežího masa	9 (10)	9 (10)
10.2	Zpracování a konzervování ryb, korýšů a měkkýšů	0	1
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	65	71
10.31	Zpracování a konzervování brambor	4	4
10.32	Výroba ovocných a zeleninových šťáv	12	13
10.39	Ostatní zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	49	54
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	18	19
10.41	Výroba olejů a tuků	18	19
10.42	Výroba margarínů a podobných jedlých tuků	0	0
10.5	Výroba mléčných výrobků	60 (63)	72 (77)
10.51	Zpracování mléka, výroba mléčných výrobků a sýrů	58 (61)	69 (74)
10.52	Výroba zmrzliny	2	3
10.6	Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků	29 (32)	30 (32)
10.61	Výroba mlýnských výrobků	26 (28)	27 (28)
10.62	Výroba škrobářenských výrobků	3 (4)	3 (4)
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	29 (36)	25 (29)
10.71	Výroba pekařských a cukrářských výrobků, kromě trvanlivých	13 (18)	12
10.72	Výroba sucharů a sušenek; výroba trvanlivých cukrářských výrobků	14 (16)	11 (15)
10.73	Výroba makaronů, nudlí, kuskusu a podobných moučných výrobků	2	2
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	98 (111)	113 (129)
10.81	Výroba cukru	3 (4)	5 (7)
10.82	Výroba kaka, čokolády a cukrovinek	5	8
10.83	Zpracování čaje a kávy	27 (32)	29 (35)
10.84	Výroba koření a aromatických výtažků	13	15
10.85	Výroba hotových pokrmů	6 (9)	7 (10)
10.86	Výroba homogenizovaných potravinářských přípravků a dietních potravin	1	1
10.89	Výroba ostatních potravinářských výrobků j. n.	43 (47)	48 (53)
10.9	Výroba průmyslových krmiv pro hospodářská zvířata³⁾	40	42
11.0	Výroba nápojů	103	97 (98)
11.01	Destilace, rektifikace a míchání lihovin	1	1
11.02	Výroba vína z vinných hroznů	86	75 (76)
11.03	Výroba jablečného vína a jiných ovocných vín	3	5

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE) ¹⁾	Počet výrobců biopotravin ²⁾	
		2014	2015
11.04	Výroba ostatních nedestilovaných kvašených nápojů	1	1
11.05	Výroba piva	6	5
11.06	Výroba sladu	1	1
11.07	Výroba nealkoh. nápojů; stáčení minerálních a ostatních vod do lahví	5	9
21.20	Farmaceutické přípravky	2	1
82.92	Balící činnosti	3	3
	Celkem	506 (537)	542 (579)

1) NACE- standardní klasifikace ekonomických činností pro statistické účely.

2) Údaj v závorce odpovídá počtu všech provozoven.

3) Výrobci průmyslových krmiv nejsou započtení do celkového počtu výrobců biopotravin.

Zdroj: REP a kontrolní organizace (ABCert, Biokont, KEZ); zpracoval ÚZEI.

4.2 Počet faremních zpracovatelů

Z oficiálních údajů REPU ke konci roku 2015 vyplývá, že z celkového počtu 542 registrovaných výrobců biopotravin bylo 204 současně registrováno i v kategorii ekozemědělec a provádělo zpracování bioproduktů v místě jejich produkce. Jinými slovy téměř 40 % výrobců jsou faremní zpracovatelé. Jejich podíl každoročně narůstal z 20 % v roce 2008 až na 39 % v roce 2014, v roce 2015 stagnoval okolo 38 %. Avšak z pohledu registrovaných ekozemědělců zůstává rozsah zpracování vlastních výrobků přímo na farmě stále na nízké úrovni a stagnuje okolo 5 %.

Z toho část faremních zpracovatelů svoji činnost ve skutečnosti vůbec neprovozuje, a to zejména z důvodu běžícího až dvouletého přechodného období po registraci a také nezájmu spotřebitelů o zamýšlené biopotraviny (příp. jen příležitostná výroba malého množství v sezóně). Zpracování na farmách v ČR se rozvíjí jen velmi pomalu a setrvává obezřetnost zemědělců v budování vlastního zpracování a rozjezdu přímého prodeje z farmy. Hlavními bariérami jsou jak legislativní náročnost pro zavedení zpracování a prodeje

přímo na farmě, tak zejména nejistota, zda bude poptávka po bioproduktu dostatečná. Přesto počet farem snažících se uplatnit svoje bioprodukty přímo na trhu roste. Faremní zpracovatelé se soustředí výhradně na český trh a biovýrobky jsou kromě prodeje přímo z farmy nejčastěji nabízeny ve specializovaných prodejnách biopotravin či na trzích, a to jak v regionu výrobce, tak ve větších městech. Distribuci zajišťují jednak sami výrobci, jednak se na ni podílí někteří regionální distributoři a velkoobchody. K nejčastěji zpracovávaným bioproduktům, dle mezinárodní klasifikace činností NACE, patří nápoje (nejvíce víno z vinných hroznů). Významné zůstává nadále zpracování mléka a mléčných výrobků, zpracování masa (převažuje zpracování masa z velkých hospodářských zvířat ve faremních jatkách a boudách) a zpracování ovoce a zeleniny, viz Tab. 23.

Tab. 23 Počet a zaměření faremních zpracovatelů bioproduktů v letech 2014 a 2015

Kód	Výrobní zaměření (dle NACE ¹⁾)	Počet faremních zpracovatelů	
		2014	2015
10.1	Zpracované a konzervované maso a výrobky z masa	41	41
10.2	Zpracované a konzervované ryby, koryši a měkkýši	0	0
10.3	Zpracované a konzervované ovoce a zelenina	30	33
10.4	Rostlinné a živočišné oleje a tuky	1	1
10.5	Mléčné výrobky a zmrzlina	45	51
10.6	Mlýnské a škrobářské výrobky	6	6
10.7	Pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky	1	1
10.8	Ostatní potravinářské výrobky	10	9
11.0	Nápoje	67	62
11.02	Víno z vinných hroznů	59	52
Celkem		201	204

1) NACE - standardní klasifikace ekonomických činností pro statistické účely.

Zdroj: REP a kontrolní organizace (ABCert, Biokont, KEZ); zpracoval ÚZEI.

5. Obchod s biopotravinami

Celkový obrat s biopotravinami českých subjektů včetně vývozu dosáhl v roce 2014 přibližně 3,2 mld. Kč. Z toho spotřebitelé v České republice utratili za biopotraviny zhruba 2,02 mld. Kč, což představuje 3,9% meziroční nárůst. Vývoz biopotravin vzrostl na cca 1,17 mld. Kč (z toho však 19% připadá na reexport). Průměrná roční spotřeba na obyvatele zůstává pod hranicí 200 Kč (191 Kč v roce 2014, 185 Kč v roce 2013) a podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů dosáhl 0,72% (viz Tab. 24). (Jen pro srovnání průměr EU představuje okolo 45 EUR a podíl mezi 2 až 3%.)

Objem dovozu finálních biopotravin realizovaný distributory a maloobchodními řetězci, který byl prodán na českém trhu, je odhadován v roce 2014 na 750 mil. Kč, což představuje 43% podíl na maloobchodním obratu v ČR. Obdobný podíl platil i v předchozích letech (46% v roce 2013). Po započtení objemu dovozu, který realizují tzv. „mix“ subjekty¹⁰ a které do ČR dovezly finální biopotraviny za dalších zhruba 107 mil. Kč, vzroste podíl dovozových biopotravin na českém trhu na 49% maloobchodního obratu. Pokud by byl započítán navíc i objem dovozu bioproduktů či biopotravin, které jsou na území ČR dále zpracovávány (tj. dovoz biosurovin a bio polotovarů), podíl biopotravin ze zahraničí ještě vzroste.

Tab. 24 Vývoj trhu biopotravin v ČR (2005–2014)

Ukazatel	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Celkový obrat s biopotravinami včetně vývozu (mld. Kč)	x	0,84	1,39	1,95	1,98	2,10	2,24	2,40	2,72	3,19
Vývoz (mld. Kč)	x	0,08	0,10	0,15	0,37	0,51	0,57	0,62	0,77	1,17
Spotřeba biopotravin v ČR (mld. Kč)	0,51	0,76	1,29	1,80	1,61	1,60	1,67	1,78	1,95	2,02
Meziroční změna obratu biopotravin (%)	16	49	70	40	-10	-1	4,6	6,7	9,5	3,9
Podíl na celkové spotřebě potravin a nápojů (%)	0,18	0,35	0,55	0,75	0,65	0,63	0,65	0,66	0,71	0,72
Spotřeba na obyvatele a rok (Kč)	50	74	126	176	154	151	158	169	185	191
Podíl dovozu na obratu biopotravin (%)	54	56	62	57	n. d.	46	46/60*	46/60*	46/57*	43/49*
Podíl řetězců na obratu biopotravin (%)	57	67	68	74	68	67	64	64	64	57

* Podíl dovozu distributorů / podíl dovozu distributorů a „mix“ subjektů.

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2014.

¹⁰ Tzv. „mix“ subjekty představují společnosti realizující jak distribuci biopotravin jiných dodavatelů, tak souběžně výrobu vlastních výrobků.

5.1 Poptávka po biopotravinách

Struktura hlavních kategorií biopotravin je dlouhodobě stabilní. Největší zájem je o „Ostatní zpracované potraviny“ (33% podíl, přičemž čtvrtinu tvoří hotové pokrmy typu dětských výživ). Druhou příčku si udržuje kategorie „Mléko a mléčné výrobky“ (22%). Třetí kategorií je „Ovoce a zelenina“ (14%), zahrnující od roku 2009 také ovocné a zeleninové šťávy (viz Tab. 25).

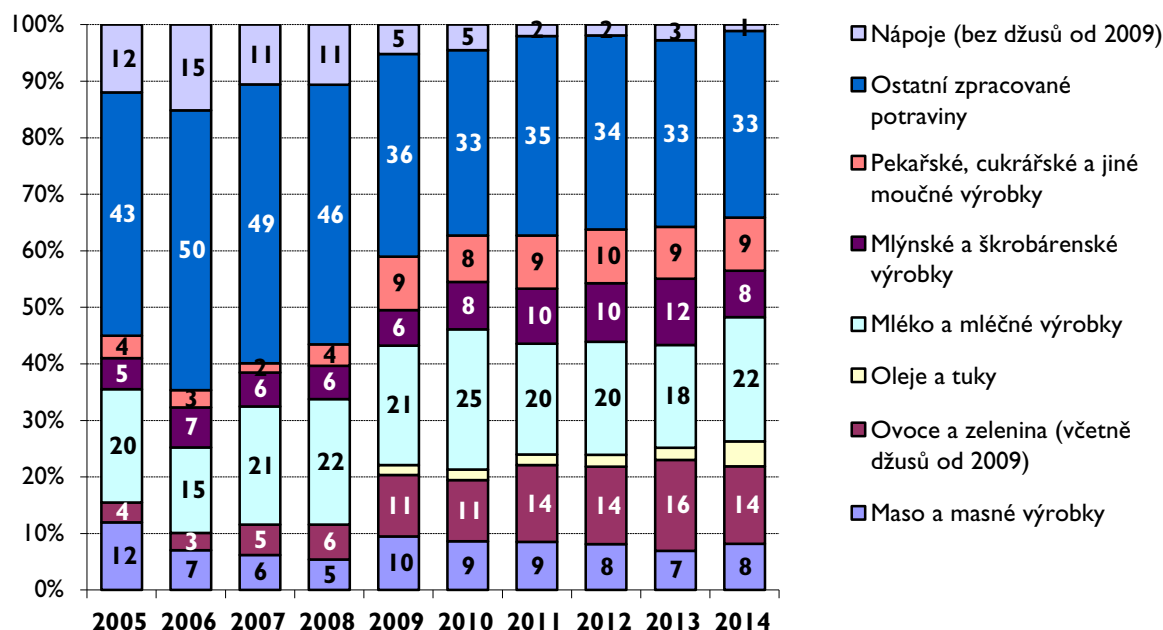
Tab. 25 Podíl hlavních kategorií potravin na celkovém obratu biopotravin (2005–2014)

Hlavní kategorie potravin	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	podíl kategorie potravin (%)									
Maso a masné výrobky	12,0	7,1	6,2	5,4	9,5	8,6	8,5	8,1	6,9	8,2
Ovoce a zelenina ¹⁾	3,5	3,0	5,4	6,2	10,8	10,8	13,6	13,7	16,1	13,7
Oleje a tuky	x	x	x	x	1,8	1,9	1,9	2,1	2,1	4,4
Mléko a mléčné výrobky	20,0	15,2	20,9	22,2	21,1	24,8	19,6	20,0	18,2	22,0
Mlýnské a škrobářenské výrobky	5,5	7,1	6,0	5,9	6,3	8,4	9,7	10,4	11,7	8,2
Pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky	4,0	3,0	1,6	3,8	9,4	8,2	9,4	9,5	9,2	9,4
Ostatní zpracované potraviny	43,0	49,5	49,3	45,9	35,9	32,8	35,3	34,3	33,0	33,0
Nápoje ¹⁾	12,0	15,2	10,6	10,6	5,2	4,5	2,0	1,9	2,7	1,1
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1) Do roku 2008 jsou ovocné/zeleninové džusy a šťávy zahrnovány do kategorie Nápoje, od roku 2009 jsou součástí kategorie Ovoce a zelenina.

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2014.

Graf 5 Podíl hlavních kategorií potravin na celkovém obratu biopotravin (2005–2014)

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2014.

5.2 Způsob distribuce biopotravin

Nejvíce biopotravin nakupují čeští spotřebitelé tradičně v maloobchodních řetězcích (41 %, 825 mil. Kč v roce 2014), na druhém místě pak v prodejnách zdravé výživy (25 %, 500 mil. Kč). Prodej přes drogistické řetězce (zejména dm drogerii) představuje třetí hlavní odbytové místo s 17% podílem (334 mil. Kč). Významně narůstá podíl přímého prodeje biopotravin¹⁾. Obrat přímého prodeje vzrostl od roku 2005 téměř desetinásobně (z 21 na 205 mil. Kč) a představuje 10% podíl na celkové spotřebě biopotravin v roce 2014. Zhruba 3% biopotravin je nakoupeno v lékárnách. Malé objemy biopotravin se prodávají v nezávislých drobných prodejnách potravin (1,7%) a i přes opětovné zvýšení zůstává na nízké 3% úrovni uplatnění bioproduktů přes gastronomická zařízení a provozovny veřejného stravování (Tab. 26).

1) Přímý prodej zahrnuje prodej přímo z farem „ze dvora“, tak i od výrobců a distributorů.

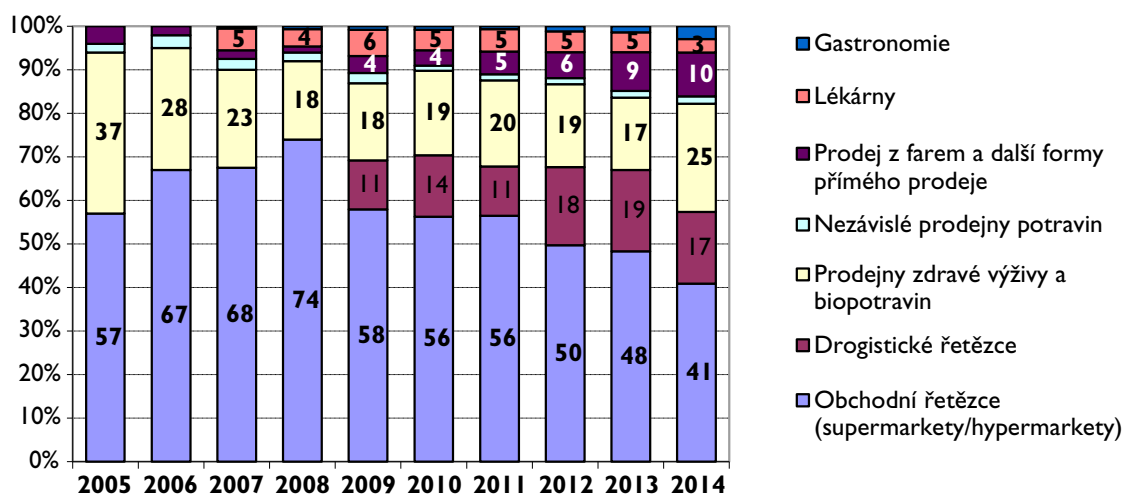
Tab. 26 Podíl hlavních odbytových míst na celkovém obratu biopotravin (2005–2014)

Odbytové místo v ČR	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2014
	podíl odbytového místa v ČR (%)										(mil. Kč)
Supermarkety/hypermarkety ¹⁾	57,0	67,0	67,5	74,0	69,2	70,4	67,8	67,7	67,0	57,4	1 159
z toho Drogerie	x	x	x	x	11,2	14,1	11,3	18,0	18,7	16,5	334
Prodejny zdravé výživy a biopotravin	37,0	28,0	22,5	18,0	17,7	19,4	19,8	19,0	16,6	24,8	500
Nezávislé prodejny potravin	2,0	3,0	2,5	2,0	2,4	1,2	1,4	1,4	1,6	1,7	34
Faremní a ostatní přímý prodej	4,0	2,0	2,0	1,4	3,9	3,5	5,2	5,9	8,9	10,1	205
Lékárny	x	x	5,0	4,0	6,0	4,7	5,2	4,8	4,5	3,1	63
Gastronomie	x	x	0,5	0,6	0,8	0,8	0,6	1,1	1,4	2,9	59
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	2 020

1) Součástí kategorie „Supermarkety/ hypermarkety“ jsou i Drogistické řetězce (drogerie). Od roku 2009 byla zpětně provedena revize údajů pro Drogistické řetězce.

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2014.

Graf 6 Podíl hlavních odbytových míst na celkovém obratu biopotravin (2005–2014)

Pozn.: Od roku 2009 byla zpětně provedena revize údajů pro Drogistické řetězce.

Zdroj: Green marketing pro roky 2005–2008, Statistická šetření ÚZEI pro roky 2009–2014.

Export biopotravin

Z celkového obratu za biopotraviny (3,19 mld. Kč) realizovaného českými subjekty v roce 2014, bylo téměř 40 % exportováno (zboží za 1,17 mld. Kč). V porovnání s rokem 2013, kdy export činil 774 mil. Kč (28 % celkového obratu), jde o významné navýšení. Ačkoliv je trend zvyšování exportu patrný v celém sledovaném období, byl údaj v roce 2014 částečně ovlivněn i změnou metodiky, kdy byly do šetření zahrnuty i subjekty zabývající se vývozem komodit k dalšímu zpracování. Zhruba pětina exportu představovala v roce 2014 tzv. reexport ve výši 222 mil. Kč (116 mil. Kč v roce 2013).

Mezi největší exportéry patřily, stejně jako v předchozích dvou letech, firmy RACIO, s.r.o., Sonnentor s.r.o. a Lifefood Czech Republic s.r.o.

5.3 Mezinárodní srovnání¹²

V roce 2014 dosáhl celosvětový trh biopotravin 80 mld. dolarů (resp. 60 mld. EUR) a vykázal 11 % meziroční nárůst. Od roku 1999, kdy byl obrat odhadován na cca 15 mld. USD, vzrostl trh téměř pětinasobně. Růst v podobném tempu je očekáván i v dalších letech.

Největší podíl na světových trzích s biopotravinami má USA (43 %) a Evropská unie (38 %), dále Čína (6 %), Kanada (4 %), Švýcarsko (3 %) a Japonsko (2 %). Zbývá 4 % tvoří ostatní země. Mezi deset zemí s největšími tržbami za biopotraviny patřily v roce 2014 (uváděno v eurech) USA (27 062 mil.), Německo (7 910 mil.), Francie (4 830 mil.), Čína (3 701 mil.), Kanada (2 523 mil.), Spojené Království (2 307 mil.), Itálie (2 145 mil.), Švýcarsko (1 817 mil.), Švédsko (1 402 mil.) a Rakousko (1 065 mil.¹³).

¹²Zdroj: Willer, Helga and Julia Lernoud (eds.) (2016) The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2016. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and IFOAM – Organics International, Bonn.

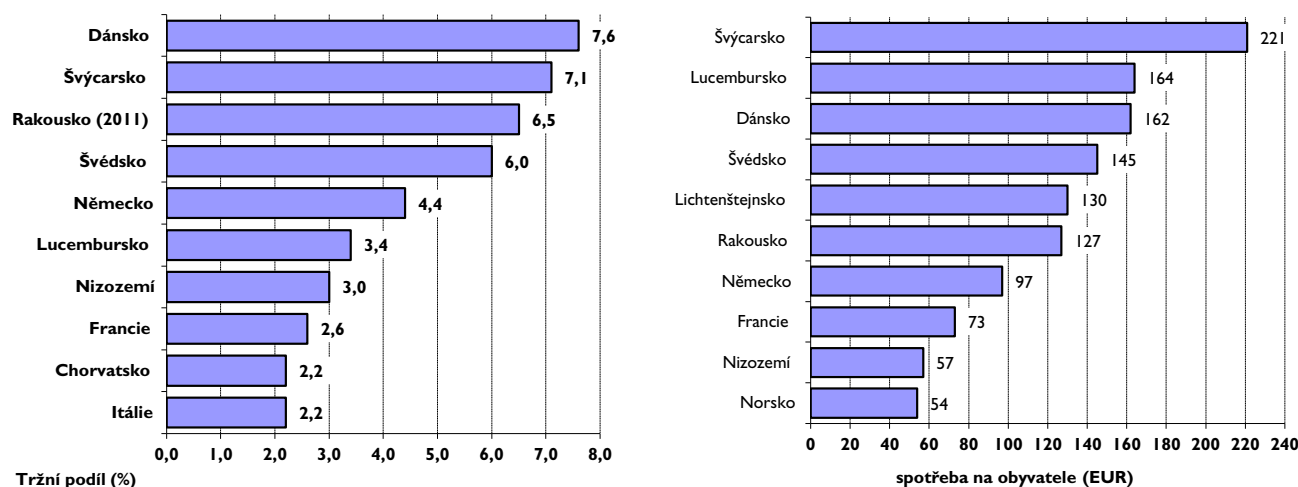
¹³Poslední známá data jsou z roku 2011.

Odlišné pořadí zemí získáme, jestliže srovnáme podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů. Stejně jako v minulých letech největšího podílu dosáhlo Dánsko (7,6%), následovalo Švýcarsko (7,1%), Rakousko (6,5%) a Švédsko (6,0%), viz Graf 7. Ze zemí EU 13 dosahuje nejvyšší podíl Chorvatsko (2,2%), dále pak Slovinsko (1,8%) a Estonsko (1,6%). Podíl spotřeby biopotravin v ČR se pohybuje okolo 0,7%.

Nejvyšší roční spotřebu biopotravin na obyvatele mělo v roce 2014 opět Švýcarsko (221 EUR), následovalo Lucembursko (164 EUR) a Dánsko (162 EUR), viz Graf 7. Naopak spotřebitelé z jižní, střední a východní Evropy za biopotraviny utrácí nejméně. Z nových členských zemí EU je nejvyšší spotřeba biopotravin na obyvatele dosahována ve Slovinsku (27 EUR), Chorvatsku (23 EUR) a Estonsku (17 EUR). Česká republika s hodnotou okolo 7 EUR drží čtvrtou pozici. V ostatních nových členských zemích se spotřeba biopotravin na osobu pohybovala pod hranicí 4 EUR.

Graf 7 Přehled 10 evropských zemí s nejvyšším podílem biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů a nejvyšší roční spotřebou biopotravin na obyvatele (EUR), 2014

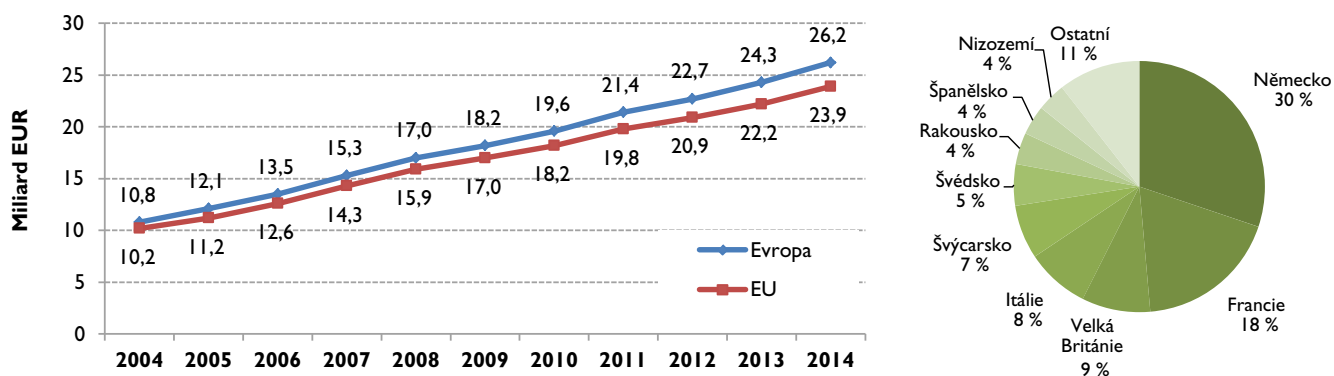

Zdroj: FiBL-AMI surveys 2016.

Evropa s 26 mld. EUR tvoří okolo 40% světového trhu s biopotravinami. Díky ekonomické krizi se růst trhu kolem roku 2009 zpomalil, avšak od roku 2011 již růst opět pokračuje. Trh v Evropě vzrostl meziročně o téměř 8%. Největší meziroční nárůst biotruhu v roce 2014 zaznamenalo Švédsko (neuvěřitelných 40%) a Norsko (25%); trh v Německu vzrostl o téměř 5% a ve Francii o 10%.

V Evropě se prodej biopotravin soustřeďuje zejména v západní Evropě. Největší trh biopotravin má Německo a představuje téměř třetinu celkového evropského obrátu za biopotraviny. Spolu s Francií, Velkou Británií a Itálií tvoří dvě třetiny celkového obrátu (viz Graf 8). Trh biopotravin ve střední a východní Evropě je malý a roztržitý, avšak je zaznamenáván významný růst. Podobně jako v jižní Evropě jsou zde bioprodukty převážně exportovány a dováženy jsou hotové biopotraviny ze západní Evropy. Z nových členských zemí EU má největší trh biopotravin Polsko (120 mil. EUR) a Chorvatsko (99 mil. EUR). Obrát za biopotraviny v ČR dosáhl v roce 2014 cca 74 mil. EUR. Obecně stále platí, že za nákupem biopotravin stojí malá skupina spotřebitelů, proto je snahou nejen rozšiřovat bioprodukcí, ale zejména rozšiřovat spotřebitelskou poptávku po biopotravinách.

Graf 8 Vývoj trhu biopotravin v Evropě a v EU (2004–2014) a zastoupení nejvýznamnějších evropských zemí na trhu biopotravin (%), 2014

Zdroj: FiBL-AMI Surveys 2006–2016 a OrganicDataNetwork Surveys 2013–2015.

6. Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin

6.1 Vývoj finančních podpor ze strany státu v EZ

První finanční prostředky na podporu vzniku ekologicky hospodařících podniků byly uvolněny již v letech 1990 až 1992. Nicméně prvním uceleným dotačním programem byla až podpora spuštěná v roce 1998, která byla do roku 2003 poskytována na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

Po vstupu do Evropské unie v roce 2004 bylo ekologické zemědělství zařazeno do tzv. agroenvironmentálních opatření (AEO), a to jak v prvním programovém období 2004–2006, tak i v druhém programovém období 2007–2013. Od roku 2007 byla podpora ekologickým zemědělcům vyplácena v rámci Osy II Programu rozvoje venkova (PRV) (2007–2013) pod titulem „EZ“, který společně s titulem pro integrovanou produkci spadal pod podopatření „Postupy šetrné k životnímu prostředí“ v rámci AEO. V rámci tohoto titulu byla ekozemědělcům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření. Platba byla poskytována na plochu ekologicky obhospodařované půdy s diferenciací dle užití ploch (tj. pěstovaných kultur). Shodnou výši plateb obdrželi ekozemědělci i na plochy v přechodném období. Výše plateb byla stanovena fixně v EUR na celé období let 2007–2013 a skutečná výše platby v Kč se pak každoročně lišila v závislosti na uplatněném směnném kurzu. Detailní podmínky poskytování dotací do EZ v daném období řešilo nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o provádění AEO, ve znění jeho novel.

Zároveň byli ekologičtí zemědělci bodově zvýhodněni při žádostech o podporu z „Operačního programu Zemědělství“ v prvním programovém období a od roku 2007 byli bodově zvýhodněni ekologičtí zemědělci i výrobci biopotravin u pěti vybraných opatření v rámci Osy I a Osy III PRV (2007–2013). Tím subjekty registrované v EZ získaly mnohem vyšší šanci, že jejich projekt bude schválen a financován.

Od roku 2014 je v platnosti nové nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1305/2013, které určuje podmínky poskytování finančních prostředků na rozvoj venkova v novém programovém období 2014–2020. Avšak vzhledem ke zpoždění schvalování tohoto nařízení a souvisejících implementačních aktů byl rok 2014 rokem přechodným, kdy zůstaly v platnosti podmínky původního PRV.

Rok 2015 se tak stal prvním rokem nového programového období 2014–2020, kdy se pro zemědělce otevřela možnost vstupu do nových závazků opatření „Ekologické zemědělství“ v rámci nového PRV, jež byl schválen vládou v červenci 2014 a následně Evropskou komisí v květnu 2015. Nově bylo opatření „EZ“ odděleno od Agroenvironmentálně-klimatických opatření a došlo i k dílčím úpravám v nabídce titulů a v podmínkách plnění závazků.

Od roku 2004 je rozvoj EZ podporován také prostřednictvím Akčního plánu pro EZ (AP). V současné době je implementován již třetí AP ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020, který byl schválen vládou v listopadu 2015. Tento základní strategický dokument rozvoje ekozemědělství, který má většina členských států Evropské unie, navázal na akční plán pro léta 2011–2015.

6.2 Základní dotace na plochu

V roce 2015 již měli ekologičtí zemědělci možnost vstupovat do nových závazků v rámci opatření „EZ“ v novém PRV na období 2014–2020. Podpora EZ byla vyplácena obdobně jako do roku 2014, tj. dle užití půdy, ovšem nově s rozlišením plateb pro období konverze a pro období již plně v režimu EZ. Rozšířena byla také nabídka titulů v rámci trvalých kultur o krajinotvorné sady a samostatný titul pro vinice a chmelnice, v rámci orné půdy o pěstování trav na semeno, odplevelování dočasným zatravněním nebo dočasným úhorem. Naopak se zavedením podmínky podpory pouze pro uzavřené ekofarmy bez souběhu produkce v rostlinné výrobě, byl zrušen titul podporující nižší sazbou travní porosty ekofarem se souběhem. Detailní podmínky poskytování dotací do EZ uvádí nařízení vlády č. 76/2015 Sb., o podmínkách provádění opatření ekologické zemědělství, ve znění jeho novel.

Výše plateb byla stanovena opět fixně v EUR na celé období let 2014–2020 (resp. 2015–2020) viz Tab. 27 a konkrétní výše platby v Kč se pak každoročně liší v závislosti na uplatněném směnném kurzu. V roce 2015 navíc platily kurzy dva: 27,693 CZK/EUR pro závazky uzavřené v programovém období 2007–2013 a 27,735 CZK/EUR pro nově uzavřené závazky v rámci PRV (2014–2020).

Tab. 27 Srovnání výše plateb na hektar v EZ dle PRV 2014–2020 a PRV 2007–2013

Užití půdy	Hospodaření/dotace	Výše sazby (EUR/ha)		
		2015 (přechodné období)	2015 (ekologická produkce)	2014
Trvalý travní porost	Trvalý travní porost ¹⁾	84	83	71 / 89
Orná půda	Pěstování zeleniny nebo speciálních bylin	536	466	564
	Pěstování trav na semeno	265	180	x
	Pěstování ostatních plodin	245	180	155
	Travní porost	79	69	x
	Úhor	34	29	x
Trvalá kultura	Ovocný sad – intenzivní	825	779	849
	Ovocný sad – ostatní	424	424	510
	Vinice	900	845	849
	Chmelnice	900	845	849
	Jiná trvalá kultura – s ekologicky významným prvkem krajinotvorný sad	165	165	x

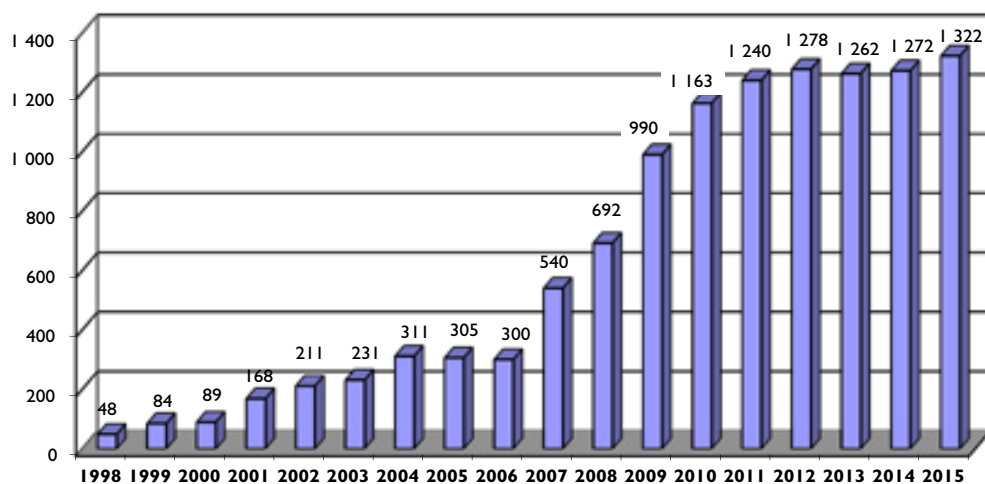
1) Vyšší platba na travní porosty (89 EUR/ha) uvedená v roce 2014 byla zavedena od roku 2008 pro ekofarmy obhospodařující veškerou plochu v EZ, tedy bez souběhu s konvencí.

Zdroj: Program rozvoje venkova 2007–2013 a Program rozvoje venkova 2014–2020.

K rozdělení platby u sadů došlo již v roce 2010, kdy původní vyšší platba byla poskytována tzv. intenzivně obhospodařovaným sadům (s minimálním počtem 200 ks/ha vyjmenovaných druhů stromů nebo 800 ks/ha vyjmenovaných druhů bobulovin). Nižší sazba platila pro sady, které nesplňovaly výše uvedenou limitní podmínku hustoty výsadby. Toto rozdělení zůstalo v rámci nového programového období zachováno, došlo pouze k úpravě kritérií pro minimální stanovenou hustotu druhů stromů/keřů (intenzivní sady: jadrovin min. 500 ks/ha, peckoviny min. 200 ks/ha a ovocné keře min. 2 000 ks/ha; ostatní sady: ovocné stromy min. 100 ks/ha a ovocné keře min. 1 000 ks/ha).

V roce 2015 bylo podáno 3 705 žádostí o podporu EZ na plochu přes 464 tis. ha (tj. 94% veškeré plochy zařazené v EZ ke konci roku 2014). Zažádáno bylo o 1 322 mil. Kč, což představuje meziroční nárůst o 4 % (tj. 50 mil. Kč), viz Graf 9. Proti roku 2006, kdy bylo žádáno o zhruba 300 mil. Kč, vzrostl objem dotací více než čtyřnásobně – toto navýšení bylo způsobeno ve stejném poměru jak růstem výměry podporovaných ploch v EZ, tak navýšením plateb na hektar v rámci PRV. Průměrná platba v EZ kolísá od roku 2009 v rozmezí 2 700 až 2 800 Kč/ha (2 848 Kč/ha v roce 2015) a proti roku 2006 se více než zdvojnásobila (1 300 Kč/ha v letech 2004–2006).

Z meziročního vývoje výše plateb na hektar je patrné, že průměrná platba na hektar v EZ zůstala téměř totožná s její hodnotou v roce 2014. Navýšení objemu zažádaných finančních prostředků o cca 4 % bylo způsobeno pouze navýšením ploch v EZ. U nových závazků v rámci PRV (2014–2020) došlo k navýšení plateb na hektar jen u standardní orné půdy, a to téměř o 20 %. Platby u TTP, vinic a chmelnic zůstaly na téměř stejné výši, zatímco ostatní platby na hektar zaznamenaly pokles: okolo 5 % u sadů intenzivních a okolo 10 % u sadů extenzivních a pěstování zeleniny a speciálních bylin (viz Tab. 28).

Graf 9 Vývoj dotací v EZ (1998–2015)

Pozn.: Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

Zdroj: MZe; zpracoval ÚZEI.

Tab. 28 Srovnání požadované výměry a finančních prostředků a průměrné sazby na hektar v EZ v roce 2014 a 2015

Užití půdy	Požadovaná výměra (ha)			Zažádané finanční prostředky (v tis. Kč)			Průměrná sazba na ha (v Kč)		
	2014 Celkem	2015		2014 Celkem	2015		2014 Celkem	2015	
		Celkem	z toho: EAFRD	z toho: nové závazky	Celkem	z toho: EAFRD	z toho: nové závazky	Celkem	z toho: EAFRD
Trvalý travní porost	390 093	401 871	127 090	274 781	885 813	914 778	281 530	633 249	2 276
OP – Pěstování zeleniny nebo speciálních bylin	3 059	2 520	953	1 567	47 417	35 688	14 883	20 805	14 161
OP – Pěstování trav na seno	x	186	x	186	x	955	x	955	x
OP – Pěstování ostatních plodin	46 773	51 445	15 827	35 618	199 233	258 219	67 929	190 290	5 019
OP -Travní porost	x	2 134	x	2 134	x	4 209	x	4 209	x
OP – Úhor	x	5	x	5	x	5	x	5	x
TK – Ovocný sad – intenzivní	3 519	2 453	1 209	1 244	82 100	55 652	28 422	27 229	22 687
TK – Ovocný sad – ostatní	2 738	2 190	1 202	988	38 373	28 590	16 975	11 615	13 055
TK – Vínice	904	906	453	453	21 091	21 459	10 649	10 810	23 681
TK – Chmelnice	5	5	0	5	117	117	0	117	23 432
TK – Jiná trvalá kultura – krajinný sad	x	638	x	638	x	2 921	x	2 921	x
CELKEM	447 091	464 354	146 734	317 620	1 273 143	1 322 593	420 388	902 205	2 848
									2 865
									2 841

Zdroj: MZe; zpracovala ČTPEZ.

6.3 Další opatření PRV

S ohledem na nízkou produkci biopotravin v ČR se MZe rozhodlo od roku 2007 zvýhodnit výrobce biopotravin a ekologické zemědělce při bodovém hodnocení podaných projektů u pěti vybraných opatření PRV (2007–2013). Jednalo se o opatření: Zahájení činnosti mladých zemědělců, Modernizace zemědělských podniků, Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům, Diverzifikace činností nezemědělské povahy – záměr a) a Podpora cestovního ruchu – záměr b).

Bodové zvýhodnění pro subjekty registrované v EZ bylo navrženo zachovat i v rámci nového PRV (2014–2020). V roce 2015 v rámci tzv. I. kola příjmu žádostí, které proběhlo na přelomu září a října 2015, bylo bodové zvýhodnění pro EZ poskytnuto u těchto tří operací: 4.1.1 Investice do zemědělských podniků, 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů, 16.2.2 Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh. Podmínky výběru projektů a poskytnuté bodového zvýhodnění jsou každoročně upravovány a jsou stanoveny v tzv. „Pravidlech, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty PRV 2014–2020“.

OPATŘENÍ M04 – INVESTICE DO HMOTNÉHO MAJETKU

Operace 4.1.1 Investice do zemědělských podniků

Podpora je zaměřena na investice v zemědělské výrobě vedoucí ke snížení výrobních nákladů, modernizaci nebo zlepšení jakosti vyráběných produktů zemědělské prvovýroby, zvýšení účinnosti využívání výrobních faktorů a snadnějšímu přístupu k novým technologiím s výrazným inovačním potenciálem. Podporovány jsou například ustájovací a chovatelská zařízení, skladovací kapacity na produkty rostlinné výroby, krmiva, steliva či druhotné produkty živočišné výroby, investice do nosných konstrukcí trvalých kultur, investice do staveb pro zahradnictví, pořízení speciálních mobilních strojů, či budování peletáren, jejichž produkce bude spotřebována přímo v zemědělském podniku.

V roce 2015 platilo pro ekozemědělce zvýhodnění ve výši 4 bodů, pokud byl registrován jako ekologický podnikatel dle zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a neprovozoval současně konvenční výrobu. Toto bodové zvýhodnění platilo shodně u všech záměrů operace 4.1.1 (tj. projektů do 1 mil. Kč, do 5 mil. Kč i mezi 5 až 150 mil. Kč). Pro ekozemědělce platila navíc možnost navýšení maximálních hodnot u stavebních výdajů na stále pro všechny kategorie skotu o 20%. Zvýhodnění bylo v novém PRV sníženo z původních 10 bodů poskytovaných v roce 2014 v rámci opatření Modernizace zemědělských podniků.

Operace: 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů

Podpora je zaměřena na zlepšení konkurenceschopnosti prvovýrobců (především malých a středních podniků) jejich lepším začleněním do zemědělsko-potravinářského řetězce. Požadovaného stavu je možno dosáhnout prostřednictvím programů jakosti, zvýšením efektivity výroby, přidáváním hodnoty zemědělským produktům, a podporou místních trhů a krátkých dodavatelských řetězců. Podpořeny jsou investice do zařízení a moderních technologií, která souvisejí se zpracováním zemědělských produktů a uváděním výrobků na trh. Konkrétně jsou podporovány např. investice do zařízení pro výrobu potravin a krmiv, pro finální úpravu, balení a značení produktů, do skladování i investice související s uváděním produktů na trh, a to včetně výstavby a rekonstrukcí budov a vybavení prodejen.

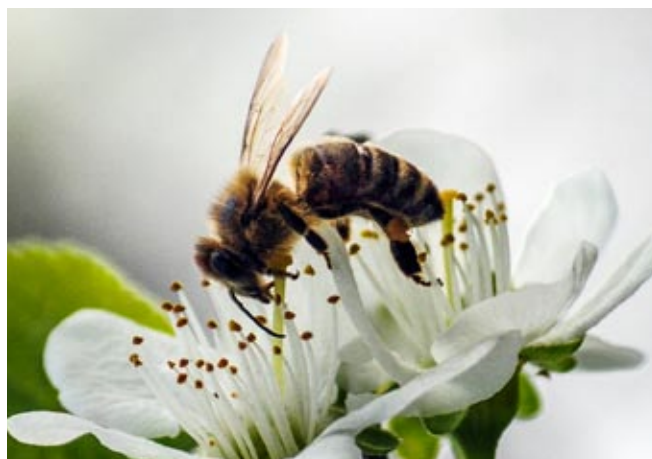
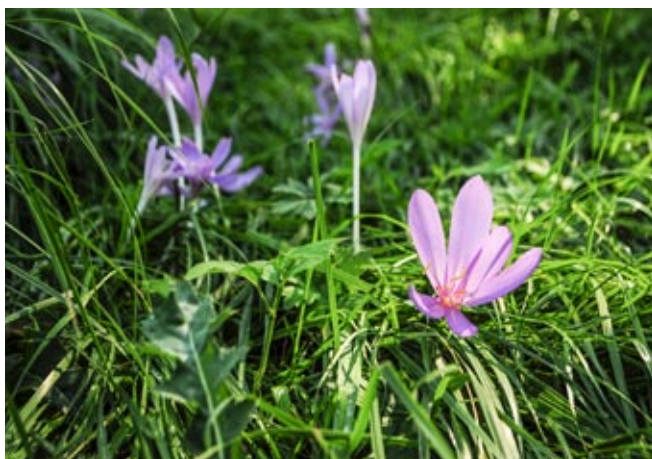
V roce 2015 mohl výrobce biopotravin získat 10 bodů, pokud se zavázal, že po dobu vázanosti projektu od podání žádosti o proplacení dotace bude dosahovat jeho podíl příjmu z produkce biopotravin/biokrmiv na jeho celkových příjmech více než 75% nebo více než 25 mil. Kč za produkci biopotravin/biokrmiv. Případně 5 bodů, pokud tento podíl bude v rozmezí 10–75%, anebo příjem za biopotraviny dosáhne od 10 do 25 mil. Kč. Dále musel žadatel nejpozději k žádosti o proplacení dotace předložit platné osvědčení na nějaký výrobek (biopotravinu/biokrmivo), který byl předmětem projektu. Toto bodové zvýhodnění platilo shodně u obou záměrů operace 4.2.1 (tj. a) zemědělské podniky, b) zpracovatelské podniky). Zvýhodnění v novém PRV je shodné se zvýhodněním poskytovaným v roce 2014 v rámci opatření Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům.

OPATŘENÍ M16 – SPOLUPRÁCE

Operace 16.2.2 Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh (Potravinářské inovace)

Podpora je zaměřena na rozvoj inovací při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh. Jedná se o projekty, které zavádějí nové nebo významně zlepšené produkty, postupy, nebo technologie s ohledem na jejich charakteristiky nebo zamýšlené užití. Technologie, produkty nebo procesy musí být tedy minimálně pro podnik nové (nebo podstatně zdokonalené). To zahrnuje významná zlepšení technických vlastností, komponentů a materiálů, software, uživatelské vstřícnosti nebo jiných funkčních charakteristik. Nová technologie, produkt nebo proces musí být vyvinuty ve spolupráci s výzkumným subjektem nebo žadatelem, který má k vývoji nového produktu, postupu nebo technologie prokazatelně dostatečné zdroje v podobě kvalifikovaného personálu a výrobních zdrojů. Podpora je poskytována jako celková částka pokrývající provozní výdaje spolupráce i přímé investiční výdaje související se zavedením inovace v podniku žadatele.

V roce 2015 mohl výrobce biopotravin získat 5 bodů, pokud se zavázal, že po dobu vázanosti projektu od podání žádosti o proplacení dotace bude dosahovat jeho podíl příjmu z produkce biopotravin/biokrmiv na jeho celkových příjmech více než 75% nebo více než 25 mil. Kč za produkci biopotravin/biokrmiv. Případně 3 body, pokud tento podíl bude v rozmezí 10–75%, anebo příjem

za biopotravinu dosáhne od 10 do 25 mil. Kč. Dále musel žadatel nejpozději k žádosti o proplacení dotace předložit platné osvědčení na nějaký výrobek (biopotravinu/biokrmivo), který byl předmětem projektu. Opatření Spolupráce zahrnující operace cílené na podporu inovací, spolupráci a sdílení je zcela novým opatřením PRV (2014–2020).

V rámci těchto tří operací byla v roce 2015 více než pětina (21,4 %) schválených žádostí podána subjekty registrovanými v EZ, a to s požadavkem o dotaci ve výši 532,6 mil. Kč, což představuje 8,6 % všech dotací (viz Tab. 29).

Z pohledu podílu schválených žádostí od subjektů čerpajících zvýhodnění za EZ na jejich celkovém počtu byl v roce 2015 největší zájem o operaci „Investice do zemědělských podniků“ (téměř každá čtvrtá žádost byla podána ekofarmou). V rámci této operace měly ekofarmy nejvyšší zastoupení žádostí zejména u investic Záměru k (projekty mezi 5 až 150 mil. Kč, ostatní: ovce, kozy, koně, králíci), Záměru f (projekty do 5 mil. Kč, ostatní: ovce, kozy, koně, králíci), Záměru a (projekty do 1 mil. Kč, max. 150 ha, živočišná výroba) a Záměru c (projekty do 5 mil. Kč, skot). Tyto čtyři investiční záměry měly i nevyšší podíl EZ na celkové požadované výši dotace. V rámci operace 4.1.1 byl nejvyšší objem žádaných dotací u záměru h (projekty mezi 5 až 150 mil. Kč, skot) a záměru l (projekty mezi 5 až 150 mil. Kč, rostlinná výroba), které společně představovaly přes 55 % celkového rozpočtu. Zastoupení subjektů z EZ na žádané výši dotací u těchto dvou záměrů však představoval jen 5 %, resp. 1 % podíl. V rámci operace 16.2.2 byl z celkových 27 schválených projektů pouze jeden podán subjektem, který využil zvýhodnění registrace v EZ a který získal 6 % podíl na celkové výši žádaných dotací.

Tab. 29 Počet schválených projektů a požadovaná výše dotace u bodově zvýhodněných opatření PRV v roce 2015

Opatření PRV 2014–2020	Počet schválených žádostí	Požadovaná výše dotace (tis. Kč) ¹⁾	Z toho subjekty uplatňující bodové zvýhodnění za EZ			
			Počet schválených žádostí		Požadovaná výše dotace	
			(abs.)	(%)	(tis. Kč)	(%)
4.1.1. Investice do zemědělských podniků²⁾	1 502	4 284 058	355	23,6	386 601	9,0
Záměr a	258	79 372	117	45,4	37 694	47,5
Záměr c	374	477 460	143	38,2	188 644	39,5
Záměr f	30	28 114	17	56,7	14 359	51,1
Záměr h	204	1 846 084	21	10,3	91 099	4,9
Záměr k	7	50 875	4	57,1	22 856	44,9
4.2.1. Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů	314	821 055	38	12,1	80 990	9,9
a) Zemědělské podniky	147	207 917	23	15,7	25 886	12,5
b) Zpracovatelské podniky	167	613 138	15	9,0	55 104	9,0
16.2.2. Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh	27	1 058 001	1	3,7	65 015	6,2
Celkem	1 843	6 163 115	394	21,4	532 606	8,6

1) Požadovaná výše dotace je chápána jako výše finančních prostředků požadovaných po státu (tj. jen část z celkové investice, protože dotace kryje jen určité % vynaložených nákladů). V tabulce se neptáme na skutečně vyplacené finanční prostředky, protože k jejich čerpání dochází po realizaci investice a v různých dobách.

2) Záměr a (projekty do 1 mil. Kč, max. 150 ha, živočišná výroba), Záměr c (projekty do 5 mil. Kč, skot), Záměr f (projekty do 5 mil. Kč, ostatní: ovce, kozy, koně, králíci), Záměr h (projekty mezi 5 až 150 mil. Kč, skot) a Záměr k (projekty mezi 5 až 150 mil. Kč, ostatní: ovce, kozy, koně, králíci).

Zdroj: MZe a SZIF; zpracovala ČTPEZ.

6.4 Národní dotace

V rámci národních dotací (tj. „Zásad, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na základě §2 a §2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství“) je v rámci opatření 10.E. „Podpora technologických platform v působnosti rezortu MZe“ poskytována podpora České technologické platformě pro ekologické zemědělství (ČTPEZ). V roce 2015 byla činnost platformy podpořena částkou 1 250 000 Kč stejně jako v letech 2014 a 2013. Účelem dotace je podpora činnosti ČTPEZ zaměřená na posílení funkčnosti, budování vnitřní struktury, personálního zajištění a zapojení do národních i evropských struktur. Platforma se zaměřuje na informační a propagační činnost sloužící k propagaci cílů, aktivit a výsledků práce platformy, včetně zajištění přenosu informací mezi vědou, výzkumem a zemědělskou a podnikatelskou praxí z oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin. Dále je jedním z gestorů odpovědných za naplňování aktivit definovaných v Akčním plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020.

Od roku 2015 je také v rámci opatření 10.D. „Podpora evropské integrace nevládních organizací“ poskytována dotace umožňující českým zástupcům členství a pravidelnou účast na jednáních IFOAM EU Group, hlavní mezinárodní nevládní organizaci pro EZ sdružující přes 160 členských organizací zahrnující celou vertikálu od zemědělců, zpracovatelů, obchodníků, kontrolních organizací, poradců, výzkumu, environmentálních organizací až po spotřebitele. V roce 2015 byla PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců přiznána dotace ve výši 80 697 Kč. V roce 2015 byla také poprvé poskytnuta podpora dle titulu 9.A.b.4.i) „Podpora zajištění samostatných odrůdových zkoušek registrovaných odrůd polních plodin, za účelem zajistit získání a šíření informací o pěstitelských vlastnostech registrovaných odrůd polních plodin, které jsou následně publikovány.“ Účelem dotace je podpora realizace odrůdových zkoušek pšenice ozimé a jarní a ječmene jarního nesladovnického v režimu ekologického zemědělství pro účely poskytování informací zemědělské veřejnosti, a to do maximální výše 42 000 Kč na 1 odrůdu po předání výsledků zkoušek ÚKZÚZ. V rámci tohoto titulu byla v roce 2015 poskytnuta podpora ve výši 504 000 Kč.

6.5 Finanční podpora činnosti NNO v sektoru ekologického zemědělství

Z národního rozpočtu je financována také činnost nestátních neziskových organizací (NNO) zaměřených na podporu rozvoje ekologického zemědělství a produkce biopotravin. V roce 2015 byla činnost NNO v sektoru EZ podpořena částkou téměř 2 578 tis. Kč, což představuje meziroční nárůst podpory o 40 % (tj. o 738 tis. Kč) proti 1 840 tis. Kč v roce 2014. V roce 2015 byla podpořena činnost následujících organizací (viz Tab. 30).

Tab. 30 Finanční podpora NNO v sektoru EZ v letech 2014 a 2015

Název organizace	Název projektu	Výše podpory (Kč)	
		2014	2015
PRO-BIO svaz ekologických zemědělců	Propagace ekologického zemědělství	575 000	945 000
PRO-BIO LIGA ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství	Informování spotřebitelské veřejnosti o biopotravinách a ekologickém zemědělství (2014) / ekologickém a komunitou podporovaném zemědělství (2015)	362 000	450 000
Bioinstitut, o.p.s.	Welfare zvířat v ekologickém zemědělství se zaměřením na kvalitu krmiv, hygienu chovu a veterinární péči (2014)	300 000	346 500
	Ekozemědělci přírodě – ekofarmy jako kvetoucí vzory ochrany přírody v zemědělské krajině (2015)		
Svobodný statek na soutoku, o.p.s.	Ekologicko – sociální činnost Camphillského společenství	255 000	400 000
Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanic, o.p.s.	Osvěta a propagace ekologického zemědělství a regionální bioprodukce ve Zlínském kraji a na Hodonínsku (2014)	348 000	436 100
	Osvětové, informační a propagační aktivity zaměřené na ekologické zemědělství a bioprodukcí ve Zlínském kraji a na Hodonínsku (2015)		
Celkem		1 840 000	2 577 600

Pozn.: Do přehledu finanční podpory NNO jsou zařazeny pouze projekty cílené na EZ.

Zdroj: MZe.

7. Kontroly a certifikace

7.1 Základní statistika provedených kontrol v roce 2015

Ministerstvo zemědělství na základě § 29 zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství pověřuje kontrolní organizace, které provádějí kontrolu a certifikaci registrovaných osob podnikajících v ekologickém zemědělství, tj. ekologických zemědělců, výrobců a zpracovatelů biopotravin a bioproduktů, obchodníků a dalších registrovaných osob ve smyslu zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství.

V roce 2015 byly MZe pověřeny následující kontrolní subjekty:

KEZ o.p.s., Poděbradova 909, 537 01 Chrudim, www.kez.cz

ABCERT AG, organizační složka, Komenského 1, 586 01 Jihlava, www.abcert.cz

Biokont CZ, s.r.o., Měříčkova 34, 621 00 Brno, www.biokont.cz

BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC s.r.o., Olbrachtova 1, 140 02 Praha 4, www.ekozemedelstvi.cz

V roce 2015 bylo na MZe registrováno 4 680 osob podnikajících v ekologickém zemědělství a bylo u nich provedeno 5 797 kontrol, z toho bylo 457 kontrol neohlášených. Ve srovnání s rokem 2014 bylo provedeno o 595 úředních kontrol více, na jeden registrovaný subjekt tak připadlo 1,24 úřední kontroly na rok.

Rok 2015 byl zaměřen zejména na konkrétní kroky vedoucí k dalšímu zlepšení tvorby analýzy rizik a plánování kontrol kontrolními subjekty a orgány na základě této analýzy. Došlo k dalšímu prohloubení spolupráce mezi jednotlivými kontrolními orgány a k přípravě zapojení dalších státních dozorových organizací do systému kontroly ekologického zemědělství od roku 2016 – jedná se o Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci i s Generálním ředitelstvím cel a Státní veterinární správu.

Ze strany příslušného orgánu, kterým je odbor environmentální a ekologického zemědělství MZe, dochází také ke kontrolám (supervizím) kontrolních subjektů a kontrolního orgánu. V roce 2015 bylo provedeno 41 supervizí inspektorů v průběhu kontroly a dále kontrola na ústředí každé kontrolní organizace (4 kontroly). Při auditech nebylo v roce 2015 zjištěno závažné porušení povinností kontrolních orgánů a subjektů. Dále MZe vykonává vlastní státní kontroly na základě nesouladu s požadavky legislativy EZ.

Každý subjekt podnikající v ekologickém zemědělství je minimálně 1x ročně podroben komplexní ohlášené kontrole kontrolního subjektu. Přibližně 7 % registrovaných ekologických zemědělců je navíc kontrolováno také státní kontrolou, kterou provádí Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ). Všechny provedené kontroly kontrolních subjektů i kontrolního orgánu jsou realizovány na základě analýzy rizik. Do analýzy rizik je vždy zařazen podnik, u kterého byly zjištěny závažné neshody, nebo byl podán návrh na zahájení správního řízení, nebo u kterého byly opakovaně zjištěny neshody. V rámci analýzy rizik jsou posuzována i další kritéria jako např. velikost podniku, kvantita produkce, provozování souběžné konvenční produkce a další.

Při zjištění nesouladu činnosti osob podnikajících v ekologickém zemědělství s pravidly stanovenými nařízením Rady (ES) č. 834/2007, nařízením Komise (ES) č. 889/2008 nebo zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, které nebyly ošetřeny povolenou výjimkou, byla uplatněna patřičná sankce (viz Tab. 31). V případě zjištění porušení evropské nebo národní legislativy o ekologickém zemědělství zasílají kontrolní subjekty nebo kontrolní orgán na MZe podnět na správní řízení. Pokud se jedná o menší neshodu, je uplatňován vlastní sankční systém kontrolních subjektů nebo kontrolního orgánu. V roce 2015 bylo ze strany kontrolních subjektů ve 21 případech subjektům podnikajícím v EZ odepráno vydání certifikátů z důvodu vážného porušení legislativních předpisů EZ, zatímco v roce 2014 se tak stalo ve 31 případech. Celkem bylo na MZe zasláno 38 podnětů na správní řízení.

Tab. 31 Přehled zjištění na kontrolách a přehled sankcí v letech 2014 a 2015

	Počty	
	2014	2015
Kontroly celkem	5 202	5 797
z toho ohlášené	4 770	5 340
z toho neohlášené	432	457
Odepření vydání certifikátu	31	21
Podnět na zahájení správního řízení (kontrolní organizace, ÚKZÚZ)	55	38
Počet zahájených správních řízení	46	32
z toho počet vydaných rozhodnutí ve správním řízení	19	21
z toho počet zastavených správních řízení	15	3
z toho počet správních řízení neukončených v daném roce	12	8
Počet odebraných vzorků (kontrolní organizace, ÚKZÚZ)	308	317

Zdroj: MZe.

Od roku 2014 má kontrolní organizace povinnost provádět namátkové neohlášené inspekce minimálně u 10 % klientů a u minimálně 5 % klientů odebrat vzorky bioproduktů nebo biopotravin k analýze na obsah reziduí nepovolených látek v ekologickém zemědělství. Vyplyvá to z nově platného prováděcího nařízení Komise (EU) č. 392/2013, které dále upřesňuje definici, že je takto třeba kontrolovat celý proces, nikoli jen finální biopotravinu. V součinnosti s tímto nařízením platí na národní úrovni "Metodický pokyn č.3/2013, kterým se stanovují specifická pravidla pro odběr, analýzu a následné vyhodnocení vzorků z ekologického zemědělství". Společně s povinností zavedení úředních kontrol od roku 2010 (v ČR byl pověřen ÚKZÚZ) všechny tyto změny směřují k lepší přehlednosti a jednotnosti kontrolních mechanismů.

7.2 Nejčastější porušení pravidel ekologického zemědělství v roce 2015

Certifikáty vydávají kontrolní organizace a také rozhodují o odepření vydání. Většinou se jedná o situaci, kdy byl vyprodukován nebo do oběhu uveden produkt, který nesplňoval požadavky ekologického zemědělství. Pokud byl již výrobek uveden na trh, musí být stažen z trhu a musí být odstraněno označení bio, zároveň dojde k podání podnětu na zahájení správního řízení. Upozornění ekologickým podnikatelům či bioproducentům jsou zasílána zejména z důvodu drobných opomenutí, která nemají vliv na integritu bioprodukce, neúplné evidence nebo nesplnění oznamovací povinnosti na kontrolní organizaci.

Nejčastějším porušením pravidel ekologického zemědělství v roce 2015 (stejně jako v roce 2014) byla absence výjimky k provádění zákroků na zvířatech, přivedení nepovoleného počtu konvenčních zvířat na ekofarmu při rozšiřování stáda, neověření certifikátu dodavatele, použití nepovolených přípravků na ochranu rostlin nebo použití nepovolených látek při čištění a dezinfekci, nedodržení pravidel při dovozu bioproduktů ze třetích zemí nebo nezajištění vhodných podmínek ustájení a welfare zvířat.

8. Věda a výzkum EZ v ČR

8.1 Financování výzkumu v ČR

Dle usnesení vlády ČR č. 539, ze dne 9. července 2014, k návrhu výdajů státního rozpočtu České republiky na výzkum, experimentální vývoj a inovace za rok 2015 s výhledem na léta 2016 a 2017 byly stanoveny výdaje na výzkum, vývoj a inovace pro rok 2015 ve výši 34 857 730 tis. Kč (z toho 26 905 375 tis. Kč ze státního rozpočtu a 7 952 355 tis. Kč z rozpočtu EU). V porovnání s plánem na rok 2014 zůstal rozpočet na vědu a výzkum (VaV) na téměř stejné úrovni (nárůst do 1 %). Avšak skutečné výdaje se v roce 2014 vyšplhaly přes 40 618 141 tis. Kč v důsledku navýšení prostředků z EU.

Výzkumné projekty věnující se problematice ekologického zemědělství byly v roce 2015 podpořeny z finančních zdrojů zejména Ministerstva zemědělství (MZe) a Technologické agentury ČR (TA ČR) v rámci programu ALFA. Dále také ze zdrojů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT) a Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) v rámci mezinárodních programů výzkumu a vývoje, zejména v 7. Rámcovém programu EU (viz Tab. 33). Z celkového objemu peněz určených na výzkum a vývoj v roce 2015 připadlo 819 652 tis. Kč (2,4 %) na MZe, 2 864 898 tis. Kč na TA ČR (8,2 %), 2 840 585 tis. Kč na MPO (8,1 %) a největší rozpočet na oblast VaV má MŠMT 17 226 663 tis. Kč (49,4 %), z toho 35 % představovaly prostředky EU.

Údaje o řešených i ukončených projektech jsou průběžně předávány do „Centrální evidence projektů“ (Informační systém VaVal – CEP) a informace o výsledcích vzešlých ze státem podporovaných výzkumných aktivit jsou předávány do „Rejstříku informací o výsledcích“ (Informační systém VaVal – RIV), oboje je veřejně dostupné na webové stránce RVVI <https://www.rvvi.cz/> jako nový informační systém „IS VaVal 2.0“.

Tab. 32 Přehled financování projektů VaV v roce 2015

Poskytovatel financí	Název výzkumného projektu	Počet podpořených projektů*	Výše finančních prostředků projektů* (tis. Kč)	Podíl fin. prostředků vydaných na projekty EZ z celkové výše fin. prostředků na VaV daného ministerstva, resp. TA ČR	Podíl fin. prostředků vydaných na projekty EZ z celkové výše fin. prostředků na VaV v ČR
MZe	QJ Komplexní udržitelné systémy v zemědělství (KUS) 2012–2018	11	31 375	3,828 %	0,090 %
TA ČR	TA – Program na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje ALFA	6	14 553	0,508 %	0,042 %
Celkem		17	45 928	x	0,132 %

* Počet projektů cílených na EZ a výše podpory ze státního rozpočtu v roce 2015.

Na výzkumné projekty se zaměřením na EZ financované z prostředků MZe v roce 2015 bylo poskytnuto 31,4 mil. Kč (37,2 mil. Kč v roce 2014), což představuje 3,8 % podíl na celkovém rozpočtu MZe pro VaV (resp. 7,4 % podíl na rozpočtu MZe pro VaV bez institucionálních výdajů 20 rezortním výzkumným organizacím). Tématu EZ se věnovalo 11 projektů z celkových 181 běžících v roce 2015 (6,0 % podíl).

Tab. 33 Přehled mezinárodních rámcových projektů a projektů mezinárodní spolupráce

Poskytovatel financí	Mezinárodní programy	Počet podpořených projektů*	Výše finančních prostředků (tis. Kč)*	Název projektu
MŠMT	7D – Eurostars (2008–2019)	1	2 158	7D13005
MŠMT	7E – Podpora projektů 7 RP (2007–2013)	1	180	7E13037 BioFactor
EK	7E – Podpora projektů 7 RP (2007–2013)	1	0 ¹⁾	7.RP 613609 HealthyMinorCereals
EK/MPO	ECO-INNOVATION PROGRAMME EU (2007–2013)	1	3 596	332767 Almost

* Počet projektů cílených na EZ a výše podpory ze státního rozpočtu (kofinancování) v roce 2015.

1) Vzhledem ke zrušení podmínky spoluúčasti (kofinancování) v rámci nového programu Horizont 2020 nebyla u tohoto projektu již poskytnuta finanční podpora.

Tab. 34 Přehled národních výzkumných projektů probíhajících v roce 2015 dle zaměření hlavních oborů

Hlavní obor	Poskytovatel	ID	Název projektu	Doba řešení	Název organizace – koordinačního pracoviště	Výše podpory ze státního rozpočtu (tis. Kč)	
						celkem za projekt	čerpano v roce 2015
GB – Zemědělské stroje a stavby	TA ČR	TA04011200	Nová generace stroje pro zpracování půdy	2015–2017	Farmet a.s.	12 889	4 292
	MZe	QJ1210104	Optimalizace systému tvarování a řezu jablem v integrované a ekologické produkci, s následným využitím dřevní biomasy k energetickým a pěstebním účelům	2012–2016	Česká zemědělská univerzita v Praze / Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů	11 871	2 571
	MZe	QJ1210165	Vyšší nutriční a hygienicko-toxikologická kvalita hlavních druhů polní zeleniny pěstované v inovovaných systémech integrované a ekologické produkce	2012–2016	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.	19 332	4 205
GC – Pěstování rostlin, osevní postupy	MZe	QJ1510160	Nové technologie získávání biologicky aktivních látek z léčivých a aromatických rostlin jako zdrojů účinných látek botanických pesticidů a potravinových doplňků	2015–2018	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.	11 956	2 663
	TA ČR	TA04020464	Různé způsoby ozelenování a ošetřování vinohradů a jejich vliv na omezení eroze a kvalitu produkce	2014–2017	Mendelova univerzita v Brně / Zahradnická fakulta (Lednice)	7 990	2 113
	MZe	QJ1510345	Příprava a využití kompostů na bázi digestátů, popela ze spalování biomasy a BRO	2015–2018	Výzkumný ústav zemědělské techniky, v.v.i.	10 146	2 231
GD – Hnojení, závlahy, zpracování půdy	TA ČR	TA02021392	Nové postupy v pěstebních technologiích okopanin šetrné k životnímu prostředí	2012–2015	Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i.	9 553	2 285
	MŠMT	7E13037	Resource Preservation by Application of BIOeffectors in European Crop Production	2013–2016	Česká zemědělská univerzita v Praze / Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů	755	180
GE – Šlechtění rostlin	MZe	QJ1310072	Využití systému participatory breeding ve výzkumu a šlechtění odrůd pšenice vhodných pro ekologické pěstování	2013–2017	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.	11 954	2 462

GF – Choroby, škůdci, plevele a ochrana rostlin	MZe	QJ1210209	Inovace pěstitelských systémů jaderovin se zaměřením na organickou produkci tržní kvality	2012–2015	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.	15 934	3 781
	MZe	QJ1210275	Řešení aktuálních problémů pěstování třešní a višní s tržní kvalitou plodů se zaměřením na ekologicky šetrné postupy	2012–2016	VÝZKUMNÝ A ŠLECHTITELSKÝ ÚSTAV OVOCNÁŘSKÝ HOLOVOUSY s.r.o.	16 443	3 579
	MZe	QJ1310226	Vývoj nových metod ochrany obilnin a zeleniny proti významným patogenům a škůdcům pomocí botanických pesticidů využitelných v ekologickém i integrovaném zemědělství	2013–2017	Česká zemědělská univerzita v Praze / Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů	9 241	1 904
	TA ČR	TA02020168	Technologie ochrany ovoce pro systémy bezreziduální a ekologické produkce	2012–2015	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.	8 808	2 318
	TA ČR	TA04020103	Vývoj nových, environmentálně bezpečných přípravků na ochranu rostlin	2014–2017	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i.	6 470	1 913
	TA ČR	TA04021402	Vývoj přírodních preparátů na ochranu révy vinné proti houbovým patogenům	2014–2017	AgroBio Opava, s.r.o.	5 932	1 632
	MZe	QJ1510038	Využití rostlinných extraktů jako bioantiparazitik u hospodářských zvířat	2015–2018	Česká zemědělská univerzita v Praze / Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů	10 494	2 310
	MZe	QJ1510312	Využití luskovino–obilních směšek ke zvýšení schopnosti udržitelné produkce objemných krmiv se zvýšeným obsahem energie a živin za účelem zlepšení kvality živočišných produktů v konvenčním i ekologickém zemědělství	2015–2018	Agritec Plant Research s.r.o.	11 222	2 470
	MZe	QJ1510274	Produkce a komplexní šetrné zpracování lněného semene a jeho aplikace do nových funkčních potravin	2015–2018	Vysoká škola chemicko–technologická v Praze / Fakulta potravinářské a biochemické technologie	14 548	3 199
	MŠMT	7D13005	Aplikace prospěšných půdních hub při obalování osiva pro trvale udržitelné pěstování plodin	2014–2016	Symbiom, s.r.o.	7 037	2 158

Zdroj: IS VaVal.

8.2 Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství (ČTPEZ)

ČTPEZ byla založena v roce 2009 v souladu s iniciativou TP Organics a iniciativou Evropské komise pro vytváření technologických platform. Cílem ČTPEZ je budovat a podporovat rozvoj znalostního systému v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin s důrazem na přenos poznatků ve všech klíčových oblastech sektoru. Její činnost je směřována k posílení konkurenceschopnosti ekologického zemědělství, rozvoji produkce, distribuce, prodeje a spotřeby biopotravin, realizaci výzkumných, technologických a inovačních aktivit a tvorbě a implementaci strategických dokumentů. Platforma sdružuje instituce, které pokrývají oblast vědy, výzkumu a vzdělávání, zemědělce a zpracovatele z praxe, i svazy a sdružení zabývající se osvětou ekologického zemědělství. V současné době má 25 členů.

ČTPEZ je členem evropské platformy TP Organics a IFOAM EU Group, která práci TP Organics koordinuje na evropské úrovni. Získané informace o dění v sektoru EZ v zahraničí platforma předává prostřednictvím pravidelně vydávaného elektronického zpravodaje na svém webu www.ctpez.cz.

Činnost PR sekce pokračovala publikací tematických článků v odborném tisku a vydáváním tiskových zpráv. ČTPEZ zveřejňovala články také na web www.rokpudy.cz, jehož byla v uplynulém roce, mezinárodním roce půdy, partnerem. Proběhly další vzdělávací akce (prezentace na výstavě Naše pole, uspořádání semináře v rámci konference Bioakademie 2015), zpracovány byly podklady pro Ročenku ekologického zemědělství 2014 vydávanou MZe, vydány byly odborné, výukové a informační materiály zaměřené na téma rostlinné i živočišné produkce v podmínkách EZ. ČTPEZ se aktivně účastnila veřejných diskuzí, např. k připravované transatlantické smlouvě. Dále pokračovala podpora výzkumu v EZ prostřednictvím národní sítě BIONET a informovanosti spotřebitelů o biopotravinách a ekologickém zemědělství prostřednictvím databáze OrganicEprints.

8.3 Bionet

ČTPEZ společně s Bioinstitutem po vzoru Rakouska, Maďarska nebo Lucemburska iniciovala v roce 2013 vytvoření sítě BIONET, jejímž cílem je vybudovat národní síť pro řešení problémů a požadavků zemědělců prostřednictvím výzkumu na farmách a uplatnění již existujících výsledků výzkumu. Význam a přínos sítě BIONET spočívá v transferu již známých výsledků výzkumu do praxe a v úzké spolupráci zemědělců, poradců, výzkumníků a nevládních organizací v oblasti ekologického zemědělství.

Projekt Bionet otevřel diskuzi mezi ČTPEZ a MZe o potřebě zkoušení odrůd v podmínkách ekologického zemědělství. V letech 2013 a 2014 bylo zahájeno ověřování odrůd pšenice ozimé a jarní a ječmene jarního nesladovnického vhodných pro EZ. Následně bylo od roku 2015 zahájeno ověřování odrůd v podmínkách ekologického zemědělství v ČR pod koordinací ÚKZÚZ. Tato aktivita

je financována v rámci dotačního titulu 9.A.b.4.i) poskytovaného dle Zásad MZe. Zkušenosti získané v projektu Bionet – zejména s metodikou hodnocení, výběrem lokalit, vlastnostmi odrůd apod. jsou využívány i v odrůdovém zkoušení. Členové Komise SDO pro EZ byli jmenováni z řad členů ČTPEZ, kteří se podíleli na projektu Bionet ČR, garantem odrůdového zkoušení je PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců.

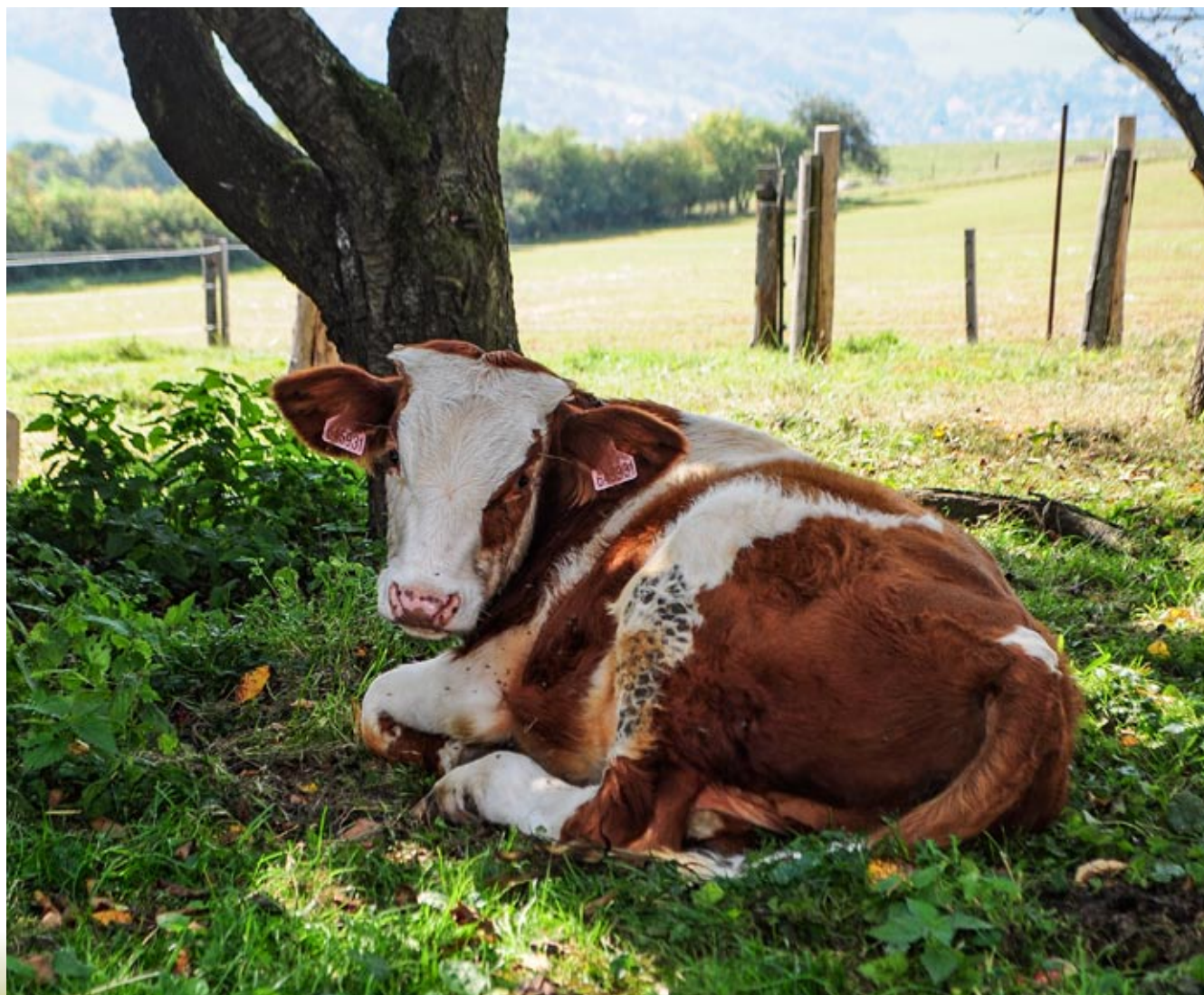
Cílem odrůdových zkoušek registrovaných odrůd polních plodin je zajistit získání a šíření informací o pěstitelských vlastnostech registrovaných odrůd polních plodin, které jsou následně publikovány v Seznamu doporučených odrůd, každoročně vydávaným ÚKZÚZ.

Souběžně v roce 2015 dobíhal dvouletý projekt z evropského vzdělávacího fondu Leonardo da Vinci s názvem „Faremní vzdělávání pro ekologické zemědělce / On Farm Education Towards Organic Farmers“, který měl za cíl ověřit možnost vzdělávání ekologických zemědělců prostřednictvím získávání zkušeností v sítích založených na principech BIONETu, kdy si zemědělci sami ověřují řešení různých problémů prostřednictvím jednoduchých polních pokusů. Jedním z jeho přínosů je získání praktických zkušeností o zavádění a provozování sítě Bionet v zahraničí. Partnery projektu jsou vedle České republiky (ČTPEZ jako koordinátor), Maďarsko (ÖMKI), Rakousko (FiBL) a Lucembursko (IBLA).

8.4 Organic Eprints

Organic Eprints (www.orgprints.org) je otevřená mezinárodní informační databáze výstupů a výsledků výzkumů v oblasti ekologického zemědělství. Databáze vznikla v roce 2002 původně z iniciativy International Centre for Research in Organic Food Systems (ICROFS, dříve DARCOF – Danish Research Centre for Organic Farming) s cílem zkvalitnit vzájemnou komunikaci a zpřístupnit výsledky výzkumu odborné i široké veřejnosti a sdílet je. V roce 2003 se k projektu připojil FiBL (Výzkumný ústav pro EZ ve Švýcarsku), první mezinárodní partner databáze, a to jako garant výstupů v německém jazyce.

V archivu Organic Eprints je možno nalézt kompletní dokumenty v elektronické podobě, bibliografické údaje, abstrakty odborných článků a další metadata. Lze zde ukládat a vyhledávat informace o výzkumech, organizacích nebo projektech souvisejících s ekologickým zemědělstvím, a to zdarma. V současné době má databáze tzv. národní správce v 26 zemích. Národním správcem databáze pro ČR je ČTPEZ.

9. Propagace ekologického zemědělství

Nekomerční propagaci EZ a biopotravin zajišťuje řada oborových a dalších nevládních organizací částečně díky pravidelné podpoře ze strany Ministerstva zemědělství a několika dalších veřejných i soukromých zdrojů.

Mezi nejvýznamnější propagační aktivity pravidelně podporované ze zdrojů MZe patří:

- národní kampaň MZe „Září – měsíc biopotravin“ (od 2005)
- soutěž „Česká biopotravina roku“ (od 2002)
- ocenění „Nejllepší sedlák“ a „Nejllepší bioprodejna“ PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců (od 2011)
- ocenění „Bartákův hrnec“ pro nejlepšího ekofarmáře (od 1992)
- Bioakademie – mezinárodní konference EZ (od 2001)
- prezentace v rámci společné expozice MZe na veletrhu Biofach, Německo (od 2007), případně na dalších veletrzích a výstavách s oficiální účastí MZe
- provoz webu „BIOspotřebitel.cz“

Ministerstvo zemědělství každoročně také přispívá k zajištění provozu řady nevládních neziskových organizací, z nich některé působí v sektoru EZ.

Řada ekofarem a bioproduktů je prezentována také v rámci celostátních akcí nezaměřených přímo na ekologickou produkci, jakými jsou například soutěž Regionální potravina či projekty MZe „Poznej svého farmáře“ nebo „Farmářské slavnosti“.

9.1 Přehled vybraných akcí

Září – měsíc biopotravin a ekologického zemědělství

Tradiční akce v měsíci září zaměřená na osvětu a vzdělávání v oblasti ekologického zemědělství a biopotravin. Akce se pravidelně zúčastňují desítky akterů z řad nevládních organizací, ekologických zemědělců, výrobců a prodejců biopotravin. Akci koordinuje MZe a je zatím největší a informační aktivitou ministerstva ve vztahu k biopotravinám. Cílem je především prezentovat konkrétní akce, na kterých se spotřebitelé mohou seznámit s ekologickými farmáři a výrobci biopotravin a ochutnat jejich produkty. Ministerstvo se snaží každým rokem tuto aktivitu dále rozšiřovat a rozvíjet.

Mottem kampaně pro rok 2015 bylo „V souladu s přírodou“ a podtitulem „Příroda by kupovala BIO“. Kampaň byla zaměřena na osvětu řady pozitiv, které ekologické zemědělství a biopotraviny přinášejí nejen pro spotřebitele, ale i pro chovaná zvířata a životní prostředí. Veškeré dění kolem kampaně se odehrává na webu www.mesicbiopotravin.cz.

Bioakademie

Mezinárodní konference ekologického zemědělství v Lednici je tradičně určená zemědělcům, zpracovatelům a prodejcům biopotravin a její program se skládá z plenárního zasedání, odborných přednášek a exkurze na vybrané ekofarmy. Patnáctý ročník Bioakademie byl zaměřen na podporu a kvalitu produkce v ekologickém zemědělství a sociální podnikání v podmínkách ekofaremu; odborný blok se zaměřil na stav trhu biopotravin v ČR, kvalitu ekologické produkce, vývoj sociálního zemědělství a systém ochrany jaderovin a polních plodin v ČR. Hlavním organizátorem je PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců.

Soutěž Česká biopotravina roku

Soutěž „Česká biopotravina roku“ je pravidelně vyhlašována již od roku 2002 a pořádá ji PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců. Soutěž byla pořádána pod záštitou ministra zemědělství Mariana Jurečky a ústředního ředitele SZPI Martina Klanici. O prestižní titul Česká biopotravina roku se každoročně ucházejí desítky českých biopotravin. Soutěž probíhá ve čtyřech kategoriích – Biopotraviny živočišného původu, Biopotraviny rostlinného původu, Biovýrobky pro gastronomii, pochutiny a ostatní. Samostatnou kategorií, včetně hodnocení, tvoří soutěž o nejlepší biovíno. Každý rok je vyhodnocován vítěz kategorie i celkový vítěz soutěže. V hodnotící komisi zasedají pravidelně zástupci Státní zemědělské a potravinářské inspekce či Ministerstva zemědělství. Kontrolu správného značení zajišťuje kontrolní a certifikační organizace KEZ o.p.s.

Českou biopotravinou roku 2015 se stala Biorajčata ve vlastní šťávě, která byla vypěstována a zpracována na Horňácké farmě v Hrubé Vrbce na Hodonínsku. Slavnostní vyhlášení výsledků se uskutečnilo 2. září 2015 v rámci konference Biosummit a slavnostní předání cen pak proběhlo 10. září 2015 při společenském večeru mezinárodní konference ekologického zemědělství Bioakademie 2015 v Lednici. Vítěz soutěže má právo užívat pro vítězný výrobek označení Česká biopotravina, doplněný příslušným letopočtem.

Přehled držitelů titulu Česká biopotravina roku:

- 2015 – Bio rajčata ve vlastní šťávě, Horňácka farma s.r.o.
- 2014 – Bio konopné sádlo z přeštických prasat, Biofarma Sasov Josefa Sklenáře
- 2013 – Černíkovické beraní rohy pěstitele Miloše Kurky
- 2012 – Kozí biomáslo společnosti AMALTHEA, s. r. o., z Hvozdu u Prostějova
- 2011 – Ovčí sýr Arnika, Horský statek Abertamy
- 2010 – Kančí biolovečák z Biofarmy Sasov Josefa Sklenáře
- 2009 – Švestkový biodžem vyráběný společností Heliavita ve spolupráci s firmou TopBio
- 2008 – Vitaminátor 100 % jablečná šťáva, Slavomír Soška
- 2007 – Pošumavský bio med, Jan Pintíř
- 2006 – Bio kysaný nápoj, Mlékárna Valašské Meziříčí
- 2005 – Bio kváskový chléb a pečivo, manželé Jan a Hana Zemanovi, pekárna Albio
- 2004 – Bio Uherák, Biofarma Sasov Josefa Sklenáře
- 2003 – kolekce výrobků z kozího mléka rodinné farmy Pavla a Jitky Dobrovolných z Ratibořic u Jaroměřic nad Rokytnou
- 2002 – Bio jablečný mošt TBK Hostětín

Bartákův hrnec

Tradiční vyhlášení „Nejlepšího ekologického zemědělce roku“ proběhlo v roce 2015 již po třiatřicáté. Titul získal Ing. Dalibor Vacek – ekozemědělec a chovatel skotu z Opatovic u Hranic. Ocenění putovalo do Olomouckého kraje na malou rodinnou farmu hospodařící na zhruba 25 hektarech a realizující prodej mléka a ovoce (jablka, hrušky, třešně, švestky) ze dvora. Cenou je putovní keramický hrnec naplněný dvěma tisíci čerstvě ražených desetikorun. Ocenění je vyhlašováno od roku 1992 a organizátorem akce je Nadační fond Bartákův hrnec.

Biofach

Největší světový veletrh biopotravin, který se každoročně koná během února v německém Norimberku. Účast českých výrobců biopotravin a zástupců oborových organizací je pravidelně finančně podporována Ministerstvem zemědělství. MZe se tohoto největšího mezinárodního veletrhu biopotravin účastní již podeváté formou národní expozice.

Veletrh měl svoji premiéru již v roce 1990 a letos se jeho brány otevřely po šestadvacáté. Od roku 2007 je souběžně s veletrhem BIOFACH pořádán veletrh přírodní kosmetiky VIVANESS. Zájem vystavovatelů i návštěvníků o veletrh každoročně stoupá. V roce 2015 se na celkové výstavní ploše 37 000 m² představilo 2 140 vystavovatelů, z toho cca třetina vystavovatelů pocházela z Německa. Na veletrh zavítalo 44 624 návštěvníků ze 130 zemí (46 % zahraničních). Nedílnou součástí veletrhů BIOFACH a VIVANESS jsou jejich odborné kongresy. Zejména BIOFACH kongres se v posledních několika letech stal významným místem setkávání aktérů ekologického zemědělství z celého světa a funguje jako široká diskuzní platforma pro předávání znalostí, výměnu informací i seznamování se s novými trendy v oblasti udržitelného rozvoje a ekologického zemědělství.

Od roku 2009 je Biofach (resp. PROveletrhy, s.r.o., oficiální zastoupení BIOFACHu pro ČR) oficiálním partnerem české národní soutěže „Česká biopotravina roku“ a její výherce tak získává inspirativní vícedenní zájezd na tento veletrh.

Bio styl v rámci Festivalu Evolution

Největší kontrakční a prodejní tuzemský veletrh biopotravin a biokosmetiky, který nabízí možnost prezentace jak výrobcům a prodejcům, tak nevládním organizacím se zaměřením na ekologické zemědělství a zdravý životní styl. Probíhá pravidelně na jaře na Výstavišti v Praze-Holešovicích (od roku 2006) a hlavním organizátorem je společnost Felicius Media s.r.o. V roce 2015 se festivalu účastnilo přes 380 vystavovatelů na ploše 3 948 m² a navštívilo jej přes 15 tisíc návštěvníků.

Projekty MZe „Farmářské slavnosti“ a „Poznej svého farmáře“

Farmářské slavnosti pořádá MZe od roku 2011 a snahou je podpořit české zemědělství, představit lidem jinou možnost nákupu čerstvých a kvalitních potravin a přiblížit jim rodinné hospodářství a život na venkově. V roce 2015 proběhly slavnosti na čtyřech farmách, přičemž všechny hospodaří ekologicky: Moštárna Hostětín ve Zlínském kraji, Biofarma Sasov na Vysočině, Kozí farma Pěnčín v Libereckém kraji a farma Moulisových u Plzně. Poslední setkání pak proběhlo začátkem září v Národním zemědělském muzeu v Praze. Náklady na realizaci farmářských slavností byly, podobně jako v roce 2014, cca 4 miliony korun.

V roce 2014 odstartoval zcela nový projekt MZe „Poznej svého farmáře“ zaměřený na propagaci malých farem, zdravého životního stylu a kvalitních regionálních potravin. Akce „den otevřených vrátek“ proběhla na pěti vybraných farmách, z toho se ve třech případech jednalo o ekologické podniky. V roce 2015 projekt pokračoval a bylo vybráno celkem 13 malých rodinných farem z jednotlivých krajů České republiky (kromě Hl. m. Prahy). Příležitost poznat farmáře ze svého okolí tak měli lidé ve všech krajích. Jelikož je v České republice mnoho rodinných farem zabývajících se ekologickou produkcí, bylo jejich zastoupení i v tomto projektu významné a akce proběhla celkem na osmi ekofarmách: Zámecké sady Chrástce (Ústecký kraj), Rodinná ekofarma Husák (kraj Vysočina), Mlsná ovečka (Jihočeský kraj), AZV Marta a Václav Adámkovi s.r.o. (Jihomoravský kraj), Farma Žalmanov (Karlovarský kraj), Ekofarma MP (Královéhradecký kraj), Kozí farma Vysoká (Liberecký kraj) a Ekofarma Šumava (Plzeňský kraj). Stejně jako v roce 2014 si na všech farmách přišli na své především milovníci kvalitních tuzemských potravin, farmaření, ale i zábavy pro celou rodinu. Součástí programu byla kromě farmářského trhu i ochutnávka výrobků oceněných značkou Regionální potravina, hudební vystoupení, dětský koutek nebo tvůrčí dílny.

10. Organizace a sdružení působící v sektoru EZ

Oborové organizace a sdružení

PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců

Svaz PRO-BIO je nevládní nezisková organizace, která v České republice prosazuje a podporuje zájmy ekologických zemědělců, zpracovatelů a prodejců biopotravin. Jeho hlavním posláním je prosazovat a aktivně podporovat ekologické zemědělství na území ČR. V rámci své činnosti zajišťuje řadu osvětových aktivit. Jeho členy jsou ekologičtí zemědělci, zpracovatelé, výrobci a prodejci biopotravin, zemědělské poradci, spotřebitelé a přátelé ekologického zemědělství. www.pro-bio.cz

- **Regionální centra Svazu PRO-BIO:** v rámci svazu funguje 11 regionálních center, která v místě svého působení poskytují svým členům poradenství, organizují vzdělávací akce a podporují rozvoj ekologického zemědělství.
- **Spolek PRO-BIO poradenství (dříve EPOS):** občanské sdružení poradců, výzkumných pracovníků a pedagogů v oblasti ekologického zemědělství; zajišťuje informační poradenské služby, kurzy, vzdělávání poradců a publikační činnost. www.eposcr.eu
- **PRO-BIO Liga ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství:** spotřebitelská pobočka Svazu PRO-BIO s celorepublikovou působností zaměřená na propagaci a osvětu biopotravin a systému ekologického zemědělství mezi spotřebitelskou veřejností. www.biospotrebitel.cz
- **Bioprodejny Svazu PRO-BIO:** pobočka sdružující prodejny biopotravin v ČR, pro své členy realizuje aktivity na podporu prodeje a společnou propagaci. <http://pro-bio.cz/Adresar-bioprodejen-Svazu-PRO-BIO/>

ČTPEZ – Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství

ČTPEZ byla založena v souladu s iniciativou TP Organics a iniciativou Evropské komise pro vytváření technologických platform. Platforma sdružuje instituce, které pokrývají oblast vědy, výzkumu a vzdělávání, zemědělce a zpracovatele z praxe i svazy a sdružení zabývající se osvětou ekologického zemědělství. Cílem ČTPEZ je budovat a podporovat rozvoj znalostního systému v oblasti ekologického zemědělství a produkce biopotravin a posílit konkurenceschopnost ekozemědělského sektoru v ČR ve všech jeho klíčových oblastech. www.ctpez.cz

EKOVIN – Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína, o. s.

Občanské sdružení, které sdružuje právnické a fyzické osoby zabývající se integrovanou a ekologickou produkcí hroznů révy vinné a vína, koordinuje jejich činnost a chrání jejich zájmy. Svaz se zabývá také vzdělávací a osvětovou činností v této oblasti zemědělské produkce. www.ekovin.cz

BioSad

Občanské sdružení pro ekologickou produkci ovoce. Jeho posláním je podpora rozvoje ekologické produkce ovoce v České republice. Cílem je usnadnění komunikace mezi výzkumem a pěstiteli a podpora efektivního uplatňování výsledků výzkumu v praxi. www.biosad.cz

Potravinářská komora ČR

Samostatná sekce pro biopotraviny sdružuje výrobce biopotravin v Potravinářské komoře ČR. www.foodnet.cz

Kontrolní orgány a organizace

ABCERT AG

Pobočka německé certifikační organizace ABCert působí v České republice od roku 2006 jako akreditovaný certifikační orgán ekologického zemědělství. www.abcert.cz

Biokont CZ, s. r. o.

Česká kontrolní organizace, která byla založena v roce 2005, je pověřena kontrolní a certifikační činností v ekologickém zemědělství v České republice i na Slovensku. www.biokont.cz

Bureau Veritas Czech Republic, spol. s r. o.

Společnost je součástí mezinárodní skupiny Bureau Veritas, jako akreditovaný certifikační orgán pro ekologické zemědělství působí v České republice od roku 2013. www.ekozemedelstvi.cz

KEZ o. p. s.

První česká akreditovaná kontrolní a certifikační organizace, která zajišťuje kontrolu a certifikaci v systému ekologického zemědělství. Organizace byla založena v roce 1999, kromě certifikace ekologického zemědělství poskytuje služby také v oblasti certifikace stravovacích zařízení či přírodní kosmetiky. www.kez.cz

ÚKZÚZ – Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Státní instituce pověřená od 1. ledna 2010 k provádění úředních kontrol v ekologickém zemědělství. ÚKZÚZ dále vede databázi osiv a sadbových brambor pro ekologické zemědělství a registr prostředků na ochranu rostlin a hnojiv vhodných do EZ; vydává výjimky na použití konvenčního osiva a sadby v ekologickém zemědělství a provádí kontrolou ekologických sadů za účelem zjištění plnění podmínek pro vyplácení dotací.

www.ukzuz.cz

Odbor environmentální a ekologického zemědělství MZe

Odbor zajišťuje funkčnost celého kontrolního systému EZ včetně nastavení postupů při porušení pravidel (tj. dohled nad čtyřmi kontrolními organizacemi a státní kontrolou ÚKZÚZ), dále zajišťuje uplatňování evropské a národní legislativy pro EZ a výrobu biopotravin, používání státního loga „biozephyr“, vedení registru všech ekologických podnikatelů (zemědělců, výrobců, distributorů apod.) v ČR.

<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>

Odbytové organizace

PRODEJ-BIO s. r. o.

Společnost založená v roce 2008 organizuje a koordinuje odbyt českých biosurovin (obiloviny, luštěniny, kukuřice, krmiva) s cílem umístit českou produkci na český trh. Nadbytečná produkce je vyvážena do zemí EU. Dále produkuje osiva v bio kvalitě pro české odběratele.

www.prodebio.cz

Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO

Družstvo bylo založeno PRO-BIO Svazem ekologických zemědělců v roce 2012 a od té doby zajišťuje společný odbyt biomléka pro své členy.

ceskebiomleko@seznam.cz

Biopark s. r. o.

Obchodní a zpracovatelská firma zajišťující pro ekologické zemědělce společný odbyt a finalizaci zemědělských produktů – hovězího, jehněčího a kuřecího biomasa. Biopark vlastněný českými zemědělci dnes patří k největším dodavatelům českých biopotravin do prodejen zdravé výživy i obchodních řetězců v České republice a na Slovensku.

www.biohovezi.cz

Vzdělávací, výzkumné a poradenské organizace

Bioinstitut, o. p. s. – Institut pro ekologické zemědělství a udržitelný rozvoj krajiny

Organizace zaměřená na podporu rozvoje EZ v ČR formou poskytování poradenství, vzdělávání, přenosu poznatků z výzkumu do praxe, publikační činností, osvětou a propagací sektoru mezi odbornou i laickou veřejností a komunikací potřeb sektoru na úrovni státní správy. Bioinstitut je koordinátorem České technologické platformy pro ekologické zemědělství a členem FiBL International – Mezinárodního sdružení výzkumných institucí v oblasti EZ.

www.bioinstitut.cz

Biocont Laboratory, spol. s r. o.

Společnost poskytující ekologicky a integrovaně hospodařícím zemědělcům a lesníkům co nejucelenější paletu prostředků a technologií biologické a biotechnické ochrany rostlin včetně informačního servisu a poradenství.

www.biocont.cz

Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.

VÚRV, v. v. i., je v ČR největším pracovištěm aplikovaného výzkumu zaměřeným na rostlinnou výrobu a příbuzné obory. Hlavním cílem výzkumu ve VÚRV, v. v. i., je získat vědecké poznatky pro podporu trvale udržitelného rozvoje zemědělství na základě inovací systémů a technologií pěstování zemědělských plodin pro produkci kvalitních a bezpečných potravin, krmiv a surovin pro energetické a průmyslové využití. Od roku 2006 má ve vlastnictví experimentální pozemek certifikovaný pro ekologické pěstování. Kromě toho se ve VÚRV nachází genová banka, která uchovává širokou škálu genetických zdrojů rostlin. Současný výzkum je orientován především na možnosti využití genetických zdrojů minoritních plodin, ke kterým patří především pluchaté druhy pšenice (špalda, dvouzrnka, jednozrnka), pohanka a proso.

www.vurv.cz

Výzkumný ústav živočišné výroby, v. v. i.

VÚŽV, v. v. i., realizuje základní a aplikovaný výzkum v oblastech genetiky a šlechtění zvířat, reprodukce, výživy, kvality živočišných produktů, etologie, technologií chovů, managementu stád a ekonomiky výroby. Tato činnost je zaměřena nejen do sektoru majoritního konvenčního zemědělství, ale i do oblastí ekologických chovů.

www.vuzv.cz

Výzkumný ústav pícninářský Troubsko, spol. s r. o.

Ústav je zaměřen na aplikovaný výzkum v oblasti zemědělství, životního prostředí a potravinářství. Zabývá se šlechtěním, množením a prodejem osiv. Nabízí poradenskou činnost a služby. Ústav má certifikovanou posklizňovou linku pro čištění osiv v bio kvalitě. Tato linka je stavěná na menší partii a je schopna čistit široké spektrum materiálů. V roce 2013 firma rozšířila nabídku osiv o osiva některých svých odrůd v bio kvalitě.

www.vupt.cz

Ústav zemědělské ekonomiky a informací

ÚZEI je expertním centrem zaměřeným na zemědělskou ekonomiku, potravinářství, zemědělské poradenství a informace. Mezi hlavní činnosti ÚZEI patří zejména: základní a aplikovaný výzkum a vývoj v oboru zemědělské ekonomiky a politiky; zabezpečení komplexního expertního a odborného servisu pro MZe i další orgány státní správy, výkon funkce Kontaktního pracoviště FADN CZ. Dále zajištění funkce poradenského a vzdělávacího centra pro oblasti zemědělství, potravinářství a rozvoje venkova a knihovnických, informačních a referenčních služeb prostřednictvím Zemědělského poradensko-vzdělávacího centra a Knihovny Antonína Švehly. Tématem ekologického zemědělství (jak z pohledu sledování základních statistických údajů, tak návrhu a vyhodnocení politiky) se zabývá dlouhodobě oddělení Agroenvironmentální politiky a pracoviště FADN.

www.uzei.cz

Česká zemědělská univerzita v Praze

Univerzita nabízí přibližně 150 studijních oborů v bakalářských, magisterských a doktorských studijních programech. Vedle klasických zemědělských a lesnických oborů jde o širokou paletu oborů z oblasti životního prostředí, ochrany krajiny, obnovitelných zdrojů, speciálních chovů, ekonomiky, informatiky, managementu, techniky i související pedagogiky. Obor Ekologické zemědělství je aktuálně možno studovat na FAPPZ v bakalářském i magisterském studiu. Ekologické a alternativní zemědělství je vyučováno i v dalších oborech FAPPZ, FŽP a FTZ jako povinný, povinně volitelný či volitelný předmět. V angličtině je vyučován předmět Sustainable agriculture. Od roku 1992 jsou na výzkumné stanici KRV FAPPZ v Praze 10 – Uhřetěvesi úspěšně realizovány pokusy s ekologickým pěstováním různých polních a zahradních plodin.

www.czu.cz

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zemědělská fakulta Jihočeské univerzity zajišťuje komplexní vědecko-pedagogickou činnost kromě klasického (konvenčního) zemědělství také v nově se rozvíjejícím ekologickém zemědělství (EZ). Základy ekologického zemědělství jsou součástí bakalářských studijních oborů Agroekologie a Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině. V magisterském stupni je možné studovat přímo specializaci ekologické zemědělství v rámci oboru Agroekologie. Od roku 2010 je zde pro pokusnou činnost využíván ekologicky certifikovaný pozemek.

www.jcu.cz

Mendelova univerzita v Brně

Mendelova univerzita je tvořena pěti fakultami a jedním vysokoškolským ústavem a nabízí 130 oborů bakalářského a magisterského studia a další obory doktorské, v současnosti pro více než 10 tisíc českých a zahraničních studentů. Nabízí také studium předmětů Ekologické zemědělství (výuka také v anglickém jazyce), Ekologické systémy chovu zvířat, Ochrana v systémech ekologického zemědělství (na Agronomické fakultě), Ekologická produkce zeleniny a speciálních rostlin a Ekologické vinohradnictví a vinařství (na Zahradnické fakultě). Ačkoli univerzita nemá specializované pracoviště pro problematiku ekologického zemědělství, několik vědeckých pracovníků se zde tímto tématem dlouhodobě systematicky zabývá.

www.mendelu.cz

Univerzita Palackého v Olomouci

Univerzita Palackého je veřejná vysoká škola s dlouhou tradicí. V současnosti představuje moderní vzdělávací instituci se širokou nabídkou studijních oborů a bohatou vědeckou činností. Na jejích osmi fakultách studuje přes 23 000 studentů. V oboru agroekologie a ekologie krajiny (včetně ekologického zemědělství) je výzkum na katedře ekologie a životního prostředí zaměřen zejména na otázky související s kvalitou a degradací půdy, ekologií půdy, půdoochrannými technologiemi, využitím a plánováním krajiny, biodiverzitou a diverzitou v krajinném prostoru. Při své činnosti v daném oboru pracoviště spolupracuje nejen s dalšími katedrami a výzkumnými centry Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého, ale i s jinými vzdělávacími a výzkumnými institucemi v ČR a v zahraničí.

www.upol.cz

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze je největší vzdělávací institucí svého druhu ve střední a východní Evropě. Navazuje na téměř 200letou tradici výuky technické chemie v Čechách. V rámci mezinárodních i národních projektů je na Ústavu chemie a analýzy potravin věnována intenzivní pozornost zkoumání kvality, původu (traceability) a pravosti (authenticity) ekologických surovin a produktů.

www.vscht.cz

Další organizace

ZERA – Zemědělská a ekologická regionální agentura, o. s.

Agentura zabývající se vzdělávací, výzkumnou a koordinační činností při realizaci programů a opatření v rámci trvale udržitelného rozvoje venkova a využití krajiny zemědělcem. Pořádá vzdělávací programy pro zemědělskou veřejnost a exkurze do modelových zemědělských podniků, včetně ekologických. Ve svých činnostech se zaměřuje zejména na téma údržby a zvyšování kvality půdy.

www.zeraagency.eu

DAPHNE – Institut aplikované ekologie, z. s. (Žumberk)

Občanské sdružení, jehož cílem je přispívat k ochraně přírody a k šetrnému hospodaření v krajině prováděním odborného výzkumu, osvěty a poradenství v oblasti ekologie a zemědělství. Jedná se o jednu ze tří nástupnických organizací původní neziskové organizace DAPHNE ČR – Institut aplikované ekologie z Českých Budějovic, která po deseti letech fungování ke dni 28. 2. 2014 zanikla. Dalšími dvěma pokračujícími organizacemi jsou: Belec, z.s. (Praha) a Juniperia, z.s. (České Budějovice).

www.daphne.cz

Asociace místních potravinových iniciativ

Nevládní organizace podporující vznik a rozvoj místních potravinových systémů založených na šetrném zacházení s krajinou a férových vztazích mezi zemědělci a spotřebiteli (komunitou podporované zemědělství, komunitní zahrady aj.).

<http://asociaceampi.cz/>

AREA viva

Nevládní organizace zabývající se především tématy podpory trvale udržitelných forem zemědělství, rozvojem venkova a propagací ekologického zemědělství v České republice. Aktivně se zabývá tematikou sociálního zemědělství.

www.areaviva.cz

Ekologický institut Veronica

Ekologický institut Veronica se zabývá odbornou a vzdělávací činností v ochraně přírody a šetrném spotřebitelství v Brně. V rámci tohoto zaměření vzdělává spotřebitelskou veřejnost v oblasti ekologického zemědělství a biopotravin. Je organizátorem brněnského biojarmarku.

www.veronica.cz

Green Marketing

Agentura Green Marketing poskytuje podporu a poradenství v oblasti marketingu biopotravin, přírodních a etických produktů. Provádí marketingové poradenství, průzkumy trhu, monitoring cen biopotravin, zajišťuje event marketing v oblasti zdravého stravování.

www.greenmarketing.cz

Hnutí DUHA

Jedna z největších environmentálních NNO v ČR v rámci svého programu Zemědělství aktivně prosazuje systém ekologického zemědělství a jeho nástroje, propojuje drobné ekozemědělce a spotřebitele, věnuje se problematice místních potravin. Je provozovatelem adresáře farem, obchodů, eshopů a bioklubů zaměřených na místní zemědělskou produkci.

www.hnutiduha.cz

Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanic, o. p. s.

Obecně prospěšná společnost realizuje aktivity zaměřené na podporu rozvoje ekologického zemědělství ve Zlínském kraji a na Hodonínsku i aktivity zaměřené na Moravské Kopanice – tamní kulturu, tradice a přírodu i šetrný cestovní ruch.

www.iskopanice.cz

Liga Ekologických Alternativ

Občanské sdružení usilující o trvale udržitelnou energetiku a o udržitelné chování člověka v krajině. Mezi její aktivity patří také osvěta a propagace ekologického zemědělství.

www.lea.ecn.cz

Nadace Partnerství

Jedna z největších nadací na podporu projektů týkajících se životního prostředí vypisuje své grantové programy na nejrůznější témata spojená se životním prostředím a udržitelným rozvojem.

www.nadacepartnerstvi.cz

YEARBOOK 2015

**Organic
farming
in Czech republic**

I. The present state of organic farming in the Czech Republic

I.1 The development of organic farming

By 31.12.2015 the total acreage of organically farmed land was almost 495,000 hectares, which represents an 11.7 % share of total agricultural acreage in CZ (see Tab. 1). In the last 10 years organic acreage has nearly doubled – from 255,000 hectares in 2005. At the end of 2015 there were 4,115 organic farms (ca 9 % of agricultural enterprises in CZ1). In (the last) 10 years the number of organic farms has multiplied almost 5 times (from 829 farms in 2005). In 2015 the average size of an organic farm was 120 ha and this has been constantly decreasing. However, it is still greater than the size of an average conventional farm (74 ha). The largest averages – over 300 ha – were reached in the years 2001 – 2005. Within the EU, the Czech Republic, after Slovakia and Great Britain, has the third largest average size of organic farms. The EU average is around 40 hectares. A detailed pattern of land-use is shown in Tab. 2

2015 brought farmers a new possibility – to enter new commitments within the “Organic Agriculture” measure according to conditions of the Rural Development Plan 2014–2020. The “Organic Agriculture” measure was newly separated from Agro-environmental-Climatic measures and the range of individual chapters was partly amended, as well as the conditions for fulfilling commitments. This brought an anticipated increase in the number of farms entering OF (230 more businesses than in 2014) and also an increase in the share of acreage under transition period – to over 10 % (only 4.5 % in 2014). The overall development in the number of organic farms, the proportion of agricultural land under OF, and its share of total agricultural land resources since 1990 are shown in Graph 1.

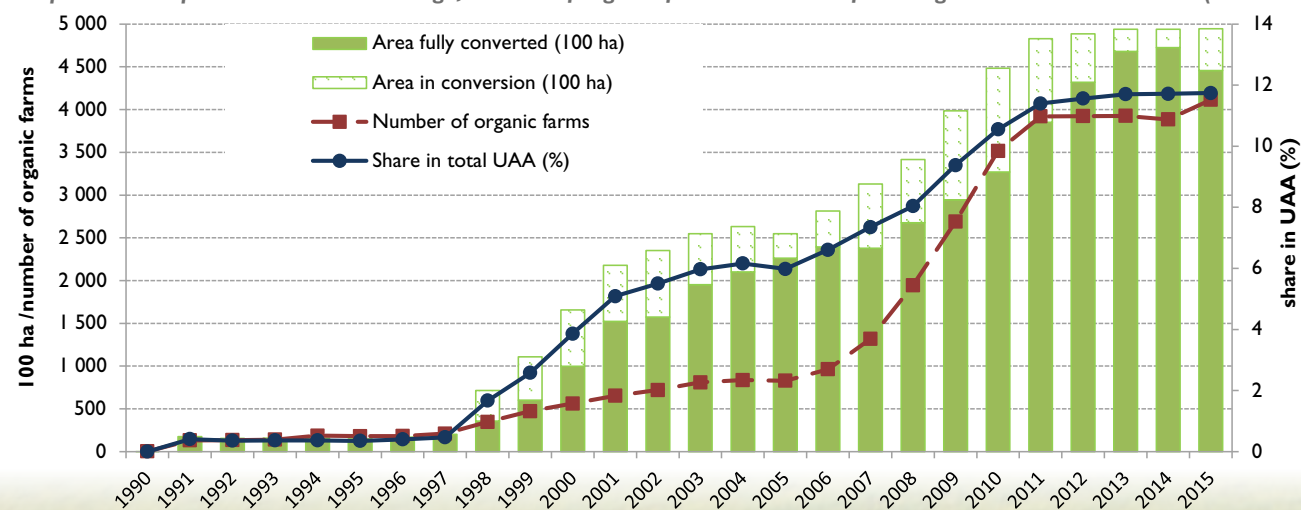
1 The total number of agricultural enterprises means the number of companies active in agriculture whose size parameters are within the threshold values of AGC 2000 (Czech Statistical Office – Agricultural Register).

Tab. 1 Development in agricultural acreage and number of farms under organic farming (OF) (1990–2015)

Year	Number of organic farms	Acreage of farmland under OF (ha)	Percentage of total agricultural land (%)	Year-on-year change in number of organic farms (%)	YOY change in total acreage of organic farmland (%)
1990	3	480	–	–	–
1991	132	17 507	0.41	–	–
1992	135	15 371	0.36	2.3	–12.2
1993	141	15 667	0.37	4.4	1.9
1994	187	15 818	0.37	32.6	1.0
1995	181	14 982	0.35	–3.2	–5.3
1996	182	17 022	0.40	0.6	13.6
1997	211	20 239	0.47	15.9	18.9
1998	348	71 621	1.67	64.9	253.9
1999	473	110 756	2.58	35.9	54.6
2000	563	165 699	3.86	19.0	49.6
2001	654	217 869	5.09	16.2	31.5
2002	721	235 136	5.50	10.2	7.9
2003	810	254 995	5.97	12.3	8.4
2004	836	263 299	6.16	3.2	3.3
2005	829	254 982	5.98	–0.8	–3.2
2006	963	281 535	6.61	16.2	10.4
2007	1 318	312 890	7.35	36.9	11.1
2008	1 946	341 632	8.04	47.6	9.2
2009	2 689	398 407	9.38	38.2	16.6
2010	3 517	448 202	10.55	30.8	12.5
2011	3 920	482 927	11.40	11.5	7.7
2012	3 923	488 483	11.56	0.1	1.2
2013	3 926	493 896	11.70	0.1	1.1
2014	3 885	493 971	11.72	–1.0	0.0
2015	4 111	494 661	11.74	5.9	0.1

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

Graph 1 Development in total OF acreage, number of organic farms and share of total agricultural land resources (1990–2015)

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

Tab. 2 Pattern of land resources in organic farming as at 31. 12. 2015

Land	Acreage in Conversion Period (ha)	Acreage in OF (ha)	Total acreage (ha)
Total OF land	49 012.53	445 689.36	494 701.90
Total OF land (without ponds)	49 007.45	445 653.63	494 661.09
Land under LPIS			
Total OF land	48 463.73	430 523.13	478 986.87
Total OF land (without ponds)	48 463.47	430 519.30	478 982.78
Permanent grassland	37 670.51	369 777.54	407 448.05
Arable land	9 819.74	54 709.59	64 529.34
of which: standard arable land	8 730.16	47 886.39	56 616.55
grassland on arable land	1 061.99	6 778.76	7 840.75
fallow land	27.59	44.45	72.04
Permanent cultures	925.51	5 913.27	6 838.78
of which: orchards (intensive and other)	533.19	4 056.79	4 589.98
vineyards	163.88	774.71	938.58
hop-fields	0.00	10.58	10.58
other permanent cultures (landscape-forming orchards)	228.44	1 071.19	1 299.63
Other land¹⁾	47.71	118.90	166.61
Ponds	0.26	3.83	4.09
non-LPIS land			
of which: ponds	4.82	31.90	36.72
other land ¹⁾	543.98	15 134.33	15 678.31

1) Tree nurseries, fast-growing trees, woodland and other cultures.

Source: REP; compiled by IAEI

1.2 Pattern of land-use in organic farming

From a long-term point of view, permanent grassland (PG) is the dominant form within OF, amounting to over 407,000 ha in 2015 (see Tab. 3). However, grassland acreage within total organic acreage is no longer increasing significantly, and its percentage share now remains about 82 % of total OF land (see Tab. 4). PG acreage has almost doubled in the last decade, while arable land has more than tripled – to the current 64,000 ha, which is nearly 13 % of total organic acreage – the highest percentage to date. The most rapid increase has occurred in permanent cultures (PC) – more than eight-fold since 2005 – to the current 6,800 ha. After a steady increase in permanent culture acreage until 2013, the figures started to decrease slightly (by about 60 ha) which continued in 2015, decreasing by another 935 ha. Orchards make up the dominant proportion of permanent cultures (86 % of PC acreage), of which one fifth are landscape-forming orchards. Vineyard acreage has increased to over 900 ha (14 % of PC acreage) while hop-field acreage has remained unchanged at around 11 hectares.

Tab. 3 Development in the pattern of land resources in organic farming (1999–2015)

Land use	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Arable land	13 776	15 295	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766	23 479	29 505
Grassland	96 044	149 705	195 633	211 924	231 683	235 379	209 956	232 190	257 899
Permanent cultures (orchards, vineyards, hop-fields)	359	462	963	898	928	1 170	820	1 196	1 870
Other land	576	237	2 354	2 778	2 747	7 056	23 440	24 671	23 616
Total acreage	110 755	165 699	218 114	235 136	254 995	263 299	254 982	281 536	312 890
Land use	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	YOY change 2015/14 (%)
Arable land	35 178	44 906	54 717	59 281	58 625	56 286	56 395	64 529	14.42
Grassland	281 596	329 232	369 057	398 061	404 950	412 158	412 644	407 448	-1.26
Permanent cultures (orchards, vineyards, hop-fields)	3 105	4 331	5 939	7 429	7 693	7 837	7 774	6 839	-12.03
Other land ¹⁾	21 753	19 937	18 054	18 157	17 215	17 615	17 158	15 845	-7.66
Total acreage	341 632	398 406	447 767	482 927	488 483	493 896	493 971	494 661	0.14

1) For 2009 "Other land" also included areas of ponds (19,890 + 47 ha), for other years this figure only relates to other areas of agricultural land.

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year).

Tab. 4 Comparison of the pattern of land resources in organic farming in selected years (1999–2015)

Land use	1999 (%)	2003 (%)	2005 (%)	2008 (%)	2011 (%)	2014 (%)	2015 (%)
Arable land	12.44	7.70	8.14	10.30	12.28	11.42	13.05
Grassland	86.72	90.86	82.34	82.43	82.43	83.54	82.37
Permanent cultures	0.32	0.36	0.32	0.91	1.54	1.57	1.38
Other land	0.52	1.08	9.19	6.37	3.76	3.47	3.20
Total acreage	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

1.3 Size of establishment in organic farming

In terms of the pattern of farm-size, the largest category of organic farms comprises of businesses with an acreage of 10 – 50 ha, and the percentage share of this category again increased year-on-year to 38.4 % (by 113 farms; see Tab. 5). In 2015 the greatest percentage decrease occurred in the 1000 – 2000 ha category. In contrast, there was a particularly large increase in the number of farms in the 50 – 100 ha and up to 5 ha categories.

The largest proportion of organic farmland is worked on farms of 100 – 500 ha acreage. The proportion of this category increases every year (from 24 % in 2005 to 35 % in 2015) and since 2010 it has taken the top position, previously dominated by the 500–1000 ha category. A comparison shows that approximately a quarter of farms (of over 100 ha acreage) work more than 80% of the entire organic acreage, i.e. 6 % of farms (over 500 ha) work about 46 % of organic acreage. Thus it can still be stated that, in OF, large farms with mostly grassland are predominant.

Tab. 5 Size of organic farms in 2014 and 2015

Farm size categories according to acreage (ha)	2014				2015				YOY change 2015/14	
	Number		Acreage		Number		Acreage		Number	Acreage
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(%)	(%)
0 to < 5	405	10.5	753	0.2	442	10.8	866	0.2	9.1	14.9
5 to < 10	431	11.1	3 079	0.6	425	10.4	3 095	0.6	-1.4	0.5
10 to < 50	1 458	37.7	38 047	8.0	1 571	38.4	40 963	8.6	7.8	7.7
50 to < 100	588	15.2	41 958	8.8	650	15.9	46 750	9.8	10.5	11.4
100 to < 500	731	18.9	163 798	34.3	766	18.7	168 490	35.2	4.8	2.9
500 to < 1000	183	4.7	125 833	26.4	183	4.5	128 175	26.8	0.0	1.9
1000 to < 2000	65	1.7	85 705	18.0	54	1.3	73 238	15.3	-16.9	-14.5
2000 and more	5	0.1	17 852	3.7	5	0.1	17 412	3.6	0.0	-2.5
Total	3 866	100.0	477 027	100.0	4 096	100.0	478 988	100.0	5.9	0.4

Source: MoA and REP (data always as at 31.12. of given year); compiled by IAEI

1.4 Development of organic farming in regions of the Czech Republic

The distribution of organically-farmed land is not even in CZ (Tab 6). The main OF areas are traditionally the less favourable highland and upland areas of the Czech Republic (These areas include up to 88 % of total organic acreage). The largest areas of organically farmed land are situated in the highland border districts of South Bohemia, Pilsen, Moravia-Silesia, Karlovy Vary, and Ústí nad Labem. Nearly 60 % of organic farmland is located in these five regions (see Graph 2) and two of them have the largest average size of organic farms (242 ha in Karlovy Vary Region and 166 ha in Ústí nad Labem Region). In terms of the number of organic farms, South Bohemia Region is the long-term leader (563 organic farms), followed, much as in the previous year, by Pilsen, Moravia-Silesia and Zlín Regions (see Graph 3). Vysočina Region / is also becoming relatively significant in terms of the number of farms.

The regions fall into a different order if we list them according to the share of total OF land in total agricultural land in CZ. In 2015 the national average (i.e. 11.7 %) was exceeded again in eight regions, while Karlovy Vary Region was well above it with 43 %. As in previous years this was followed by the Liberec, Moravia-Silesia, Zlín and Ústí nad Labem Regions. In production areas the OF share has remained low from 3 to 8 %.

In terms of the whole country, the share of entire organic acreage in total agricultural acreage in CZ reached 11.7 % in 2015, as in 2014 and 2013. More than 40 % of grassland, almost 2 % of arable land and 9 % of acreage with permanent cultures (i.e. 13 % orchards, 5 % vineyards and 0.1 % hop-fields) was farmed organically.

Tab. 6 Number of organic farms and total OF acreage in Czech regions in 2015

Region ¹⁾	Number of organic farms	Total organic acreage		of which in conversion period		Average organic farm ²⁾
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
South Bohemia	563	72 612	15.2	9 096	12.5	129
Pilsen	463	55 713	11.6	7 752	13.9	120
Moravia-Silesia	388	55 032	11.5	5 759	10.5	142
Karlovy Vary	220	53 322	11.1	1 586	3.0	242
Ústí nad Labem	271	44 889	9.4	5 793	12.9	166
Olomouc	247	37 006	7.7	2 287	6.2	150
Zlín	360	36 909	7.7	2 475	6.7	103
Liberec	247	33 531	7.0	3 078	9.2	136
Hradec Králové	218	22 161	4.6	1 821	8.2	102
Vysočina	349	19 641	4.1	2 599	13.2	56
South Moravia	315	17 312	3.6	3 101	17.9	55
Central Bohemia	277	17 225	3.6	2 138	12.4	62
Pardubice	164	13 563	2.8	940	6.9	83
Prague	14	73	0.0	39	53.1	5
Total	4 096	478 988	100.0	48 465	10.1	117

1) Regions are listed according to total organic acreage (only land under LPIS). Farms are included in a region according to the largest acreage recorded in REP (from LPIS data). If a farm uses land in three regions, it is included in the region where it has most land.

2) Only land registered under LPIS is included in the average acreage of a farm. Thus total average acreage 117 ha is slightly different from average acreage of 120 ha which also includes non-LPIS land.

Source: REP (data as at 31.12.2015); compiled by IAEI

Tab. 7 OF land according to land use compared to total OF acreage in regions of CZ in 2015

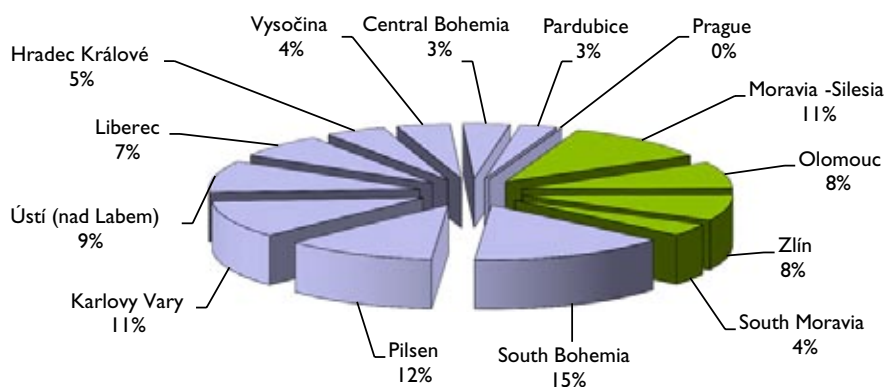
Region ¹⁾	Total OF acreage (ha) ²⁾	of which acreage (ha):			CZ agricultural land (ha)	Share of OF land in total acreage of given category of land use in CZ (%)			
		Arable land	Grassland	Permanent cultures		Total agricultural land	Arable land	Grassland	Permanent cultures
Karlovy Vary	53 322	4 080	49 164	75	123 964	43.0	7.6	73.8	12.3
Liberec	33 531	1 965	31 152	382	139 521	24.0	3.1	47.0	26.4
Moravia-Silesia	55 032	4 424	49 931	658	273 848	20.1	2.6	57.9	87.7
Zlín	36 909	5 837	30 118	940	192 739	19.1	4.8	52.4	22.8
Ústí nad Labem	44 889	2 309	41 957	600	275 317	16.3	1.3	57.3	4.9
South Bohemia	72 612	6 242	65 845	511	489 367	14.8	2.0	39.6	22.8
Pilsen	55 713	10 575	44 816	309	377 762	14.7	4.2	40.7	17.3
Olomouc	37 006	2 474	34 233	286	278 209	13.3	1.2	60.4	7.5
Hradec Králové	22 161	2 568	19 417	173	277 099	8.0	1.4	27.3	4.0
Pardubice	13 563	1 680	11 800	84	270 566	5.0	0.9	19.2	4.4
Vysočina	19 640	7 526	11 972	139	408 737	4.8	2.4	14.6	21.9
South Moravia	17 312	10 371	4 944	1 979	424 577	4.1	3.0	16.4	7.4
Central Bohemia	17 225	4 439	12 079	692	660 383	2.6	0.8	16.7	4.8
Prague	73	42	20	11	19 847	0.4	0.3	2.3	1.8
Total	478 988	64 529	407 448	6 839	4 211 936	11.4	2.2	40.7	9.1

1) Regions are listed according to share of total OF land in total agricultural land in CZ.

2) Total OF acreage does not include areas of ponds, and only LPIS-registered land is included in individual regions. Therefore the share of OF land in total agricultural land is smaller in the Table (11.4 %, not 11.7 %).

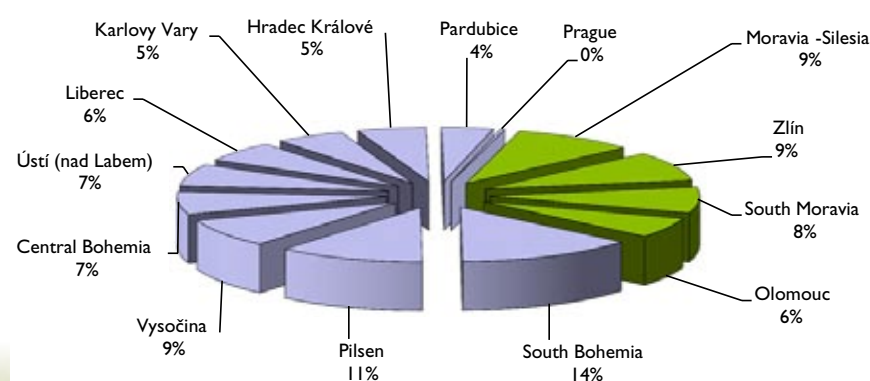
Source: REP (data as at 31.12. 2015); summaries of land resources from Czech Cadastre of Real Estate data (CUZK) compiled by IAEI

Graph 2 Share of regions in total OF acreage in 2015

Source: REP (data as at 31.12. 2015); compiled by IAEI

Graph 3 Share of regions in total number of organic farms in 2015

Source: REP (data as at 31.12. 2015); compiled by IAEI

1.5 Number of registered businesses in organic farming

At the end of 2015 there were 4,667 businesses involved in organic farming, which is an increase of 272 businesses, or 0.4 %, compared with 2014. A total of 4,115 farms (or 4,096 entrepreneurs) were registered as organic, which means a year-on-year increase of 5.9 %. During 2015 a total of 381 organic farmers ceased their activities, while 611 businesses made new registrations (see Tab. 8).

At the end of 2015, a total of 542 businesses were registered as producers of organic foods (579 production sites). This means 7.1 % year-on-year growth. 76 businesses made new registrations in this branch, while 40 ceased their activities. As in previous years, the most common activities in 2015 included processing and preserving meats and meat products, milk processing, and processing and preserving fruit and vegetables, as well as wine-making. Of a total 542 registered organic food producers, 204 were also registered in the "organic farm" category, processing their products on site. In other words, almost 40 % of producers are on-farm processors and their share has been growing continuously (from 20 % in 2008). However, as for registered organic farmers, the number of businesses processing their own products directly on the farm remains low, stagnating at around 5 %.

At the end of 2015 the number of distributors increased to 439 premises (or 409 businesses) which represents a year-on-year increase of 16.5 %. This increase is roughly the same as in 2014 and 2013. The number of businesses importing from and exporting to so-called third countries has also increased significantly (by 26.4 % and 29.6 % respectively). On the organic food market, there are also a great number of businesses involved in retail sale (i.e. retail chains, health-food shops etc.) who, according to the Law on Organic Farming, no longer have to be registered as of 2006.

Tab. 8 The number of registered businesses in OF as at 31.12. 2014 and 2015

Type of organic business	Number of businesses / premises		YOY change 2015/14	
	2014	2015	(abs.)	(%)
Organic farmer	3 866 / 3 885	4 096 / 4 115	230 / 230	5.9
Producer of organic foods	506 / 538	542 / 579	36 / 41	7.1
Distributor of organic products and organic foods	351 / 381	409 / 439	58 / 58	16.5
Feed producer	40 / 40	42 / 42	2 / 2	5.0
Seed producer	31 / 31	40 / 42	9 / 11	29.0
Organic beekeeper	14 / 14	14 / 14	0 / 0	0.0
Of which :				
Importer of organic foods from 3rd countries	110 / 110	139 / 139	29 / 29	26.4
Exporter of organic foods to 3rd countries	54 / 54	70 / 70	16 / 16	29.6
Farm processor	201 / 201	204 / 204	3 / 3	1.5

Source: REP; compiled by IAEI

2. Pattern of production on organic farms

Data on production on organic farms has been collected by IAEI in cooperation with inspection bodies since 2007, under the authority of the MoA. Detailed data is collected throughout the year; it therefore differs from the basic data presenting the situation in organic farming as at 31.12.2015.

2.1 Plant production

As in previous years, the main crops on arable land were fodder and cereals. Unlike the two previous years, cereal acreage increased by 15 % in 2015 and its share in total acreage in CZ exceeded 2 %. As in previous years, wheat and oats were the most commonly grown cereals, together occupying about 45 % of the whole organic cereal acreage. These were followed by triticale, barley and speltwheat with a share of over 10 %. In organic fodder, perennial species distinctly prevail (nearly 91 %), unlike conventional fodder dominated by annual species (63 %), especially maize for silage.

It was probably the newly introduced conditions of so-called greening that brought an increase in the acreage used for grain legumes (by 22%). Industrial crops remained, in terms of acreage, approximately at the same level as in the previous year. Caraway seed acreage was reduced, which showed in a decrease in the whole category of aromatic, medicinal and culinary plants, while acreage of oilseeds increased slightly, especially that of sunflower, rapeseed and mustard. The level of vegetable-growing and rootcrop-growing remains permanently low, despite vegetable acreage doubling in 2015 (0.4 % of arable land). Permanent grassland acreage (meadows and pasture areas) remained almost the same as in 2014. Permanent culture acreage decreased by 11% year-on-year and mainly consists of orchards (84 %).

In terms of yield per hectare, we can summarize that in 2015 yield in organic cereals ranged between 49 – 74 % of conventional yield, while yield in legumes was about 58 %, yield in potatoes about 55 %, oil crops about 25 % and fodder crops came to 65 % of conventional yield. Comparing production of vegetables is very difficult due to the diversity of species.

In 2015 organic cereal production amounted to nearly 66,000 tonnes which is nearly 1 % of total cereal production in CZ. Approximately half of this amount is sold on the market; the other half stays on farms as feedstuff and seed. Over half of the amount sold goes abroad, mostly in organic quality.

Tab. 9 Pattern, production and crop yield on organic farms in 2015

Crop	Number of organic farms ¹⁾	In conversion period (ha)	Under OF system (ha)	Total (ha)	Organic production (t)	Organic yield (t/ha)
Arable land total	1 574	11 264.95	54 214.02	65 478.97	169 695.56	n. a.
Grain cereals (including seed) – total	664	4 509.42	23 394.56	27 903.98	65 846.17	2.81
Of which: Common wheat	305	1 579.06	5 598.09	7 177.15	16 829.81	3.01
Spelt wheat	92	123.25	3 139.01	3 262.26	9 470.29	3.02
Rye	92	316.08	1 969.40	2 285.48	5 481.42	2.78
Barley	214	843.57	2 874.48	3 718.05	7 618.43	2.65
Oats	368	753.85	4 999.63	5 753.48	12 289.43	2.46
Triticale	151	745.18	3 185.98	3 931.16	9 955.35	3.12
Grain legumes – total	112	186.48	2 114.03	2 300.51	3 555.53	1.68
Root crops – total	209	21.13	225.80	246.93	2 932.54	12.99
Industrial crops – total	130	679.83	2 633.68	3 313.51	1 914.26	0.73
Oilseeds	67	437.06	1 619.25	2 056.31	1 235.48	0.76
Aromatic, medicinal and culinary plants	60	227.52	829.50	1 057.02	531.86	0.64
Fresh vegetables incl. melons and strawberries	114	66.89	168.57	235.46	1 458.28	8.65
Fodder on arable land – total (volume in hay)	1 226	5 381.22	24 415.83	29 797.05	91 647.56	3.75
Other crops on arable land	33	7.84	743.16	751.00	2 341.22	3.15
Fallow land (part of crop rotation)	93	412.13	518.39	930.52	0.00	n. a.
Grassland – total (fodder in hay)	3 070	37 479.70	373 719.55	411 199.26	1 225 629.99	3.28
Permanent cultures – total	642	862.41	5 834.61	6 697.02	8 623.23	1.52
Fruit orchards	551	680.72	4 929.10	5 609.82	5 489.01	1.15
Vineyards	89	173.51	851.96	1 025.47	3 087.45	3.64
Hop-fields	5	0.18	10.82	11.00	8.80	0.81

1) Number of organic farms growing a given crop on organic land.

Source: IAEI Statistical survey on organic farms, 2015; data from 4 109 enterprises

2.2 Livestock production

In 2015 the number of organically kept animals again increased – by 4.5 %. Organic farms kept about 399,000 animals, i.e. about 196,000 LU (livestock units). This number includes only so-called organic animals which have gone through the conversion period and are now kept under organic conditions. As in previous years, cattle breeding dominated (237,000 animals and 87 % share of the total number of LU), followed by sheep breeding (over 102,000 animals and 8 % share); (Tab 10).

The main livestock categories, such as cattle, small ruminants and poultry, recorded a year-on-year increase, while the number of pigs decreased quite significantly – by 12 %. The number of horses decreased only slightly, by 1 %.

A comparison of the proportion of main organic livestock categories with total numbers in CZ shows that organic cattle breeding accounts for about 17 %, (the share of dairy cows is 2 %), sheep 44 %, goats 36 % and horses 21 %. The share of organic animals in total numbers of poultry remains negligible (0.2 %), similarly, the share of organic pigs has long been around 0.1 %. On the other hand, beef cattle represent a significant part of Czech organic farming: the number of organically kept non-dairy cattle has increased seven-fold since 2011 (from nearly 16,000 to over 100,000 animals) which is more than half the total number of non-dairy cattle in CZ.

Tab. 10 Number of animals on organic farms in 2014 and 2015

Animal category	Number of organic farms	Number of organically bred animals ¹⁾		YOY change in the number of organically bred animals 2015/14 (%)
	2015	2014	2015	
Horses	710	7 095	7 022	-1.03
Cattle	2 124	224 873	237 635	5.68
Of which: dairy cows	134	7 402	7 370	-0.43
suckler cows	1 903	106 127	105 847	-0.26
Sheep	969	100 385	102 523	2.13
Goats	298	9 112	9 656	5.97
Pigs	33	1 994	1 761	-11.69
Poultry	58	39 330	41 320	5.06
Of which: broilers	8	23 137	21 842	-5.60
laying hens	48	13 746	16 337	18.85

1) The total number of organically bred livestock includes all so-called organic animals on organic farms after conversion period.

Source: IAEI Statistical survey 2014 and 2015

Organic meat production shows a year-on-year increase of 2 %, to 6,717 tonnes. The greatest share is that of beef (88 %). Of other types of meat, only mutton production increased noticeably, by 18 % year-on-year, and its proportion in total organic meat production increased to almost 8 %. Besides meat production, the sale of live stocker animals is monitored. In 2015 the number of young cattle sold increased to 49,381 animals (or about 4,400 tonnes of meat). On the other hand the sale of lambs decreased by ca 9 % to 13,429 animals. According to IAEI, roughly 70 % of organic beef is sold on the domestic market, 30 % is exported and this amount has been growing. There is a positive increase in sales of organic-certified meat; in 2015 one third of organic beef was sold as organic quality meat. As for stockers, 50% of animals are sold in CZ, the other 50% go abroad and export increases every year. However, nearly all stockers are sold as non-certified.

Production of organic cow's milk increased in 2015 by nearly 10 % to 32.7 million litres, which represents 1 % of total milk production in CZ. This milk is mostly sold as organic. Approximately one third of organic milk is exported. There has been a significant increase in the production of all cheeses (cow, goat and sheep's). Unlike the previous year, the volume of acidified dairy products increased, as well as that of soft cheese and cream, while butter production registered a 20 % decrease.

In egg production, the rising trend of recent years has returned. In 2015 the number increased by nearly 47 % (from 2,296,000 to 3,366,000 eggs, or, with a deemed weight of 62.5 g per egg, by ca 67 tonnes of eggs). Honey production significantly decreased once again (by 42 %) which can be attributed to the spread of disease in bee colonies and their general loss in organic farming.

Tab. 11 Livestock production on organic farms in 2014 and 2015

Livestock products	Unit	Number of organic farms	Production from organically bred animals		YOY change 2015/14 (%)
		2015	2014	2015	
Meat					
Beef	1 000 kg	1 445	5 841.39	5 937.50	1.65
Calves (for fattening)	1 000 kg	1 372	3 918.78	4 444.29	13.41
Mutton	1 000 kg	692	450.40	532.45	18.22
Lamb (for fattening)	1 000 kg	366	147.26	134.29	−8.81
Goat	1 000 kg	155	22.98	21.27	−7.43
Pork	1 000 kg	28	139.89	107.87	−22.89
Poultry	1 000 kg	33	120.65	117.07	−2.96
Live animals – sale for fattening					
Calves	head	1 372	43 542	49 381	13.41
Lambs	head	366	14 726	13 429	−8.81
Milk production					
Raw milk – cow	1 000 l	99	29 907.58	32 607.23	9.03
– sheep	1 000 l	7	45.40	62.00	36.56
– goat	1 000 l	32	104.61	89.40	−14.54
Cheese – cow	1 000 kg	22	23.69	62.40	163.40
– sheep	1 000 kg	9	11.16	21.85	95.79
– goat	1 000 kg	23	16.18	37.88	134.16
Other milk production					
Acidified milk products	1 000 kg	11	98.05	107.48	9.62
Curd	1 000 kg	10	20.76	31.10	49.82
Butter	1 000 kg	5	2.93	2.34	−20.32
Cream	1 000 l	5	37.39	40.65	8.71
Eggs for consumption	1 000 kg	43	143.50	210.39	46.61
Honey	1 000 kg	5	0.46	0.27	−42.01

Source: IAEI Statistical survey 2014 and 2015

3. Organic food trade

In 2014 the total turnover in organic foods achieved by Czech companies was approximately 3.2 billion CZK, of which Czech consumers spent about 2.02 billion CZK on organic foods. This represents a year-on-year increase of 3.9 %. Export of organic foods increased to ca 1.17 billion CZK (although 19 % of this sum is re-export). The average annual per-capita expenditure on organic foods remains below 200 CZK (191 CZK in 2014) and the organic food share of overall food and drink consumption reached 0.72 % (see Tab. 12). (By comparison: the EU average is around 45 EUR and the share is between 2 and 3 %).

Tab. 12 Development in the Czech organic food market (2005–2014)

Indicator	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Total organic food turnover of Czech businesses incl. export (billion CZK)	x	0.84	1.39	1.95	1.98	2.10	2.24	2.40	2.72	3.19
Export (bn. CZK)	x	0.08	0.10	0.15	0.37	0.51	0.57	0.62	0.77	1.17
Organic food consumption in CZ (bn. CZK)	0.51	0.76	1.29	1.80	1.61	1.60	1.67	1.78	1.95	2.02
YOY change in organic food turnover (%)	16	49	70	40	-10	-1	4.6	6.7	9.5	3.9
Share of total food and drink consumption (%)	0.18	0.35	0.55	0.75	0.65	0.63	0.65	0.66	0.71	0.72
Consumption per person per year (CZK)	50	74	126	176	154	151	158	169	185	191
Share of import in organic food turnover (%)	54	56	62	57	n. d.	46	46/60*	46/60*	46/57*	43/49*
Share of supermarket chains in organic food turnover (%)	57	67	68	74	68	67	64	64	64	57

* Share of distributors' import / Share of distributors' import and "mixed" businesses

Source: Green marketing for 2005 – 2008, IAEI Statistical survey for 2009 – 2014

Czech consumers are most interested in the "Other processed food" category (33 % share; one fourth of which is ready meals such as baby food). The second is "Milk and dairy products" (22 %), followed by "Fruit and vegetables" (14 %), including fruit and vegetable juices since 2009.

Czech consumers buy most of their organic foods in supermarket chains (41 %; i.e. 825 million CZK in 2014). In second place are health food shops (25 %; 500 mil. CZK). Sales through chemists chains (especially "dm drogerie") represent the third main sales channel with a 17 % share (334 mil CZK). The share of direct organic food sales has been increasing significantly. Direct sales turnover has multiplied nearly ten-fold since 2005 (from 21 to 205 million CZK), and represents a 9 % share of total organic food consumption). About 3 % of organic foods are purchased in pharmacies. Small volumes of organic foods are sold through small independent retail grocery shops (1.7 %), and, although now increasing, the use of organic products in public catering facilities remains low, at 3 %.

4. Support for organic farming and organic food production

4.1 Development of state support for organic farming

The first finances in support of the establishment of organic farms were released as early as 1990–1992. However, the first comprehensive subsidy programme came in the support introduced in 1998, which was provided until 2003 on the basis of a government regulation specifying programmes to support non-productive functions of agriculture.

After entry into the European Union in 2004, organic agriculture (OA) was included in so-called Agro-environmental Measures (AEM), both in the first programme period 2004–2006, and the second programme period 2007–2013. Within the "Organic Agriculture" chapter, organic farmers obtained compensation for economic loss incurred due to the organic farming system. The payments were provided per hectare of organic land, and differentiated according to land-use (i.e. crops grown on the land). Equal sums were also paid to organic farmers for land in the conversion period. The level of payment was fixed in EUR for the whole period 2007–2013 and the actual amount in CZK changed from year to year according to the current exchange rate. The detailed

conditions for the provision of subsidies to OA in a given period were dealt with in the wording of Government Regulation No. 79/2007 Coll. on implementing AEM as amended. These conditions were still valid in 2014 due to a delay in approving the rules for the new programme period 2014–2020.

2015 was therefore the first year of the new programme period 2014–2020 in which farmers had the option of entering a new commitment to measures on “Organic Agriculture”, now separate from Agro-environmental-climatic measures, and when partial changes had been made to the range of “chapters” and the conditions for fulfilling the commitment.

At the same time, organic farmers were given a points advantage in applications for support from the “Agriculture Operational Programme” in the first programme period and from 2007 points advantages were given to organic farmers and organic producers in five selected measures within Axis I and Axis III RDP (2007–2013). The points advantage is continuing within the 2016–2020 period.

Since 2004 OA development has also been supported via the Actin Plan for OA (AP). The third AP is currently being implemented for the development of organic agriculture in the 2016–2020 period, which was approved by the government in November 2015.

4.2 Acreage-based subsidies

In 2015 organic farmers already had the option of entering a new commitment within OA measures in the new RDP in the 2014–2020 period. Support for OA was paid out similarly to the period up to 2014, i.e. according to land use, although now there was a difference between payments for the conversion period and for fully organic production after conversion. The range of chapters was also increased with the inclusion of landscape-forming orchards in the “Permanent Cultures” category, an independent chapter for vineyards and hop-fields, and with the inclusion of grass grown for seed, weeding by temporary grassing, and temporary fallow land in the arable land category. On the other hand, the introduction of conditions for support only for enclosed organic farms with no combined plant production meant the cancellation of the title giving a lower level of support for grassland on organic farms with combined production. The detailed conditions for the provision of subsidies to OA are stated in Government Regulation No. 76/2015 Coll., on conditions for carrying out “Organic Agriculture” measure.

The scale of payments has been set, at fixed levels in EUR, for the entire programme period 2014–2020 (effectively 2015–2020) see Tab. 13, and the specific sum to be paid in Czech Crowns varies from year to year depending on the current exchange rate.

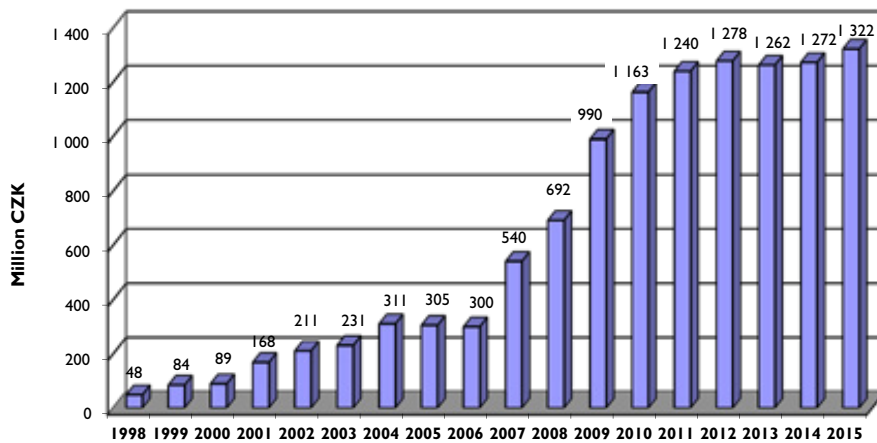
Tab. 13 Comparison of payments per hectare in organic farming according to RDP 2014–2020 and RDP 2007–2013

Land use	Subsidies for	Amount of payment (EUR/ha)		
		2015 (conversion period)	2015 (under OF system)	2014
Permanent grassland	Permanent grassland ¹⁾	84	83	71 / 89
Arable land	Growing vegetables or special herbs	536	466	564
	Growing grass seed	265	180	x
	Growing other crops	245	180	155
	Grassland on arable land	79	69	x
	Fallow land	34	29	x
Permanent crops	Orchards – intensive	825	779	849
	Orchards – other	424	424	510
	Vineyards	900	845	849
	Hop-fields	900	845	849
	Other permanent cultures– with ecologically significant element of landscape-forming orchards	165	165	x

1) The higher payment per hectare for permanent grassland (89 EUR/ha) stated in 2014 had applied since 2008 for organic farms managing all areas organically, i.e. without parallel conventional management.

Source: Rural Development Programme 2007–2013 and RDP 2014–2020.

In 2015, more than 3,705 applications were submitted in support of over 464,000 ha of organic land (i.e. 94% of entire organic land as at the end of 2014). Farmers applied for 1,322.3 million CZK, which represents a year-on-year increase of almost 4% (i.e. 50 million CZK), see Graph 4. Compared to 2006, when farmers applied for approximately 300 million CZK, the amount of subsidies grew more than fourfold. Such a rise was due to both an increase in subsidized organic acreage and – to the same extent – an increase in payments per ha within RDP.

Graph 4 Development of subsidies in OF (1998–2015)

Note: Since 2004 the total support represents the level of financial means applied for; unlike before 2004 when the figures represented the level of financial means provided, and only paid out during the following year.

Source: MoA; compiled by IAEI

4.3 Further RDP measures

It was proposed to retain the points advantage system for OF-registered subjects within the new RDP (2014–2020). In 2015, within the so-called 1st Application Round, points advantages for OF were provided for the following three operations: 4.1.1. Investment in agricultural business, 4.2.1. Processing and marketing agricultural products, 16.2.2. Support for the development of new products, procedures and technologies in processing and marketing agricultural products.

Within these three operations, more than one fifth (21.4 %) of approved applications in 2015 were made by subjects engaged in OA, with a total subsidy request to the sum of 532.6 mil. CZK, which represents 8.6 % of all subsidies. In terms of the proportion of approved applications from subjects gaining a points advantage for OA in the total number of approved applications, in 2015 the greatest interest was in the operation “Investment in agricultural business” (practically every fourth application was made by an organic farmer).

4.4 National subsidies

Within national subsidies (i.e. Principles), under measure 10.E “Support of technology platforms within the field of MoA activity”, support is provided for the Czech Technology Platform for Organic Agriculture (CTPOA). In 2015 the Platform’s activities were supported to the sum of 1,250,000 CZK, as in 2014 and 2013. Through measure 10.D. “Support for European NGO Integration” a grant is provided to enable Czech representatives to become members and regularly attend meetings of IFOAM EU Group, the main international NGO for OA. In 2015, the PRO-BIO Association was awarded a grant of 80,697 CZK. Under title 9.A.b.4.i., support was again given in 2015, to the sum of 504,000 CZK, for species tests to be carried out on chosen field crops in the OA regime.

The MoA contributes to OF development from its budget also via other programmes. For example, support for research is ensured within the National Agency for Agricultural Research. In the year 2015, research projects focusing on OF were provided with 31.4 mil. CZK (37.2 mil. CZK in 2014), which represents a 7.4 % share of the MoA budget for Science and Research (without institutional expenditure through ministerial research organisations). OF was the theme of 11 projects of a total 118 running during 2015.

Within the framework of regular support, finances are provided for the compulsory gathering of data on OF for Eurostat, and for observing the economic state of organic farms within FADN measures (via IAEI).

Finances are also provided for the activity of non-governmental, non-profit organisations (NNO) focusing on support for development of organic farming and organic food production. In 2015, NNO activity in the OF sector was funded to the sum of almost 2,578,000 CZK, which represents a year-on-year increase in support of 40% compared with 1,840,000 CZK in 2014. Thanks to this regular support from the MoA, agricultural organisations and other NGOs can ensure the general promotion of OF and organic foods.

Among the most important promotional activities regularly supported by MoA resources are the following:

- MoA national promotion campaign “September – Organic Food Month” (since 2005)
- “Czech Organic Food of the Year” competition (since 2002)
- Awards for “Best Farmer” and “Best Organic Outlet” organised by PRO-BIO Association of Organic Farmers (since 2011)
- “Barták’s Pot” award for best organic farmer (since 1992)
- Bioacademy – International OF Conference (since 2001)
- Presentation within a joint MoA display at Biofach Trade Fair, Germany (since 2007), occasionally at other trade fairs and exhibitions with official MoA participation.
- Management of organic consumer website “Biospotřebitel.cz”.

Many organic farms and organic products are also presented within nationwide promotional events focusing directly on organic production. These include the Regional Food competition and the MoA projects “Know your farmer” and “Farmers Festivals”.

5. Organisations and associations involved in the OF sector

Specialist organisations and associations

PRO-BIO Association of Organic Farmers

PRO-BIO Association is a non-profit organization supports and promotes the interests of organic farmers, processors and retailers of organic food in the Czech Republic.

www.pro-bio.cz

- **PRO-BIO Regional centres**
- **PRO BIO Consultancy Association (formerly EPOS)** www.eposcr.eu
- **PRO-BIO LEAGUE for the protection of food consumers and friends of organic farming** www.biospotrebitel.cz
- **PRO-BIO organic food shops** <http://pro-bio.cz/Adresar-biopodejen-Svazu-PRO-BIO/>

CTPOA – Czech Technology Platform for Organic Agriculture

The platform brings together institutions that cover an area of science, research and education, farmers and processors from practice as well as unions and associations active in raising awareness of organic agriculture. The aim of the platform is to build and promote the development of knowledge in the field of organic farming and organic food production and enhance the competitiveness of eco agricultural sector in the Czech Republic in all key areas.

www.ctpez.cz

EKOVIN – Association of integrated and organic production of grapes and wine, o.s.

www.ekovin.cz

BioSad (Organic Orchard)

www.biosad.cz

Federation of Food and Drink Industries in the Czech Republic (FFDI)

www.foodnet.cz

Inspection and certification organisations

ABCERT AG, control body CZ-BIO-002

www.abcert.cz

Biokont CZ, s. r. o., control body CZ-BIO-003

www.biokont.cz

Bureau Veritas Czech Republic, spol. s r. o., control body CZ-BIO-004

www.ekozemedelstvi.cz

Czech Agriculture and Food Inspection Authority

<http://www.szpi.gov.cz>

KEZ o. p. s., control body CZ-BIO-001

www.kez.cz

State Veterinary Administration

<http://svscr.cz>

ÚKZUZ - Central Institute for Supervising and Testing in Agriculture

www.ukzuz.cz

Department of Environmental and Organic Farming, Ministry of Agriculture

<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>

Trading organisations

PRODEJ-BIO s. r. o.

www.prodejbio.cz

Družstvo ČESKÉ BIOMLÉKO (CZECH ORGANIC MILK cooperative)

ceskebiomleko@seznam.cz

Biopark s. r. o.

www.biohovezi.cz

Education, research and advisory organisations

Bioinstitut, o.p.s. – Institute for organic agriculture and sustainable landscape development

Bioinstitut aimed at supporting the development of organic farming in the Czech Republic through providing advice, training, transfer of knowledge from research into practice, publications activity, education and promotion of OF among professionals and the public and communication of OF needs at national administration. Bioinstitut is a coordinator of the Czech Technology Platform for Organic Agriculture and a member of FiBL International - international association of research institutions in the field of organic farming.

www.bioinstitut.cz

Biocont Laboratory, spol. s r. o.

www.biocont.cz

Crop Research Institute (VÚRV, v.v.i.)

www.vurv.cz

Institute of Animal Science (VÚŽV, v.v.i.)

www.vuzv.cz

Research Institute for Fodder Crops, Troubsko

www.vupt.cz

Institute of Agricultural Economics and Information (IAEI)

www.uzei.cz

Czech University of Life Sciences, Prague

www.czu.cz

University of South Bohemia, České Budějovice

www.jcu.cz

Mendel University in Brno

www.mendelu.cz

Palacky University, Olomouc (UPOL)
Institute of Chemical Technology, Prague

www.upol.cz
www.vscht.cz

Other organisations

ZERA – Regional Agency for Agriculture and Ecology, o.s.
DAPHNE – Institute for Applied Ecology, z.s.
Association of Local Food Initiatives
AREA viva
Veronika Ecological Institute
Green Marketing
Hnutí Duha (Friends of the Earth)
Information Centre for the Development of Moravské Kopanice, o.p.s.
League for Ecological Alternatives
Partnership Foundation

www.zeraagency.eu
www.daphne.cz
<http://asociaceampi.cz/>
www.areaviva.cz
www.veronica.cz
www.greenmarketing.cz
www.hnutiduha.cz
www.iskopanice.cz
www.lea.ecn.cz
www.nadacepartnerstvi.cz

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Vydalo Ministerstvo zemědělství, Těšnov 17, 110 00 Praha I
www.eagri.cz, info@mze.cz, +420 221 811 111
Praha 2016

Foto na obálce: matabum/Shutterstock.com

ISBN 978-80-7434-333-9

